

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2023 30 stp.
Fakultet for landskap og samfunn

Det tredje stedet mellom bakkar og berg: planlegging for den stedsuavhengige arbeidsplassen på bygda

The third place between hills and mountains:
planning for place independent work in the
Norwegian countryside

Magnus Grøneng Haugdal
Master i by- og regionplanlegging (M-Byreg)

Forord

Det er krevende å skrive masteroppgave. Fem år på NMBU har på mange måter forberedt meg faglig, men det kan ikke forberede en på det store omfanget, den lange prosessen og den høye graden av selvstendighet en mastergrad medfører. På tross av at det har vært en krevende prosess, har det også vært lærerik, og god erfaring å ta med seg senere i livet.

Oppgaven og kildematerialet har betydelige innslag av nynorsk. Selv om undertegnede selv har bokmål som sitt hovedmål, har jeg satt pris på å jobbe mye med dokumenter på nynorsk. Både for egne trening skyld, men også fordi målformen har mange fine ord og uttrykksmåter som gjør selv tunge og formelle tekster givende å lese.

Arbeidet med oppgaven har også bidratt til å gi meg nye perspektiver på de utfordringene som er forbundet med planlegging i Sogn og andre rurale strøk i Norge, slik som utfordrende terreng, lav grad av sentralitet og spredt bosetning.

Jeg vil takke veileder Mina Di Marino for tålmodig og grundig veiledning. I tillegg vil jeg takke medstudenter og flere av mine tidligere forelesere ved Landsam for oppmuntring og rådgivning underveis i prosessen.

Ås, 12. mai 2023

Magnus Grøneng Haugdal

Sammendrag

Denne oppgaven er skrevet som masteroppgave i by- og regionplanlegging ved Norges miljø- og biovitenskaplige universitet NMBU våren 2023. Oppgaven har tatt for seg et utvalg plandokumenter fra nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, med kommunene i indre Sogn som caseområde for lokale planer. Målet har vært å belyse fenomenet fjernarbeid i en rural kontekst, og planmyndigheters bevissthet rundt dette, og siden gi noen anbefalinger basert på funnene som ble gjort.

Metoden som er brukt er innholdsanalyse, foretatt på til sammen 17 plan- og planrelaterte dokumenter fra kommunene Aurland, Luster, Lærdal, Sogndal, Vik og Årdal. Fra Vestland fylke og forløperen Sogn og Fjordane samt regjeringen. Multilokalitet og Ray Oldenburgs teori om tredjesteder er brukt som teoretisk grunnlag for oppgaven.

Det er funn relatert til fjernarbeid i de fleste av dokumentene, men omfanget er begrenset, og ikke alle dokumentene hadde funn av stor relevans. Ulike former for co-working er i hovedsak måten fjernarbeid kommer til uttrykk i plandokumentene. Felles for de dokumentene som tar for seg fjernarbeid, er at disse planene er av nyere dato, og vedtatt med covid-19 friskt i minnet. Det presenteres også funn som er ansett som relevante innen temaer slik som næring, digitalisering, turisme m.m.

Opgaven diskuterer temaer slik som blant annet statens rolle innen fjernarbeid i et planperspektiv, betydning av digitalisering og digital infrastruktur og om hvilken rolle fritidsbeboere og turister spiller ovenfor lokale planmyndigheter. Mot slutten av oppgaven presenteres konkrete anbefalinger til hvordan fjernarbeid kan implementeres i planlegging.

Abstract

This is a thesis written as a master thesis in the urban- and regional planning program of the Norwegian University of Life Sciences in the spring of 2023. The thesis deals with a selection of planning documents from national, regional and local level, with the municipalities of the region known as indre Sogn as the case area for the local planning documents. The aim of the thesis has been to shed light on the topic of remote work in a rural context, and planning authorities' awareness surrounding this topic and then to give some recommendations based on the findings.

The method used is content analysis, performed on a total of 17 different planning documents from the municipalities of Aurland, Luster, Lærdal, Sogndal, Vik and Årdal. In addition to Vestland and its predecessor Sogn og Fjordane counties and the Norwegian government. Multilocality and Ray Oldenburg's theory on thirds spaces is used as the theoretical background of the thesis.

There are findings related to remote work in several of the documents, however, the scope is limited, and not all documents contained findings of much relevance. Various forms of co-working are the main form of remote work found in the planning documents. All the documents that pertain to remote work have in common that they are of recent date, adopted with covid-19 and its effects in mind. The thesis also presents findings that are considered relevant for topics such as trade, digitalisation and tourism et cetera.

The discussion chapter of the thesis includes topics such as the government's role when it comes to remote work in a planning perspective, the effects of digitalisation and digital infrastructure and about the role of second-home owners and tourism when it comes to municipal planning. Towards the end, some recommendations regarding how remote work can be implemented in planning are presented.

Innhold

1	Innledning	1
1.1	Problemstilling	1
1.2	Forkortelser og sentrale begreper	2
1.3	Oppgavens struktur	2
1.4	Internasjonal forskning	3
1.4.1	Perspektiver på co-working	3
1.5	Tilstanden I Norge og Norden	5
1.5.1	Om fritidsboliger	7
1.5.2	Utfordringene på bygda	8
1.6	Debatten i media	8
1.6.1	Statens hus	9
1.6.2	Co-working i Norge	11
2	Teoretisk rammeverk	12
2.1	Multilokalitet	12
2.2	Third spaces	13
3	Metode og caseområde	16
3.1	Om caseområdet	16
3.2	Innholdsanalyse	20
3.2.1	Kodelisten	22
3.2.2	Undersøkte dokumenter	22
4	Funn	27
4.1	Overordene føringer	27
4.1.1	Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023	27
4.1.2	Strategi for tettstadsutvikling og senterstruktur 2018-22 (Sogn og fjordane) ..	28
4.1.3	Berekraftig verdiskaping – regional plan for innovasjon og næringsutvikling 2021–2033	28
4.2	Kommuneplaner	28
4.2.1	Aurland kommune	28
4.2.2	Luster kommune	28
4.2.3	Lærdal kommune	29
4.2.4	Sogndal kommune	30
4.2.5	Vik kommune	30

4.2.6	Årdal kommune	30
4.2.7	Generelle observasjoner fra dokumentene	31
4.3	Gjennomgang av relevante funn	32
4.3.1	Særs viktig fra kommuneplaner	32
4.3.2	Særs viktig fra overordnede planer	35
4.3.3	Næring	37
4.3.4	Digitalisering	38
4.3.5	Folketall og migrasjon	40
4.3.6	Tilpasningsdyktighet	42
4.3.7	Hytter og turisme	42
4.3.8	Særs viktig	44
4.3.9	Tjenester og tilbud	44
4.3.10	Fjernarbeid	45
4.3.11	Arbeidsplasser	45
4.3.12	Attraktiv	47
5	Drøfting	48
5.1	Hvordan reflekteres muligheter for fjernarbeid i et utvalg overordnede planer og føringer for planlegging?	48
5.2	Hvordan kommer fjernarbeid og muligheter det medfører til uttrykk i kommunale planer i indre Sogn?	51
5.3	Hvorfor det er lite å finne om fjernarbeid i dokumentene	52
5.4	Om statens foregangsrolle	53
5.5	Om fritidsboliger og turismes rolle	54
5.6	Multilokalitet og tredjesteder	56
5.7	Ulike kommuner, ulik fremtidsorientering	57
5.8	Metodens hensiktsmessighet	59
5.9	Hva planleggere kan gjøre for å utnytte potensialet som ligger i fjernarbeid	60
6	Konklusjon	61
7	Kilder	62

Tabelliste

Tabell 1 kommunene i caseområdet	19
Tabell 2 kodelisten - fullstendig liste med alle kodede sitater finnes i vedlegg 1.	22
Tabell 3 oversikt over overordnede planer	23
Tabell 4 oversikt over kommuneplaner	25
Tabell 5 forventning om verdiskaping også på bygda	27
Tabell 6 eksempler på regionalt perspektiv i Lusters kommuneplan	29
Tabell 7 «knoppskyting» i Lærdals kommuneplan	29
Tabell 8 Årdal kommunes sårbarhet.....	31
Tabell 9 utdrag fra Årdals kommuneplan	31
Tabell 10 utsagn i kommuneplaner med høy relevans for fjernarbeid.	35
Tabell 11 utsagn i overordnede planer med stor relevans for fjernarbeid	37
Tabell 12 utsagn knyttet til næring i kommuneplaner	38
Tabell 13 mål for vekst i Lærdal	38
Tabell 14 utsagn knyttet til digitalisering i kommuneplaner	39
Tabell 15 digital infrastruktur i kommuneplaner	39
Tabell 16 eksempler på digitalisering i overordnede planer	40
Tabell 17 om arbeidsmarkedet i området	40
Tabell 18 mål om utvikling i folketallet i Vik kommune.....	40
Tabell 19 utdrag fra Luster kommunes samfunnsdel	41
Tabell 20 utsagn angående innvandring og flyktninger	41
Tabell 21 om tilpasningsdyktighet i Aurland	42
Tabell 22 tilpasning for klima og fremtidig demografi	42
Tabell 23 eksempler på hytte- og reiselivsrelaterte mål	42
Tabell 24 utsagn om viktigheten av hytter	43
Tabell 25 mål for bærekraftig reiseliv	43
Tabell 26 eksempler på helse- og sosialtjenester.....	44
Tabell 27 satsningsområder i Sogndal kommune.....	44
Tabell 28 utsagn knyttet til fjernarbeid i Luster.....	45
Tabell 29 omtale av fjernarbeid i Aurland	45
Tabell 30 utsagn angående digital undervisning	45
Tabell 31 mål om opprettelse av nye arbeidsplasser og bedrifter	46
Tabell 32 utsagn relatert til pendling.....	46
Tabell 33 om rekruttering i kommunal sektor	47
Tabell 34 utsagn om attraktivt lokalsamfunn	47
Tabell 35 eksempler på ting som kan skape trivsel	47
Tabell 36 om sentralitet.....	48
Tabell 37 viktighet av digital infrastruktur	49
Tabell 38 utsagn om digitalisering i strategi for tettstedsutvikling	49
Tabell 39 utsagn knyttet til fjernarbeid på regionalt nivå	50
Tabell 40 utsagn knyttet til digital infrastruktur på regionalt nivå	50
Tabell 41 eksempler på co-working i kommunale planer	51
Tabell 42 tydelig eksempel på hjemmekontor i plan.....	51

Tabell 43 tydelig formulering angående opprettelse av co-working space.....	51
Tabell 44 om Årdal kommunes sårbarhet	54
Tabell 45 om viktigheten av hytter	54
Tabell 46 utsagn knyttet til bredbånd i Vik kommune.....	55
Tabell 47 målsetting angående reiseliv i Luster.....	56
Tabell 48 utsagn knyttet til pendling og regionalt samarbeid	56
Tabell 49 eksempel på digitalt tredjested i kommuneplan	57
Tabell 50 eksempel på bruk av digitale virkemidler i kommunens virksomhet	59

Figurliste

Figur 1 forekomst av "hjemmekontor" i norske aviser fra januar 2019 til mars 2023 (Retriever, 2023).....	9
Figur 2 Kjennetegn ved tredjesteder (Quandt & Kröger, 2013, s. 114).....	14
Figur 3 Indre Sogns plassering i Sør-Norge. Eget verk basert på (Norkart, 2023).....	16
Figur 4 Antall fritidsboliger i caseområdet, eget verk basert på (Statistisk Sentralbyrå, 2023).....	17
Figur 5 Netto pendling i kommunene i caseområdet. Eget verk basert på (Statistisk Sentralbyrå, 2021b)	18
Figur 6 kart over caseområde med kommunesentrene markert. Eget verk basert på (Norkart, 2023).....	20
Figur 7 Forekomst av de ulike konseptene. Eget verk.	32

1 Innledning

Samfunnet er i endring. Digitalisering har åpnet muligheter man ikke tidligere hadde. Dette kom godt med i forbindelse med covid-19-pandemien. Arbeidstakere er blitt mer vant til å jobbe fra andre steder enn kontoret, å pendle mindre og å ta i bruk digitale løsninger. Stadig flere har i tillegg mer enn ett bosted og oppholder seg mer enn tidligere i kommuner der de ikke er registrert som bosatt (NOU 2020:15, s. 183).

Parallelt med dette sliter mange norske distriktskommuner med såkalt forgubbing. Det vil si at det er et typisk mønster at unge, og kanskje særlig kvinner flytter vekk fra små lokalsamfunn for å ta høyere utdanning. Dette påpekes for eksempel av Lærdal kommunes i deres kommuneplans samfunnsdel. Resultatet er at den gjenværende befolkningen blir bestående av eldre og lavt utdannede, at befolkningen stagnerer eller synker og at det er kjønnsubalanse i befolkningen. Utfordringen ble også tatt opp av (NOU 2020:15) som peker på tre hovedutfordringer i distriktene: Befolkningsnedgang, aldring og spredt bosetning. Utvalget bak rapporten kommer med en rekke anbefalinger, og diskuterer blant annet fjernarbeid og digitalisering som aktuelle løsninger for å sikre levende distriktssamfunn.

Forgubbingen er naturligvis en stor utfordring for kommunene som rammes. Det går ut over kommunene selv, som vil slite med mangel på kompetanse og arbeidskraft til å løse de oppgavene en kommune er pålagt å løse. Samtidig blir skattegrunnlaget lavere, og utgiftene til blant annet eldreomsorg blir høye. For en kommunes befolkning er det også negativt. For eksempel kan de negative konsekvensene være mangel på arbeidsplasser, dårlige offentlige tjenester og at grunnlaget for kultur- og kommersielle tilbud forsvinner, slik som nedleggelse av kino eller butikker.

For å motvirke dette, og for å tiltrekke seg høyt utdannet arbeidskraft er distriktskommunene i Norge nødt til å komme opp med tiltak som kan bidra til å tiltrekke seg de gruppene kommunene har behov for. Denne oppgaven er skrevet med mål om å belyse aktualiteten rundt såkalt fjernarbeid, og å se på om det kan være et verktøy for å styrke distriktene.

1.1 Problemstilling

Det er altså klart at målet for oppgaven er å undersøke moderne arbeidsformer i en rural kontekst. Det har vært viktig å ha et klart planleggingsperspektiv i arbeidet med oppgaven. Dette reflekteres derfor i problemstillingen med tilhørende forskningsspørsmål, men også i metoden oppgaven bygger på.

Følgende problemstilling er valgt for oppgaven.

Fjernarbeid i norske planverk – om hvordan planverket i norske distriktskommuner legger opp til fjernarbeid.

For å kunne svare på problemstillingen har det blitt utarbeidet to forskningsspørsmål. Det første tar for seg overordnede myndigheters fokus på fjernarbeid.

- **Hvordan reflekteres muligheter for fjernarbeid i et utvalg overordnede planer og føringer for planlegging?**

Det andre forskningsspørsmålet tar for seg lokale myndigheter, og i hvilken grad, eller om i det hele tatt fjernarbeid kommer til uttrykk i deres plandokumenter.

- **Hvordan kommer fjernarbeid og muligheter det medfører til uttrykk i kommunale planer i indre Sogn?**

1.2 Forkortelser og sentrale begreper

Med «**co-working space**» menes et sted som er en mellomting mellom et alminnelig kontor og hjemmekontor (Parrino, 2015). Det finnes dog ikke noen entydig definisjon (Bednář & Lukáš Danko, 2020). Fenomenet er ytterligere diskutert i kapittel 1.4 og 1.6.2.

Med «**bygda**» menes rurale samfunn. Dette er samfunn som har lav befolkningstetthet, med mindre tettsteder. Ofte ligger disse et stykke unna de større byregionene. I tillegg til et mindre tettsted har bygda gjerne et noe større tettsted man sogner mot, hvor tjenestetilbudet er større. Bygda er dog ikke et enten-eller-sted. Innbyggere kan ha ulike oppfatninger av hva lokalsamfunnet deres er. (Fløysand & Jakobsen, 2007) bemerker at det ikke er noe klart skille mellom urban og rural identitet.

Med «**fjernarbeid**» menes i denne oppgaven arbeid som utføres fra andre steder enn en tradisjonell arbeidsplass, slik som et kontorbygg ved hjelp av elektroniske verktøy (International Labour Office, 2020). Det er et element av stedsuavhengighet involvert. Dette kan inkludere hjemmekontor, hyttekontor, co-working space, en cafe eller et firmas satellittkontor. Ordet er brukt i flere studier f.eks. (Eidhammer & Eidhammer, 2022; Opsal & Oen, 2022), i (NOU 2020:15) og i media (Nyhus, 2023), men begrepet ser ikke ut til å ha vært tatt i bruk innen planlegging tidligere. Ordet fjernarbeid ble valgt fordi det er beskrivende, klinger godt på norsk, og enkelt kan oversettes til det mer vanlige engelske begrepet «remote work». Dette kalles noen ganger også «telework» på engelsk og «distansarbete» på svensk.

Med «**multilokalitet**» menes at man lever på mer enn ett sted. Dette kan ofte komme til uttrykk i form av hytter i en norsk kontekst. Fenomenet diskuteres ytterligere i teorikapittelet.

1.3 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt inn i fem kapitler og ett vedlegg. I **kap. 1 om litteratur og bakgrunn** omtales bakgrunnen for oppgaven, problemstilling og forskningsspørsmål presenteres og det finnes en litteraturgjennomgang som skal gi bakgrunnsinformasjon og en oversikt over aktuelle trender som er relevante for oppgaven. Etter litteraturgjennomgangen følger et delkapittel som handler om den aktuelle debatten i norsk media, som bidrar til å belyse mer av bakgrunnen for oppgaven og å sette den inn i en aktuell kontekst. Det er stor sammenheng mellom forskningen og den aktuelle mediedebatten. I **kapittel 2 om metode** redegjøres det for hvordan oppgaven er løst. I tillegg introduseres caseområdet oppgaven tar for seg, samt de aktuelle kildene som analyseres. I kapittel **3. teori** introduseres oppgavens teoretiske rammeverk. Hovedfunnene fra oppgaven presenteres i kapittel **4. funn** og deretter

følger **drøfting i kapittel 5**. Her diskuteres forskningsspørsmålene og andre temaer som er aktuelle å fordype seg i, i lys av funnene. Kapittelet avsluttes med konklusjon og anbefalinger til hvordan planlegging kan ta mer høyde for nye arbeidsformer.

Oppgaven har ett vedlegg. Dette er de komplette rådataene hentet fra analysen. Disse er lagt ved som vedlegg på grunn av det store antallet sider som ville forkludret oppgaven, og fordi en del av funnene er noe mindre relevante.

1.4 Internasjonal forskning

På verdensbasis foregår det mye forskning på temaer som flerlokalitet, fjernarbeid, multilokalitet, co-working spaces og rurale migrasjonsstrømmer. Først presenteres en del om forskningen på emnet på verdensbasis, og deretter følger en separat del om Nordiske, inkludert norske forhold.

Kreativ næring har i Storbritannia først og fremst blitt sett på som et byfenomen (Bell & Jayne, 2010), men viser seg også å være en viktig faktor når det kommer til vitaliteten i rurale samfunn. Motivasjonen for noen av intervjuobjektene som flyttet ut på bygda var å kunne jobbe hjemmefra, dette dog med praktiske ting, f.eks. et verksted. Nesten halvparten av respondenten i studien jobbet hjemmefra. Mange av deltakerne var også i stand til å jobbe hjemmefra uten å være avhengig av tilgang på internett. En respondent sa at vedkommende hadde fått nye perspektiver på byen ved å flytte ut på bygda, og at dette førte til bedre kvalitet på vedkommende sitt arbeid. Dette er et viktig perspektiv å ha i bakhodet i arbeidet med oppgaven. Det er lett å tenke seg at alle som kan eller vil jobbe hjemmefra er høyt utdannede mennesker med typiske kontorjobber, men dette er ikke alltid tilfellet.

Når det gjelder grunner til hvorfor folk flytter ut på bygda peker (Hoey, 2005) på at selvrealisering, og å komme seg unna urbant stress er viktige faktorer for US-amerikanere som flytter ut av byene. Mens (Rérat, 2014) fant at jobbmuligheter er den viktigste faktoren for at sveitsisk unge skal flytte hjem etter endt utdanning, men at også andre faktorer, slik som stedstilhørighet og høy livskvalitet er viktige.

1.4.1 Perspektiver på co-working

Co-working er en form for arbeid der flere personer søker sammen for å jobbe sammen i ulike former. F.eks. i et kontorfellesskap med ulike grader av fleksibilitet. Dette har de siste årene fått stort fotfeste mange steder, ikke minst i byer, men også på bygda. Dette er et alternativ for folk som ikke har stedbundne jobber, men som allikevel ønsker å komme seg vekk fra hjemmekontoret, uten å nødvendigvis måtte pendle langt for å komme seg til arbeidsplassen. Det bidrar også til at man møter andre mennesker, f.eks. i lunchpausen, men også at man kan samarbeide og diskutere ideer sammen.

(Fløtten & Trygstad, 2020, s. 30) Argumenterer for at såkalte atypiske tilknytningsformer, altså andre ansettelsesformer enn faste heltidsstillinger har blitt lite påvirket av Covid-19 i Norden, men trenden er over tid at dette blir mer vanlig i hele Europa. De gode sosiale sikkerhetsnettene i Norden gjør det tryggere for mange arbeidstakere å ha en atypisk arbeidsform enn i mange andre land. Det er mer enn 300 000 frilansere i Norge (Køber,

2020), også disse har behov for et sted å utføre jobben sin. Co-working gir et mer profesjonelt sted å jobbe enn hjemmekontor (Tomaz et al., 2022).

Co-working kommer i ulike utgaver med ulike fasiliteter, men det er vanlig å ha arbeidsplasser til individuelt arbeid, møterom og sosiale soner. Ifølge (Grove & Scheffer, 2022) kjennetegnes ofte co-working av at det er stort mangfold i hva brukerne driver med. Det er mange navn for co-working både på norsk og andre språk, blant annet gründerhub og kontorfellesskap. (Bähr et al., 2020) presenterer et tyske navn på fenomenet, som lar seg godt oversette til norsk nemlig pendlerhavn. (Bednár & Lukáš Danko, 2020) bruke i tillegg «business incubators» og «creative hubs» Hva man bruker kan avhenge av hva en ønsker å formidle, hva man ønsker å oppnå, hvem man henvender seg til og hva som tilbys. Co-working kan være drevet i ulik regi, både offentlig og privat, og av store og små organisasjoner (Kojo & Nenonen, 2017). Sosiale og faglige aspekter spiller ofte også en rolle i denne typen fellesskap (Bähr et al., 2020).

Co-working spaces er ikke bare et urbant fenomen. Også i rurale strøk har co-working spaces oppstått. (Bähr et al., 2020) peker på at det er to trender når det kommer til rural co-working. Den ene er at større kjeder etablerer seg på de mest attraktive stedene. Den andre går ut på at små, lokale tilbydere etablerer enkeltstående tilbud, som i tillegg til arbeidsplasser også tilbyr ulike sosiokulturelle tilbud til nærmiljøet. Dette er både bærekraftig bruk av lokalene, og senker terskelen for å ta i bruk de ulike tilbudene.

En annen trend som pekes på av (Bähr et al., 2020) er såkalt «workation», der man ved hjelp av fjernarbeid trekker ut på bygda for å feriere, samtidig som man tar arbeidet sitt med seg (Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, 2022; Bähr et al., 2020). Dermed kan man både få jobbet, men også benyttet fritiden sin til rekreasjon man ikke vanligvis ville hatt mulighet til hjemme. Dette begrenses dog av kapasitet, da mange ønsker å ta «workation» på samme steder og til samme tider som andre tar ordinær ferie (Bähr et al., 2020).

(Grove & Scheffer, 2022) Så på co-working i den tyske delstaten Baden-Württemberg. Her pekes det på blant annet at rurale co-working spaces fungerer som en «avlastning» av byer. Et typisk fenomen her var at rurale co-working spaces oftere kun var åpne for faste brukere og ikke for tilfeldige brukere. Avlastning av byer er også et argument hos (Siedentop, 2022) som fant at høye utgifter til blant annet bolig er en viktig grunn til at folk flytter ut av byer.

I Tyskland har co-working også fått oppmerksomhet politisk. Den tyske regjeringen nevner co-working som et godt virkemiddel for å styrke rurale regioner i sin koalisjonsavtale. (SPD et al., 2021, s. 68-69). De bedyrer også at fjernarbeid ikke nødvendigvis skal begrenses til innenfor Tysklands grenser, men være uproblematisk innen hele EU. Man har i tillegg utarbeidet en egen veileder som handler om hva man bør tenke på når man skal opprette og drive rurale co-working spaces (Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, 2022). Her argumenteres det blant annet for hvorfor man bør vurdere å etablere rurale co-working spaces, og hvordan man kan bidra til å skape et godt samarbeidsklima blant brukerne. Dette tyder på at tanker om fjernarbeid som verktøy for styrking av distriktene ikke bare er et norsk eller nordisk fenomen, men også har fått fotfeste i andre deler av verden.

(Bähr et al., 2020) peker på co-working spaces som en ny mulighet for kommuner, og peker på mange ulike former for co-working. I Kiel har det i løpet av de siste årene oppstått en «satellitring» av co-working spaces rundt byen. Disse befinner seg langs typiske pendlerstrekninger og ved knutepunkter. Fordelen med dette er at man reduserer tiden man bruker på pendling. Firmaer kan spare på dyre kontorlokaler. Målet er at slike satellittringer skal etableres langs jernbanelinjene inn til de største byene i landet (Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, 2022, s. 13) som skal kunne være en mellomting mellom alminnelig arbeidsplass og hjemmekontor, og som skal kunne bidra til å redusere pendletid til maksimum 45 minutter.

Et annet eksempel på forskning på rural co-working er (Tomaz et al., 2022) som så på co-working på landsbygda i Belgia, Frankrike og Portugal. En viktig observasjon herfra er at mange co-working spaces er subsidierte på ulike vis, fordi de ikke er økonomisk levedyktige av seg selv. Et annet interessant funn er at de fleste rurale co-working spacene ligger på steder som ikke er for langt unna en større by.

Digitalisering er en av de største trendene i samfunnet, allikevel behandles det i liten grad i planlegging. (Lapintie, 2022) argumenterer for at planlegging sees på som noe som først og fremst handler om territorier. Andre aspekter, inkludert digitalisering får derfor mindre oppmerksomhet, både i faktisk planlegging, men også forskningen rundt planlegging.

1.5 Tilstanden I Norge og Norden

I Norden har det blitt forsket en del på fjernarbeid. Det har vist seg at Norden har gode forutsetninger for fjernarbeid, og inntrykket en får av tilstanden i Norden er en ganske annen, sammenliknet med f.eks. den som beskrives av (Tomaz et al., 2022). Det er flere grunner til dette. Blant annet har Norden høy grad av digitalisering, noe som er en forutsetning for å kunne gjøre mange jobber hjemmefra. I tillegg har man i Norden typisk høy grad av tillit, noe som har ført til arbeids/tariffavtaler med høy grad av fleksibilitet, og åpenhet for fjernarbeid, sammenliknet med mange andre steder. (Randall, Ormstrup Vestergård, et al., 2022, s. 12).

Før pandemien var det ikke uvanlig med hjemmekontor, ikke minst blant høyt utdannede, akademikere og ledere (Nergaard et al., 2018). Men Nergaard et. al. påpeker at det er et klaseskille mellom de som har høy grad av fleksibilitet på arbeidsplassen og de som nærmest ikke har noe fleksibilitet i det hele tatt. Det er dog få som ikke er knyttet til fysisk kontorarbeidsplass og jobber hjemmefra permanent. Andelen arbeidstakere i Norge som jobbet hjemmefra økte i løpet av pandemien (Randall, Ormstrup Vestergård, et al., 2022, s. 13) og økningen ser ut til å ha kommet for å bli (Smite et al., 2023). Dette synes støttes også av en forskningsrapport fra Nordregio (Randall, Ormstrup Vestergård, et al., 2022). Denne så på fjernarbeid I Norden. Rapporten peker på at fjernarbeid er noe som har kommet for å bli, men at det ikke nødvendigvis er den nye standarden, eller hvordan arbeidstaker og arbeidsgivere ser for seg at hverdagen kommer til å se ut i fremtiden. Fjernarbeid vil heller fungere som et supplement til alminnelig kontorbasert arbeid.

(Randall, Ormstrup Vestergård, et al., 2022) fant at noen bygdesamfunn har blitt mer attraktive, både når det kommer til å bosette seg, men også med tanke på økt bruk av fritidsboliger. Dette gjelder dog først og fremst de stedene som ligger innen pendleavstand til sentrale strøk. Dette er i tråd med (Tomaz et al., 2022) funn om at rurale co-working spaces er mest vanlig i bygder som ligger nær større byer.

Som nevnt er det vanlig at unge mennesker ønsker å flytte bort fra hjemstedet sitt for å ta høyere utdanning (Melås, 2020). Det er ofte en utfordring for lokalsamfunn at denne gruppen i liten grad flytter tilbake, men heller blir boende i sentrale strøk. Tendensen i Norge er at byene vokser og bygda blir mindre (Statistisk Sentralbyrå, 2020) Dette gjelder særlig kvinner. (Wessel & Magnusson Turner, 2021) fant at det lønner seg for unge norske kvinner å flytte fra distriktene til storbyene. Bygdene blir da sittende igjen med en aldrende befolkning og få høyt utdannede. Svenske unge som flytter ut og så tilbake til hjemstedene sine er avhengige av jobbmuligheter på hjemstedet (Haley, 2018) men også andre faktorer, blant annet hva slags utdanning de har, og om de får barn er viktige faktorer.

På Island har man gått langt når det kommer til fjernarbeid, og i offentlig sektor gjort det til en prioritet å tilrettelegge for arbeidsplasser uten stedsbinding. Dette innebærer blant annet en form for co-working spaces i bygdene, og kvoter på stedsbindingsløshet i utlysninger av offentlige stillinger. Departementer har ansvar for å tildele ansatte kontorer ute i bygdene. Det er nå også vedtatt at kun de stillingene som må være stedbundne skal være dette, og at standarden skal være at stillinger ikke er stedbundne (Randall, Ormstrup Vestergård, et al., 2022). Dette er langt mer radikalt enn hva man så langt har gjort ellers i Norden.

Noen bransjer er naturligvis mer egnet for fjernarbeid enn andre. For arbeidstakere som utfører en grad av fysisk arbeid er det ikke alltid mulig å jobbe fra andre steder enn arbeidsplassen, mens kunnskapsarbeidere i større grad kan jobbe fra andre steder. (Randall, Ormstrup Vestergård, et al., 2022). På tross av dette fant (Sandow & Lundholm, 2020) at kunnskapsarbeidere i Sverige ikke hadde større tendens til å flytte til mer rurale områder enn andre. Dette tyder på at det er flere faktorer enn bare arbeidssted som binder folk til sentrale strøk. Folk med lang utdanning har oftere mulighet til fjernarbeid enn ufaglærte i Danmark (Kraka, 2020, s. 11-12), og folk med mulighet til fjernkontor bor i snitt litt lenger fra arbeidsplassen enn andre. (Kraka, 2020) peker også på avlastning av byer som en av fordelene ved fjernarbeid. Å bo lenger fra arbeidsplassen er dog ikke synonymt med å bo i rurale strøk, og gjennomsnittlige tall kan skjule at folk ikke er en homogen gruppe, men velger å bosette seg på steder med ulike grad av sentralitet.

Selv om man lett kan tenke seg at alle etter pandemien har blitt eksperter på fjernarbeid, betyr ikke det nødvendigvis at arbeidstakere vil benytte seg fullt ut av mulighetene dette medfører. Hybridkontor er faktisk mer attraktivt for arbeidstakere enn 100% hjemmefra (Holm Ingelsrud & Hoff Bernstrøm, 2021), og hjemmekontor er mer attraktivt for arbeidstakere enn arbeidsgivere (NOU 2020:15, s. 176). I tillegg er det å skulle flytte til et nytt lokalsamfunn er en omstendelig prosess, ikke minst dersom man er etablert med f.eks. barn på skole, og eier egen bolig. Større steders mange tilbud er noe som også i årene som kommer vil både trekke og beholde mange innbyggere.

Tilgang på tjenester er også en viktig faktor for å trekke folk til et lokalsamfunn. (Slätmo, 2023) Viser at visse tjenester er essensielle, mens andre er mindre nødvendige, men allikevel viktige for å skape attraktive lokalsamfunn. Det varierer mellom ulike personer hva man anser som essensielt og ikke, men helsetjenester, infrastruktur, sosialtjenester og redningstjenester er viktige stikkord. De to viktigste utfordringene når det kommer til å tilby tjenester er mangel på arbeidskraft, og mangel på kvalifisert arbeidskraft. Digitalisering kan bidra til at flere får tilgang på tjenester der de er (NOU 2020:15, s. 87), men dette vil allikevel ikke være en løsning når det gjelder å tilby tjenester som krever fysisk tilstedeværelse.

I følge (Slätmo, 2023) fører demografisk endring til flere gamle og færre unge. Dette skaper utfordringer for lokalsamfunn, og dette slår verre ut på bygda. Man må derfor tilpasse seg, f.eks. ved å satse mer på eldreomsorg og mindre på skoler. Kommunene har ikke råd til å takle denne endringen. Det er en utfordring å skulle rekruttere personell med riktig kompetanse. Manglende digital kapasitet og kompetanse fører til manglende digitale løsninger på utfordringene, men det er ikke bare muligheter, det finnes også løsninger. Stikkord er digitalisering, samhandling, involvere den elde befolkningen mer. Digitalisering er med på å kunne løse utfordringene, men det kan samtidig være med på å skape forskjeller, dersom det ekskluderer mennesker med lave digitale ferdigheter.

Under pandemien var det i det meste av Norden en tendens til migrasjon ut fra de store byene (Randall, Ormstrup Vestergård, et al., 2022, s. 25-29), men denne migrasjon gikk først og fremst til byenes omland og andre store og mellomstore byer, og ikke lengre ut på bygda (Randall, Jensen, et al., 2022). I tillegg har steder med stor eksisterende turistindustri høyere sjanse til å ta imot innbyggerrøkning gjennom fjernarbeid (Rannanpää et al., 2022 sittert av Randall, Jensen, et al., 2022). Det er uklart om dette i en norsk kontekst først og fremst vil gjelde hyttekommuner.

Som vi har sett er det utfordringer når det kommer til befolkningssammensetningen på bygda. Spørsmålet blir da om fjernarbeid kan spille en rolle i å tiltrekke seg potensielle innbyggere som kan bidra til økt befolkning og mangfold.

1.5.1 Om fritidsboliger

Det er ca. 450 000 hytter i Norge (SSB). Altså har svært mange nordmenn tilgang på fritidsbolig, og mange tilbringer mye tid på denne (Slätmo et al., 2019). I rurale strøk er hytter og andre former for fritidsboliger et viktig element i samfunnet, og det anbefales å hensynta dette i planlegging. Det påpekes i studien at de fleste som benytter hytter kommer for å få avkobling, men dette er fra før pandemien. I undersøkelsen oppga Oddherred kommune i Danmark at bedre internettforbindelse ville gjort det mulig for folk å tilbringe mer tid i fritidsboligen sin, fordi de kunne ha tatt litt av arbeidsuken derfra. Noe som tyder på at hytteeiere ønsker å tilbringe mer tid på hytta, men at manglende tilrettelegging setter en stopper for dette.

Fritidsboliger er også et element når det kommer til fjernarbeid. (Lier et al., 2015) Viste at 12% ofte, og 28% av og til jobbet fra fritidsboligen sin. Dette fenomenet omtales gjerne som

hyttekontor for eksempel av (Haukeland et al., 2021) og (Bratrud & Lien, 2021), men også i media (Retriever, 2023).

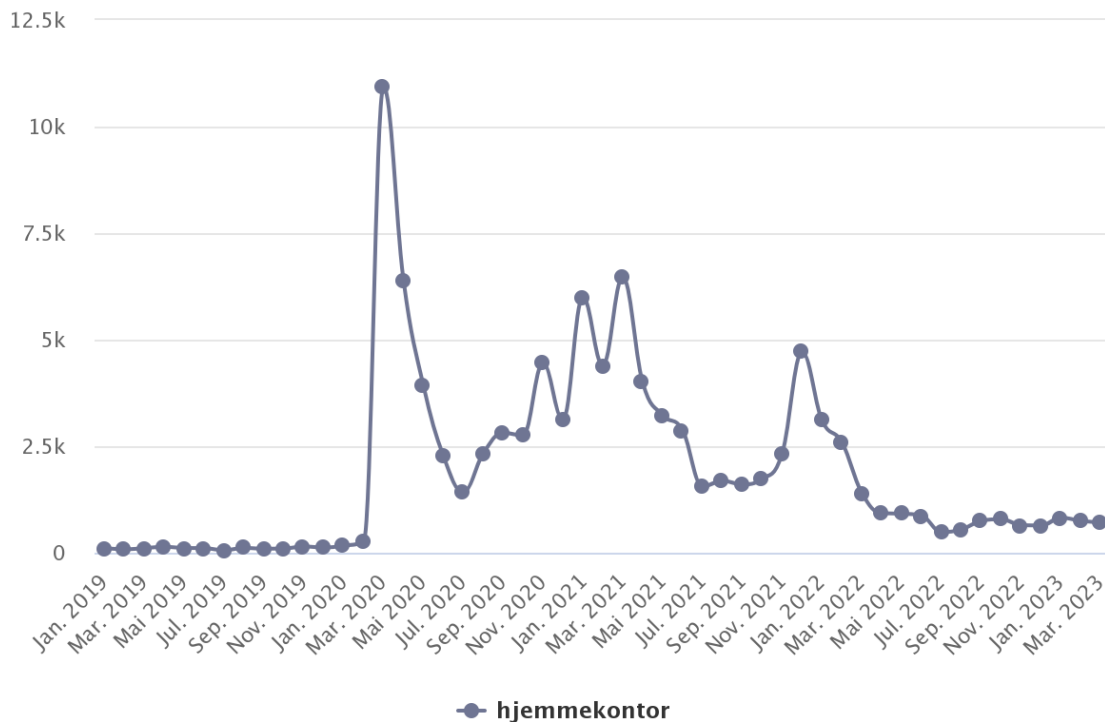
1.5.2 Utfordringene på bygda

Mindre sentrale kommuner er i mindre grad enn de sentrale i stand til å oppfylle forpliktelsene sine (Pedersen; et al., 2022). Noe som kan forklares av at kommuner, spesielt de små, kommer til kort i kampen om kompetansesarbeidskraft (Winther-Larsen; et al., 2023). Denne effekten kan også styrkes av at lavere andel fra distriktet tar høyere utdanning (Statistisk Sentralbyrå, 2021a) og at de som gjør det ikke returnerer til hjemstedet. Færre som kommer fra små lokalsamfunn tar høyere utdanning, enn dersom de kommer fra større steder. Blant studenter fra distriktene som tar utdanning er det i tillegg høyere gjennomsnittsalder og (enda) større andel kvinner sammenliknet med studenter fra «byen». Utvalget bak (NOU 2020:15, s. 16) mener at digitalisering, kombinert med andre faktorer totalt sett har vært til ugunst for bygda.

1.6 Debatten i media

Forskningslitteraturen viser at det er mye oppmerksomhet rundt ulike aspekter ved fjernarbeid, kanskje ikke minst co-working. Det er allikevel begrenset med forskning på feltet i en norsk distriktkontekst, og det er derfor ikke nødvendigvis enkelt å hente ut gode svar basert på kun forskningen. Ved å se til media kan man få et mer aktuelt bilde av nå-situasjonen. Det skrives mye om temaene som behandles her i norsk media. Både i form av journalistisk innhold, og meningsinnhold, slik som kronikker.

Et søk i databasen Atekst (Retriever, 2023) som samler data fra norsk media viser at medieomtalen om hjemmekontor var svært liten. Under pandemien var den vekslende, men generelt svært høy, men det mest interessante i denne sammenheng er at man ser at ettersom pandemien har avtatt, har omtalen forblitt på et høyere nivå enn den var før pandemien. Dette tyder på at hjemmekontor har forblitt i samfunnsdebatten og folks bevissthet, også i etterkant av pandemien. Figur 1 viser antall ganger «hjemmekontor» er nevnt i norsk media måned for måned mellom 2019 og mars 2023.

Figur 1 forekomst av "hjemmekontor" i norske aviser fra januar 2019 til mars 2023 (Retriever, 2023)

Covid-19-pandemien ble et stort vannskille for nordmenns holdninger, og erfaring når det kommer til fjernarbeid. Nedstengningen fra 12. mars 2020 påla hjemmekontor for en stor del av norske arbeidstakere. Erfaringen med dette ble blandet. Mange satte stor pris på både ro/lite forstyrrelser, fleksibilitet og tidsbesparelse/å slippe å pendle. Mens andre slet med trange forhold, lite mulighet til sosialisering og mangel på pause fra skjerm. Kvinner ble i mange tilfeller ansvarlige for barnepass parallelt med å skulle arbeide hjemmefra, men samtidig tyder noen undersøkelser på at kvinner er mer positive til fjernarbeid på sikt (Pedersen & Egeland, 2020). Det er i stor grad fleksibilitet som er en viktig faktor for mange kvinner (Halrynjo & Myklebust, 2022). Det pekes ikke minst på at fleksibilitet gjør det enklere å kombinere arbeid og familie.

Det ble etter bare kort tid med pandemiedstengning stilt spørsmål ved om hjemmekontor var kommet for å bli. (Smite et al., 2023) mener at det er tilfellet, og argumenterer for at det egalitære norske arbeidslivet, med mye tillit er godt egnet til hjemmekontor.

1.6.1 Statens hus

Distriktpolitikk har i alle år vært en stor og viktig sak i Norge. Desentralisering av arbeidsplasser har i mange år vært et viktig distriktpolitisk virkemiddel, og hensikten har vært todelt. Både det å skaffe arbeidsplasser ute i distriktene, og å avlaste Oslo har vært viktige hensyn. (Flo, 1999, s. 1) omtaler «desentralisering» som et av de mest positivt ladde ordene i norsk politikk, og peker på at det gjennom mange år har vært brukt flittig av medlemmer av hele det politiske spekteret.

I Norge har man over lengre tid ført en distriktspolitikk som støtter opp under å ha bosetning i hele landet. Man subsidierer infrastruktur, fly- og båtruter, og man gir subsidier til landbruket med mål om å holde landbruket i hevd over hele landet. Det har over lengre tid også blitt laget en lang rekke strategier for hvordan man skal holde liv i distriktene.

Fra 2022 gjelder det nye retningslinjer for plassering av statlige arbeidsplasser (Kommunal- og distriktsdepartementet, 2022). Disse nevner ikke alternative arbeidsformer, men legger vekt på at statlige arbeidsplasser som hovedregel skal legges utenfor Osloområdet og andre større byer.

Så tidlig som i år 2000 ble det sett på som realistisk å kunne flytte en del statlige arbeidsplasser ut av Oslo, takket være økt bruk av IKT. (Arbeids- & administrasjonsdepartementet, 2000), men etter dette skjedde det lite inntil nylig. Et nytt initiativ i desentraliseringsdebatten er såkalte distriktshubber eller statens hus (må ikke forveksles med de eksisterende statens hus som er fysisk samlokalisering av statlige kontorer i enkelte byer i Norge) (Skjelstad, 2021; Wernø, 2021; Budalen & Kristoffersen, 2021; Budalen & Hestnes, 2023). Man tenker seg at distriktshubene skal være en form for co-working space for offentlig ansatte. Ideen bak dette er at statlige arbeidsplasser skal kunne være stedsuavhengige liknende situasjonen på Island beskrevet av (Randall, Ormstrup Vestergård, et al., 2022).

Det er interessant å merke seg at man i et norsk perspektiv ser på dette distriktspolitisk, til forskjell fra den tyske regjeringen, som i sin erklæring påpeker at stedsuavhengighet skal kunne gjelde også utenfor Tysklands grenser (SPD et al., 2021).

Ideen om statens hus i distriktene førte til et pilotprosjekt med fire statens hus (Oxford Research, 2023). Det har tatt tid å få til, og man er ikke i gang med fysisk samlokalisering, det er derfor vanskelig å skulle si noe om dette prosjektet på nåværende tidspunkt. Det dreier seg om samlokalisering av statlige virksomheter som allerede finnes i området, fremfor fullt frislipp av alle offentlige virksomheter og deres ansatte. Stedsuavhengigheten ved disse statlige arbeidsplassene blir dermed begrenset. Der er ikke alle statlige virksomheter egner seg for samlokalisering. Blant annet de som driver virksomhet i spesialtilpassede lokaler f.eks. barnevernet.

Ikke alle er enige i at dette er den rette veien å gå. (Ekkornholmen, 2021) Argumenterer for at slike distriktshubber kan føre til større effektivitet ved at flere etater deler på de samme tjenestene. Dette kan bidra til å rasjonalisere bort flere stillinger gjennom stordriftsfordeler. I tillegg kommer argumentet om at man vil trenge færre lokaler, noe som vil gå utover et svakt eiendomsmarked.

Satsningen på stedsuavhengige arbeidsplasser kritiseres også av (Almli, 2021), som mener det ikke er nok, og at det kan være med på å svekke folk tilhørigheten til stedet de bor. Dette er dog ikke basert på forskning, men heller synsing, og samtidig er det kanskje bedre å se på denne satsningen som ett av flere distriktspolitiske verktøy, heller enn en løsning på alle problemene bygda står ovenfor.

Det finnes dog også støtte for å gjøre statlige arbeidsplasser mer stedsuavhengige.

«Distrikts-Noreg skrik etter arbeidskraft, men må klare å tilby attraktive jobbar for begge to i eit forhold. Det opnar opp heilt nye moglegheiter når titusenvi av statlege jobbar som tidlegare hadde adresse i hovudstaden kan utførast kvar som helst.» Ludvig Thorheim via (Budalen & Hestnes, 2023).

I følge (Helleland, 2021) har det fra statlig hold vært tydelig at den norske satsningen på distrikthuber er distriktpolitiske hensyn. Man satser ikke på hjemmekontor. Det stedsavhengige elementet ved jobbene kan derfor sies å bevares, selv om de frigjøres fra de største byene. Det kom nylig frem at staten mangler oversikt over antall medarbeidere den har som kan jobbe stedsuavhengig (Nyhus, 2023).

1.6.2 Co-working i Norge

Men det er ikke bare i staten at co-workingkonseptet møter støtte. Det finnes i dag co-working mange steder i Norge, både i byen og på landet, selv om det fremdeles i første rekke er et urbant fenomen.

«For distriktene er co-workingsteder viktig for å tiltrekke tilflyttere og for å holde fritidsbeboere og besøkende lengre. Dette kan være den avgjørende faktoren for at mange tar steget i å velge bygda som utgangspunkt for sitt liv.»

Ingrid Langklopp partner og daglig leder i Bygda 2.0 via (Soland, 2022)

Det er også interessant å merke seg at Langklopp også nevner fritidsbeboere og besøkende. I artikkelen nevnes også såkalt workation som et aktuelt tiltak i distriktene. En motsatt tendens blir tatt til orde for av tidligere statsminister Erna Solberg, som i forbindelse med sin nye bok uttalte at.

«Flere må jobbe i næringsproduksjonen og i tjenesteytingen i offentlig sektor. Da må vi ha færre folk til å administrere. En nøkkel er å utnytte mer av potensialet innen digitalisering. Det kan føre til at noen av dagens offentlige arbeidsplasser i Distrikts-Norge forsvinner. Det kan imidlertid ikke være til hinder for at ressursene brukes mest mulig fornuftig,» via (Aas, 2023)

Hun ser dermed ikke potensial for at arbeidsplasser i offentlig sektor kan være mindre stedsavhengige enn i dag, og dermed gagne distriktene.

2 Teoretisk rammeverk

Her presenteres noen sentrale konsepter som vil bidra til å sette oppgaven i en teoretisk kontekst, og som vil hjelpe til med å diskutere funnene i oppgaven.

2.1 Multilokalitet

Multilokalitet er ikke bare ett fenomen, men et samlebegrep for flere ulike fenomener. Konseptet multilokalitet innen planlegging går ut på at mennesker bruker omgivelsene sine på andre måter enn det man tenker seg i et klassisk tankemønster. For eksempel at man bor i mer enn én bolig, slik som både primærbolig og fritidsbolig, pendlerbolig eller hjemme hos familiemedlemmer. Parallelt med at man bor på flere steder kan man også jobbe fra flere ulike steder, for eksempel vanlige kontorer, hjemmefra, i co-working spaces eller fritidsbåten for å nevne noen eksempler. For mange kan multilokal være noe man er til tider, for eksempel ved at man er på hytta istedenfor hjemme rundt påske, men at man som regel holder seg hjemme og drar på jobb i hverdagen. Mens andre bevisst velger å ha svak tilknytning til faste steder, og har som livsstil å flytte på seg hyppig, enten mellom mer eller mindre faste steder, eller mellom ulike steder hele tiden. Det er heller ikke slik at kun enkelte, privilegerte grupper er multilokale f.eks. folk som har råd til hytte eller har jobber som gjør det mulig å variere hvor man jobber fra. (Lapintie, 2022, s. 65) trekker frem hjemløse som et eksempel på en gruppe som er lite privilegert, men allikevel praktiserer multilokalitet. Multilokalitet er med andre ord noe som nesten alle driver med i større eller mindre grad.

Pendling er et viktig element innen multilokalitet fordi pendling i seg selv handler om å flytte seg mellom to ulike steder. Ettersom boligprisene i bykjernene har økt, har pendlingen tatt mer tid ikke minst i urbane strøk (Lapintie, 2022). Som en motreaksjon til dette kan det derfor bli mer attraktivt å bryte med dette mønstret og bli mer multilokal f.eks. ved å veksle mellom en primærbolig, og en pendlerbolig eller ved å oppsøke andre steder enn arbeidsplassen for å jobbe. På en annen side kan det også tenkes at enkelte vil bli mindre mobile og i større grad benytte seg av muligheten til å tilbringe mer av livet hjemme. Det kan også tenkes at pandemien gjennom digitaliseringen av arbeidsplasser og utdanning den førte med seg, også får langsiktige konsekvenser for folks evne til å være multilokale.

Multilokalitet går på tvers av tradisjonell planlegging som innebærer at man forutsetter at folk er mer eller mindre stasjonære. Dette får også konsekvenser for planlegging. På den ene siden fordi man må planlegge for hvordan folk reelt sett bruker omgivelsene sine og hvilke typer tilbud og tjenester de har behov for. Men på en annen side også gjennom at det kan kompliserer kartlegging og statistikk som planleggere bruker i sitt arbeid.

En kommune har for eksempel ulikt innbyggertall gjennom både dagen, uken og året. Pendlere har behov for å bruke det lokale transporttilbudet i en by selv om de kanskje er registrert på adresser på helt andre steder. Og dersom man kun planlegger for den faste befolkningen kan det hende at kommunens ressurser ikke strekker til om det for eksempel er stor grad av ferierende i sommermånedene, som også benytter seg av kommunens tjenester

og infrastruktur. Dette problematiseres blant annet av (Lapintie, 2022) som mener at man må finne andre måter enn administrative grenser og enheter til å drive med, og avgrense planleggingen. (Lapintie, 2022) problematiserer hvordan man på mange måter ikke evner å planlegge for multilokalitet og at folk er mobile og bruker byer og regioner på en måte som ikke passer inn i de klart avgrensede geografiske områdene man planlegger for. Han trekker også frem ulike filosofiske konsepter når han diskuterer multilokalitet.

Multilokalitet er et veldig komplekst fenomen. Man må trekke inn flere ulike fagfelt for å få en forståelse for det, og konseptet mangler en egen teori som kan bidra til å forklare det (Weichhart, 2015). Weichhart argumenterer for at det heller ikke kommer til å komme noen egen teori om fenomenet, på grunn av hvor komplekst det er. Weichhart mener at man heller må se på flere ulike teorier for å få en forståelse av hva multilokalitet innebærer. Han påpeker i likhet med (Lapintie, 2022) at man må ta utgangspunkt i en overforenkling som går ut på at alle personer hører til i en husholdning, selv om dette ikke alltid er tilfellet. I tillegg forutsetter det at en forholder seg til en type kjernefamilie som er mye mindre vanlig nå enn før. Statistikken bak forskning blir derfor ikke god nok. Det må også trekkes inn teorier om tid, mikro-teorier om menneskers adferd, og makro-teorier om hvordan samfunnet fungerer for eksempel teorier om migrasjon. I tillegg påpeker Weichhart at man mangler teorier som kan forklare de sosiale og politiske konsekvensene av multilokalitet.

2.2 Third spaces

Et aktuelt konsept som er beslektet med multilokalitet er «Third spaces», eller tredjesteder som om man velger å oversette begrepet til på norsk, i tråd med blant annet (Essmat, 2009; Vasseng, 2021), er et sentralt konsept som vil brukes i oppgaven. Helt forenklet kan man si at tredjesteder er steder som ikke er verken hjemme eller jobb (Oldenburg, 1989).

Konseptet kommer fra «The Great Good Place» som en bok av den amerikanske sosiologen Ray Oldenburg. Den ble først publisert i 1989 og boken handler om betydningen av uformelle og åpne møteplasser for samfunnet og det offentlige livet. Oldenburg skiller i boken mellom tre typer steder:

- Primære steder (hjemmet),
- Sekundære steder (arbeidsplassen)
- Tredjesteder (de sosiale stedene)

Oldenburg argumenterer for at tredjesteder er like viktige som de andre to typene, men ofte blir oversett. Tredjestedene er sosiale og kulturelle arenaer hvor folk kan samles, legge bort bekymringene fra hjemmet og arbeidet (deres første og andre steder), slappe av og være sosiale. Han hevder at tredjesteder er hjertet i et samfunns sosiale vitalitet og grunnlaget for demokratiet. Han beskriver og fremmer disse tredjestedene: kafeer, bokhandlere, frisørsalonger, barer, bistroer og mange andre både fra fortiden og nåtiden. Han understreker dog at tredjesteder er et generisk begrep, som kan brukes om svært mange ulike steder. (Low

& Smart, 2020) sier at tredjesteder er et slags «lim» i samfunnet som forbinder ulike mennesker.

Det er dog ikke nødvendigvis slik at absolutt alle sosiale møteplasser utenom hjemmet og arbeid fungerer som tredjesteder slik Oldenburg så det for seg. (Quandt & Kröger, 2013, s. 114) summerte Oldenburgs tredjesteder og oppgav kjennetegn ved tredjesteder.

<i>Characteristic</i>	<i>Definition</i>
Neutral ground	Third places are neutral grounds where individuals are free to come and go as they please, with little obligation to, and few entanglements with, other participants.
Leveler	Third places are spaces in which an individual's rank and status in the workplace or society at large are of no import. Acceptance and participation are not contingent on any prerequisites, requirements, roles, duties, or proof of membership.
Conversation is main activity	In third places, conversation is a main focus of activity in which playfulness and wit are collectively valued.
Accessibility and accommodation	Third places must be easy to access and are accommodating to those who frequent them.
The regulars	Third places include a cadre of regulars who attract newcomers and give the space its characteristic mood.
A low profile	Third places are characteristically homely and without pretension.
The mood is playful	The general mood in third places is playful and marked by frivolity, verbal word play, and wit.
A home away from home	Third places are home-like in terms of rootedness, feelings of possession, spiritual regeneration, feelings of being at ease, and warmth.

Figur 2 Kjennetegn ved tredjesteder (Quandt & Kröger, 2013, s. 114)

Basert på disse kan man tenke seg flere ulike sosiale arenaer med terskler som ikke er forenlig med tredjesteder. Eksempler på dette kan være arrangementer der prat ikke er i fokus for eksempel et utested som spiller høy musikk, eller en idrettsaktivitet med lite rom for prat slik som en fotballkamp. Dette betyr dog ikke at disse arenaene nødvendigvis er helt uforenelige med Oldenburgs idéer heller. For eksempel kan man trekke ut av utestedet for å trekke frisk luft og prate med andre, eller man kan mingle med likesinnede etter å ha spilt eller overværet en fotballkamp. (Brown, 2017) trekker frem co-working spaces som eksempel på tredjested. Dette er fordi det legger opp til interaksjon mellom brukerne.

Ettersom samfunnet har endret seg, har tredjesteder og hva de kan være også potensielt endret seg. Oldenburg argumenterte i utgangspunktet for steder der man bedriver andre aktiviteter enn de man gjør hjemme og på jobb som eksempler på tredjesteder. Multilokalitet fører dog til en sammenblanding av de ulike funksjonene og hva som er første- andre- eller tredjested er derfor ikke nødvendigvis like klart definert lenger. Dette ble ikke minst klart i forbindelse med pandemistengningene, som medførte at mange tredjesteder ble steng,

eller ble påført restriksjoner. Samtidig var andre typer tredjesteder slik som for eksempel friluftsområder åpne (i alle fall i Norge), og ble muligens mer brukt enn ellers.

Folks hjem, altså førstestedene fikk sin rolle utvidet til å bli både arbeidsplass og sosial arena. Tredjesteder er også med på å gi struktur i folks hverdag (Low & Smart, 2020) og sammenblanding av de ulike funksjonene kan derfor ha hatt negative effekter.

Tredjesteder trenger ikke nødvendigvis være fysiske møteplasser. Også digitale møteplasser kan sees på som tredjesteder (Soukup, 2006). Ifølge (Quandt & Kröger, 2013) kan noen dataspill som involverer samhandling over internett være forenlig med Oldenburgs tanker om tredjesteder. (Hansen et al., 2021) beskriver third place heller som third space. Dermed blir tredjestedene ikke bundet til et fysisk sted, men heller en type rom. Før industrialisering var første og andre sted ett og det samme (Oldenburg, 1989, s. 16). Man kan dermed si at de etter å ha skilt lag i over hundre år, igjen har funnet sammen takket være digitalisering.

Oldenburgs understreking av at tredjesteder er et generisk begrep er med på å også gjøre det tilpasningsdyktig, og åpent for nye arenaer som ikke var vanlig eller fantes da han lanserte begrepet. Samtidig påpeker (Soukup, 2006, s. 432) at Oldenburg primært så på lokalsamfunn og fysiske møteplasser, og at man derfor bør være forsiktig med å bruke tredjesteder om virtuelle møteplasser. På en annen side er det normalt å bygge videre på ulike teorier.

Tredjesteder er relevant innen planlegging fordi det handler om å skape gode arenaer og tjenester for innbyggerne i et samfunn. Gode tredjesteder er med på å skape samhold, sosiale bånd og være arenaer for utveksling av ideer. Slik sett kan man tenke seg at tredjesteder kan være med på å styrke demokratiet, hvilket Oldenburg påpeker, men potensielt også bidra til samskapning i planprosesser eller ny næringsvirksomhet. Oldenburg argumenterer også for at både folks og samfunnets helse styrkes gjennom tredjesteder, noe som planlegging ofte har som mål å gjøre. Planlegging og helse henger sammen, tenk for eksempel på hvordan folkehelse tas inn som et sentralt tema i norske kommuneplaner. Dersom Oldenburg har rett i at tredjesteder er viktig for folks helse, bør tredjesteder derfor legges vekt på innen planlegging.

3 Metode og caseområde

Oppgaven er først og fremst skrevet ved hjelp av kvalitativ metode. Metoden går ut på dokumentstudier av plandokumenter fra nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Oppgaven har én problemstilling, med to tilhørende forskningsspørsmål. Begge de to forskningsspørsmålene er forsøkt besvart ved hjelp av samme metode.

3.1 Om caseområdet

Det er 356 kommuner i Norge (Kartverket, 2021), og de har alle ulike forutsetninger. Det er ikke praktisk mulig å ta for seg alle disse i en masteroppgave ved hjelp av metoden som er brukt her, og det er derfor nødvendig å sette en tydelig avgrensning av områder som undersøkes.

Valget av caseområde falt på indre Sogn. Grunnen til dette har blant annet å gjøre med et ønske om å lære mer om området, men også at området er interessant, med mange av de typiske utfordringene man ser i rurale områder samtidig som det er mye potensial for vekst.

Studiet i by- og regionplanlegging har hatt mye fokus på urbane utfordringer, ikke minst i Oslo og Osloområdet, men mye planlegging i Norge skjer også på mindre steder, men får mindre oppmerksomhet. Ved å jobbe med indre Sogn oppnår man mer kunnskap om hvilke utfordringer som finnes i området spesifikt, men også generelt om planlegging i små norske kommuner.

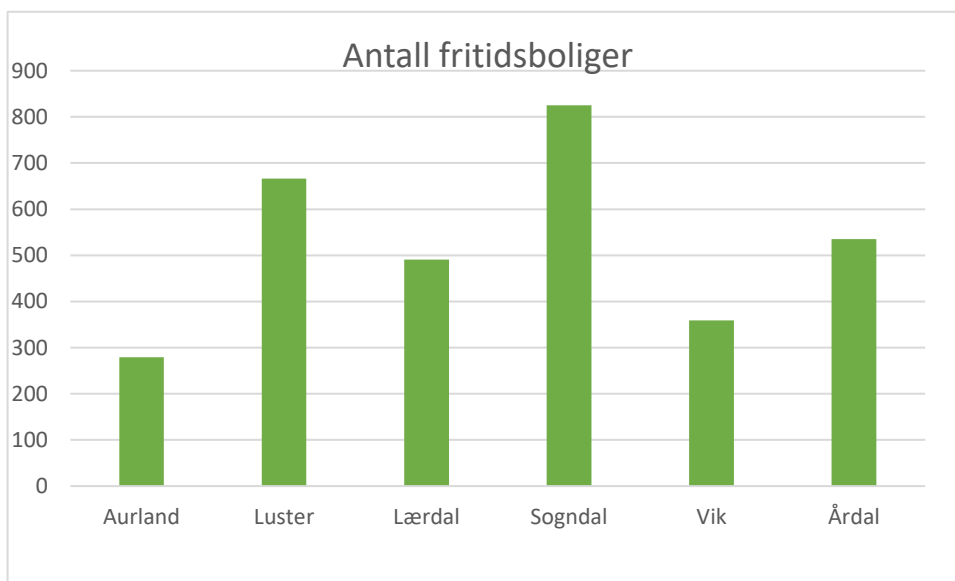

Indre sogn består av kommunene Aurland, Luster, Lærdal, Sogndal, Vik og Årdal som alle ligger innerst i Sognefjorden i Vestland fylke, i det som tidligere var Sogn- og Fjordane. Området er preget av dramatisk landskap, men høye fjell og dype fjorder. Folk er bosatt langs med fjorder og dalsider, og selv om befolkningen bor spredt, kan det være trangt om plassen der det er beboelig. Den totale befolkningen i området var på i underkant av 30 000 personer i 2022. Med andre ord ikke mer enn en vanlig norsk by. Sogndal

Figur 3 Indre Sogns plassering i Sør-Norge. Eget verk basert på (Norkart, 2023)

fungerer som regionsentrum, med en del servicefunksjoner, høyskole, og har den største befolkningen i området.

Næringslivet i området er variert. Det er en del industri i området takket være store kraftressurser, f.eks. aluminiumsverket i Årdal, kraftindustri, trykkeriindustri i «etikettbygda» Gaupne og Saftbygda Sogndal. Klimaet i området er gunstig for dyrking av frukt, noe som særpreger landbruket i Sogn. I tillegg til dette er det mye turisme i området, ikke minst i sommersesongen, med «turistmagneten» Flåm som «kronen på verket». Selv om turisme er en viktig næring i området, er det dessverre slik at mange av arbeidsplassene som skapes er av en midlertidig art. De er derfor ikke like attraktive som helårsarbeidsplasser, og tiltrekker antakeligvis ikke så mange faste innbyggere.

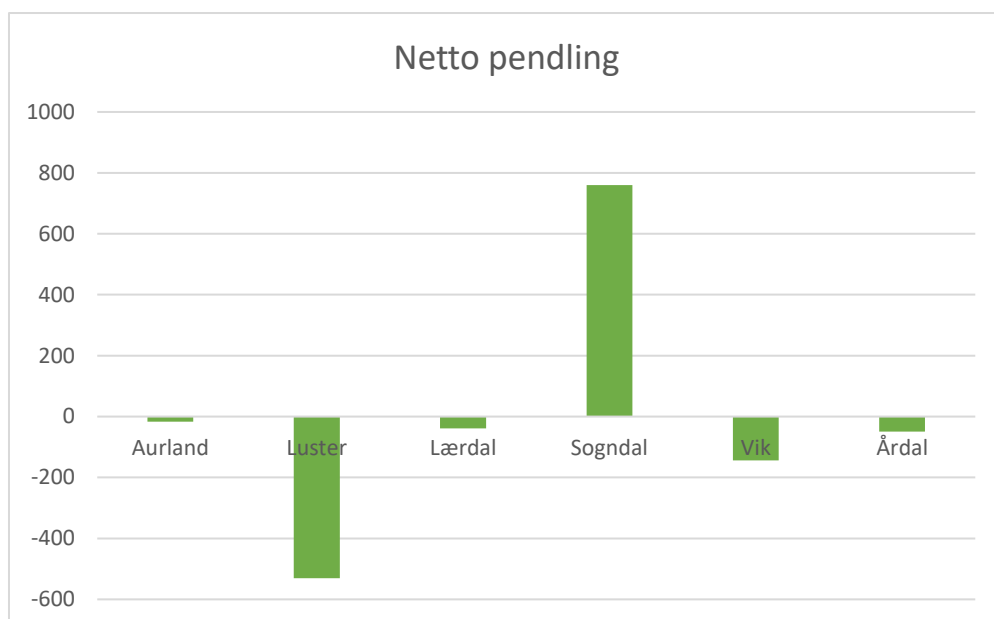

Figur 4 Antall fritidsboliger i caseområdet, eget verk basert på (Statistisk Sentralbyrå, 2023)

I følge (Randall, Ormstrup Vestergård, et al., 2022) er potensialet for fjernarbeid høyt i Sogndal, mens det for resten av regionen er lavere potensiale, mer typisk for rurale områder. Dette tyder på stedet har en annen type arbeidsplasser enn distriktet for øvrig. Næringslivet har høy produktivitet (Vareide & Vareide, 2020) og det er mye industri i området. Oljeindustrien står derimot svakt sammenliknet med fylket for øvrig.

Det finnes en tilbyder av co-working i området, som har lokaler på flere av tettstedene i indre Sogn. Dette kalles for FUS, og omtaler seg som «kontorfellesskapet for gründere og etablert næringsliv på Campus Sogndal» (FUS Sogndal, 2023). De har plasser flere steder i Sogndal kommune, samt i Lærdal, I tillegg finnes det gründerhub i Årdal (Årdal teknologipark, 2023).

I en regional analyse peker Telemarksforskning (Vareide, 2020) på at Sogn vil slite i årene som kommer med å skape arbeidsplasser og tiltrekke innbyggere. Det påpekes at regionen er attraktiv, men at den må blir mer attraktivt for å klare å øke folketallet.

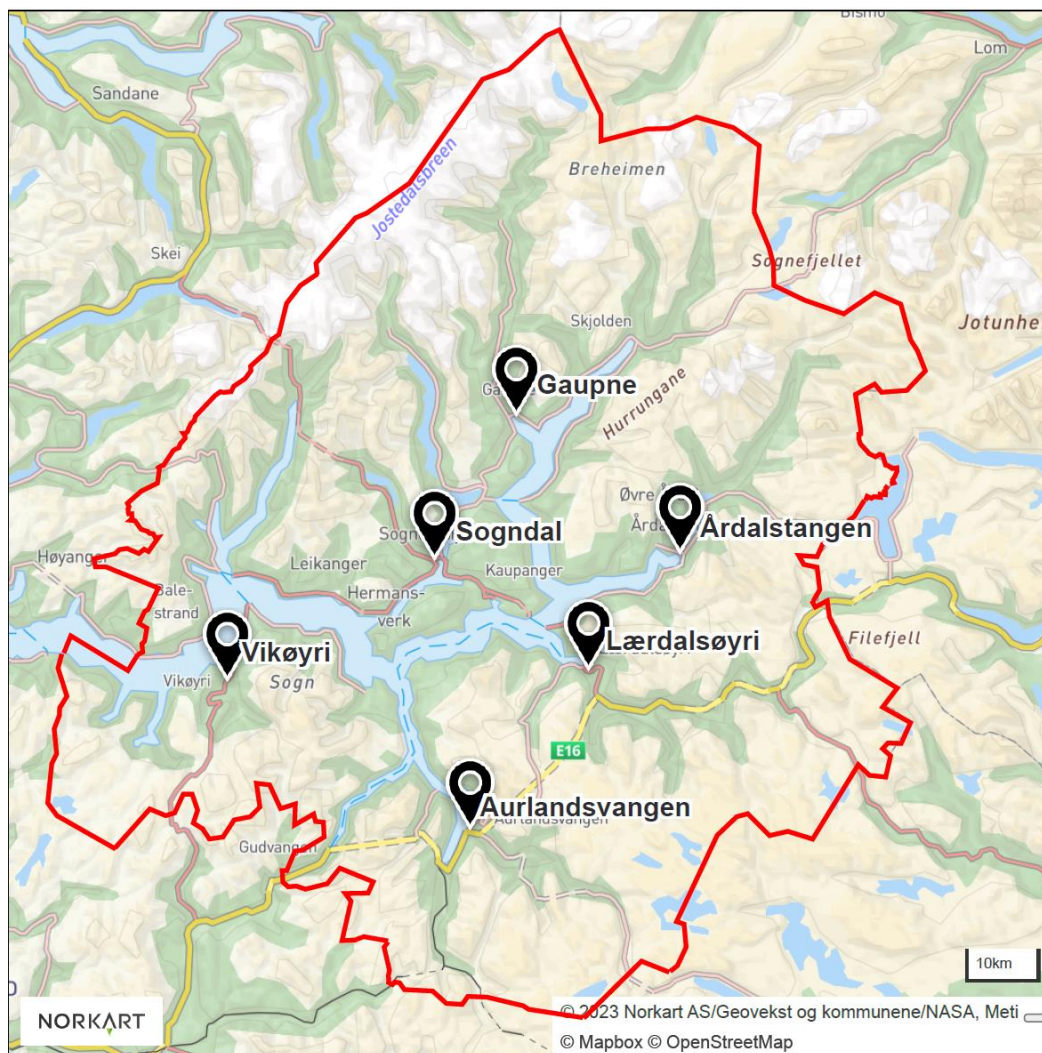
Figur 5 Netto pendling i kommunene i caseområdet. Eget verk basert på (Statistisk Sentralbyrå, 2021b)

Følgende seks kommuner består caseområdet av

Kommune	Kommunesenter	Innbyggere	Om kommunene
Aurland	Aurlandsvangen	1775	Kommunene mottar hvert år mange turister, ikke minst i tettstedet Flåm, blant annet på grunn av mye cruisetrafikk. Turistene tiltrekkes blant annet av UNESCO-verdensarvområdet Nærøyfjorden og Flåmsbanen.
Luster	Gaupne	5302	Luster kommune har flere tettsteder. Kommunesenteret ligger nederst i Jostedalen og er det største. Kommunen er oppkalt etter tettstedet med samme navn. Kommunene har hele tre nasjonalparker og UNESCO-verdensarvområde på Urnes.
Lærdal	Lærdalsøyri	2129	Stedet er kjent for den verneverdige trehusbebyggelsen. Mellom Lærdal og Aurland går Lærdalstunellen, som er den lengste vegtunellen i verden. Kommunene stod fra 2013 til 2015 på ROBEK-lista.

Sogndal	Sogndal	12198	Den største av kommunene i folketall og fungerer som regionsenter (Sogn og Fjordane fylkeskommune, 2018, s. 31) med tilhørende funksjoner slik som handel, høyskole og trafikknutepunkt både for vei- og kollektivtrafikk. I tillegg ligger regionens lufthavn i kommunene. Kommunen er et resultat av sammenslåing av Balestrand, Leikanger og Sogndal for få år siden. Navnet saftbygda brukes gjerne som kallenavn på stedet kommunesenteret.
Vik	Vikøyri	2561	Kommunen er kanskje mest kjent for statuen av Fridtjov den Frøkne i bygda Vangsnes. Dette var en gave fra keiser Wilhelm II. Vik er det eneste stedet i landet hvor det produseres Gammalost, men bringebærproduksjon er også stort i kommunene. Vik er en såkalt Terra-kommune.
Årdal	Årdalstangen	5172	Stedet er kanskje mest kjent for hjørnesteinsbedriften, som er Hydros aluminiumsverk, men man satser også på turisme. I kommunene er det anlagt en industripark som er <i>«ein arena for kompetanse og innovasjon med fokus på teknologi. Teknologiparken vart opna i 2022 og tilbyr møteplassar og lokale.»</i> (Årdal teknologipark)

Tabell 1 kommunene i caseområdet

Figur 6 kart over caseområde med kommunesentrene markert. Eget verk basert på (Norkart, 2023)

Valget av hele seks kommuner sikrer et noe bredt utvalg av dokumenter og ulik tilnærming til planlegging. Samtidig innebærer det at omfanget av dokumenter blir noe stort, noe som kan være en utfordring og føre til at ting lettere blir oversett eller ikke sees i riktig sammenheng.

3.2 Innholdsanalyse

Dokumentstudiene er gjort ved hjelp av såkalt innholdsanalyse i tråd med (Bell et al., 2019, s. 280-291). Det er både fordeler og svakheter ved metoden. Blant fordelene er det at metoden er fleksibel og kan brukes på mange ulike typer dokumenter. I tillegg er den lett å replikere dersom det skulle være ønske eller behov for å etterprøve resultatene. Blant svakhetene er at metoden åpner for noe subjektiv tolkning enten bevisst eller ubevisst (Bell et al., 2019). Gjennom arbeidet med dokumentene har det hele veien vært viktig å være objektiv i tolkningen, men det kan ikke utelukkes at andre øyne ville tolket enkelte ting annerledes. En annen svakhet ved metoden er at det er fort gjort å overse relevant innhold, ikke minst dersom dette er mer implisitt enn eksplisitt. Metoden er også beskrevet av (Bengtsson, 2016) som påpeker at metoden kan brukes både kvalitativt og kvantitativt, til forskjell fra (Bell et

al., 2019) som omtaler metoden som kvantitativ. I dette tilfellet er metoden brukt i kvalitativ øyemed.

For å systematisere dokumentene, og for å trekke ut relevant informasjon, ble dokumentene gjennomlest deduktivt og induktivt ved hjelp av dataprogrammet ATLAS.ti (nettversjon). Her kan man hente inn og lagre dokumenter, svar fra intervjuer og spørreundersøkelser. Man kan lese og markere med ulike «koder» og lage rapporter og eksportere sitater.

Det ble brukt nettversjonen av programmet. Nettversjonen har noe enklere funksjonalitet sammenliknet med fullversjonen, men det ble vurdert som tilstrekkelig for behovene i oppgaven. Fordelen med dette er også at utgiftene til programlisens ble lavere.

I forbindelse med forskningsspørsmål 2 ble det valgt kommuner innenfor ett avgrenset område (caseområde). Dette har flere fordeler:

- Det gir en tydelig geografisk avgrensning.
- I tillegg til dette blir det mulig å oppdage og drøfte eventuelle regionale sammenhenger.
- En tredje fordel med caseområdet er at det dekkes av de samme regionale planene.

Grunnen til at både samfunns- og arealdeler er undersøkt er at de til sammen utgjør kommuneplanen og toppen av planhierarkiet. Det kunne ha vært aktuelt å kun se på samfunnsdeler, da disse gjerne har mer drøfting behov, ønsker og ambisjoner. Til forskjell fra arealdeler som er mer tekniske og konkrete.

I tillegg kan en merke seg at det i noen tilfeller er en del avstand i tid mellom utarbeidelse og vedtak av kommuneplanenes areal- og samfunnsdeler. Dette kan potensielt avdekke endringer i kommunens holdninger, f.eks. før og etter pandemiedstengningene. Potensielt kunne det også være konkrete føringer for arealbruk knyttet til oppgavens tema, selv om det er noe usannsynlig for en overordnet plan.

Når det gjelder kartene i kommuneplanene er disse ikke tatt med. Av arealdelen er det kun bestemmelsene som er tatt med i oppgaven. Kartdelen ble ikke vurdert som hensiktsmessig å analysere. Dette fordi informasjonen i kartet kun angir type og plassering for arealdisponering. De antas derfor av forfatteren i liten grad å kunne svare på problemstillingen. Dette til forskjell fra tekstbasert informasjon, der det er mulig å være mer spesifikk og forklarende om hva som er hensikten bak arealdisponeringen.

Andre typer planer, f.eks. sentrumsplaner og kommunedelplaner kan potensielt inneholde mer informasjon om det konkrete temaet en er på utkikk etter, men utvalget av denne typer planer varierer mellom ulike kommuner, og dette ville derfor ha vært mer aktuelt dersom oppgaven gikk ut på å f.eks. se nærmere på en konkret kommunes arbeid, eller å sammenlikne to kommuner. I tillegg var det nødvendig å begrense antallet dokumenter som ble gjennomgått.

3.2.1 Kodelisten

Kodelisten ble utarbeidet med bakgrunn i en vurdering av problemstilling/forskningsspørsmål, litteratur og teori. Kodelisten ble benyttet aktivt i gjennomgangen av dokumentene.

Tema	Beskrivelse
Arbeidsplasser	Typen arbeidsplasser, opprettelse av disse.
Attraktiv	Et tilbakevendende ønske i mange kommuneplaner. Løst definert, sammenheng med mange andre stikkord, blant annet tilpasningsdyktighet, ulike virkemidler for å tiltrekke innbyggere, hvilke typer innbyggere, hva man ser for seg at deres rolle skal være i lokalsamfunn.
Digitalisering	Bidrar til å gi like muligheter til alle deler av landet. Muliggjør de fleste former for fjernarbeid. Ønskelig å se hva slags mål som ligger bak digitalisering.
Fjernarbeid	Det sentrale temaet i oppgaven.
Folketall og migrasjon	Henger sammen med utvikling i folketall. Sier noe om attraktiviteten ved et sted/kommune og i hvilken grad folk flytter til eller fra stedet.
Hytter og turisme	Hytter er viktige for mange distriktskommuner. Mange velger å tilbringe mye av tiden sin på hytta, og velger å jobbe deler av tiden fra fritidsboligen sin. Hytter støtter opp under lokalt næringsliv. Mer stabil tilstrømning av besøkende enn turister uten egen hytte. Interessant å vite hva målet med hytter og turisme er i lokalsamfunnet og hva slags rolle besøkende skal spille.
Næring	Det lokale næringslivet på et sted, med tilhørende arbeidsplasser og skatteinntekter. Hvilke næringer som er representert, hva som satses på og tilrettelegges for.
Tilpasningsdyktighet	Omstillingsevne, både fra lokale myndigheters side, men også næringslivet og enkeltindivider.
Særs viktig	Elementer fra teksten som er vurdert som spesielt relevante for problemstillingen.
Tjenester og tilbud	Hvilke tjenester og tilbud kommuner tilbyr/ønsker å/bør tilby. Gode tilbud og tjenester er viktig for en kommunes attraktivitet.

Tabell 2 kodelisten - fullstendig liste med alle kodede sitater finnes i vedlegg 1.

3.2.2 Undersøkte dokumenter

Det er valgt ut to sett med dokumenter, de er i første rekke valgt ut med hensyn til hvert enkelt forskningsspørsmål, men de sees i sammenheng når det kommer til drøfting av funnene i oppgaven. Det ene settet består av tre plandokumenter fra nasjonalt og regionalt nivå. Det andre settet består av 14 kommunale plandokumenter. Det er valgt ut tre overordnede dokumenter. Disse består av ett dokument fra nasjonalt nivå og to dokumenter fra fylkesnivå. Dermed sikres oppgaven både et nasjonalt og et regionalt perspektiv.

Valget av planene for de regionale planenes del basert på at de tilsynelatende er relevante for oppgavens problemstilling. De nasjonale føringene er valgt fordi de skal ha innvirkning på all planlegging i Norge, og dersom denne inneholder relevante funn, burde det derfor være mulig å finne spor av disse i både de regionale og lokale planene som baseres seg på de nasjonale føringene. Følgende overordnede planer er gjennomgått.

Myndighet	Navn	Vedtatt
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023	2019
Sogn og Fjordane fylkeskommune	Strategi for tettstadsutvikling og senterstruktur 2018-22	2018
Vestland fylkeskommune	Berekraftig verdiskaping – regional plan for innovasjon og næringsutvikling 2021–2033	2021

Tabell 3 oversikt over overordnede planer

Det er mange forventinger og føringer for planlegging. Bakgrunnen for valget av regional plan og regjeringens forventninger er at disse ble ansett som mest generelle og dekker mange ulike områder og har høy relevans, til forskjell for føringer av en mer temabasert art. For eksempel Regional plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2016-2019 (Sogn og Fjordane), NVE sine forventninger til kommunal planlegging eller diverse lovverk, selv om det ikke kan utelukkes at omtale av det aktuelle temaet også kan finnes i slike planer.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023

Hvert 4. år legger regjeringen frem sine forventninger til hvordan kommuner og fylker skal skjøtte sitt planarbeid. Føringene skal følges opp i både planstrategier og planer, og forventningene er et av statens viktigste verktøy for å medvirke i lokale planprosesser. Nasjonale forventninger til planlegging har derfor direkte påvirkning på lokale planer. Eventuelle funn i dette dokumentet bør derfor være mulig å finne igjen i lokale planer. Forventningene er tuftet på et rammeverk bestående av FNs bærekraftsmål. Dette sikrer at bærekraft blir en sentral del av kommunal og regional planlegging i hele Norge. De uttalte hovedmålene for perioden 2019-2023 er:

- «å skape eit berekraftig velferdssamfunn
- å skape eit økologisk berekraftig samfunn gjennom mellom anna ein offensiv klimapolitikk og ei forsvarleg ressursforvaltning
- å skape eit sosialt berekraftig samfunn
- å skape eit trygt samfunn for alle»

Strategi for tettstadsutvikling og senterstruktur 2018-22

En strategi utviklet med bakgrunn i regional planstrategi 2016-20 samt Meld. St. 18 (2016–2017). Målet med strategien er at «*Strategi for senterstruktur og tettstadsutvikling skal gje Sogn og Fjordane sterkare BAS-regionar med meir attraktive tettstader som utfyller og styrkar kvarandre.*» BAS regioner betyr bo- arbeids- og serviceregioner. I tillegg til BAS-regioner er gode lokalmiljøer sentralt i planen. Merk at denne strategien ble utarbeidet av Sogn og Fjordane fylkeskommune, som siden 1.1.2020 er en del av Vestland fylke. Dokumentet er dog fremdeles gjeldene.

Berekraftig verdiskaping – regional plan for innovasjon og næringsutvikling 2021–2033

Hovedmålet for planen er at: «*Vestland skal vere det leiande verdiskapingsfylket basert på bere- kraftig bruk av naturressursar, grøn næringsutvikling og innovasjon*»

Målene er:

- *bygge strategiske grønne knutepunkt gjennom industriell symbiose*
- *ta posisjon som den globalt leiande havregionen*
- *verdsleiande innovasjon på grøn infrastruktur*
- *sikre det biologiske mangfaldet og ta vare på matjorda*

Følgende kommunale dokumenter er gjennomgått

Kommune	Navn på plan	År vedtatt
Aurland	Samfunnsdelen 2022-2033	2022
Aurland	Kommuneplanen 2008 – 2020 Arealdelen Tekst del og føresegner	2009
Luster	Luster kommune mot 2034 - Samfunnsdel for 2022-2034	2022
Luster	Areal del 2019-2030	2019
Lærdal	Samfunnsdel for 2018-2030	2018
Lærdal	Areal del 1991-2002 ¹	1995
Sogndal	Kommuneplanens samfunnsdel Sogndal 2021-2031	2021

¹ Denne planen er relativ gammel. Den er laget for planperioden 1991-2002 og er sist ajourført i 1995. En ny plan er under utarbeidelse, men prosessen er forsinket, blant annet på grunn av innsigelse fra statsforvalteren. Aktualiteten i planen er dermed mindre enn i de andre planene som er analysert. Det bør bemerkes at kommunen har flere kommunedelplaner av nyere dato. Det ble allikevel valgt å analysere den samlede arealdelen for 1991-2002, fremfor planforslaget til ny plan. Grunnen til dette er at den gjeldende planen fremdeles er juridisk bindende, og på grunn av at saksbehandler for planen informerte om at det var påregnelig med endringer i planforslaget før den endelige versjonen foreligger. Det er i tillegg ikke klart når den nye planen vil vedtas. Kommunedelplanene ble heller ikke vurdert som aktuelle som substitutter, da det var ønskelig med mer sammenliknbare dokumenter fra alle kommunene i caseområdet. Fordi arealdelen er såpass gammel, er den også ganske forskjellig fra de andre planene. Ganske teknisk og lite drøftende. Alderen gjør også at planen er bygget opp på en annen måte enn det moderne planer er. Det meste av planen går med til kartforklaring.

Sogndal	Kommuneplanens Arealdel for tidligere Balestrand 2010 – 2020 ²	2010
Sogndal	Kommuneplanens Arealdel for tidligere Leikanger 2016-2026	2019
Sogndal	Kommuneplanens Arealdel for tidligere Sogndal 2013-2023	2013
Vik	Kommuneplan for vik kommune 2013-24 samfunnsdelen	2012
Vik	Kommuneplan for vik kommune 2013-24 arealdelen	2014
Årdal	Teknologi og miljø inn i framtida Årdal kommune Kommuneplan samfunnsdel 2008-2020	2012
Årdal	Arealdel for 2011-2023	2012

Tabell 4 oversikt over kommuneplaner

Selv om de har vært ønskelig med mest mulig sammenliknbare kommunale plandokumenter har dette ikke vært mulig. Utvalget er allikevel gjort med formålet å ha mest mulig konsistent utvalg, men det vil kunne ha påvirkning på funnene i oppgaven at dokumentene ikke alle er fra eksisterende kommuner, fra samme «generasjon» eller skrevet med bakgrunn av de samme føringene.

3.2.2.1 Slik er planene og føringene gjennomgått

De aktuelle dokumentene ble hentet inn fra internett fra de respektive kommunenes, samt Vestland fylkeskommunes og regjeringens nettsider. Dette med unntak av ett dokument som måtte tilsendes fra en kommuneplanlegger. Ved hjelp av dataprogrammet ATLAS.ti har alle dokumentene blitt gjennomlest, og aktuelle ord, setninger og avsnitt har blitt merket og kategorisert.

Basert på litteratur, empiri og debatten i media kan man trekke ut en del konsepter det er interessant å fokusere på videre i oppgaven. Disse har å gjøre med blant annet kommunenes evne til å være attraktive for ulike grupper, om næringslivet og arbeidsplasser. Liste med alle sitatene kodene finnes i tabell 2 og alle de kodede sitatene er lagt ved som vedlegg 1 til oppgaven.

3.2.2.2 Fordelen med metoden

Fordelen med den valgte metoden er at dokumentene er åpent tilgjengelig, det er tydelig hva som er gyldig og at det ikke er noen tvil rundt troverdigheten deres.

² Sogndal kommune har nylig gjennomgått en stor kommunesammenslåing der Sogndal, Leikanger og Balestrand ble slått sammen til Sogndal kommune. Man har på nåværende tidspunkt ikke rukket å lage en samlet Arealdel til kommuneplanen. Av den grunn er arealdelen av kommuneplanene for de gamle kommunene analysert som substitutt fordi dette er de(n) gjeldende planen.

Det gikk med lite tid til å planlegge og gjennomføre informasjonsenting sammenliknet med det f.eks. spørreundersøkelser eller intervjuer ville gjort. Man var heller ikke i noen stor grad avhengig av tredjepersoner og deres ønsker og behov.

4 Funn

I denne delen presenteres observasjoner gjort i forbindelse med gjennomgangen av de ulike dokumentene. Først presenteres hvert enkelt dokument for seg sortert etter nivå og planens eier alfabetisk med noen bemerkninger om planenes innhold. Deretter følger en gjennomgang av hvert enkelt tema som ble gjennomgått i analysen, med tilhørende drøfting og eksempler på aktuelle sitater.

Litteraturen sier en del om co-working også på bygda, mens f.eks. hjemmekontor ikke i like stor grad er forstått. Co-working er i rural sammenheng ofte lokalisert på steder som ikke ligger så langt unna større byer.

I offentlig sektor har man i andre land begynt å se på måter man kan gjøre arbeidsplasser stedsuavhengig. I Norge har man satt i gang et pilotprosjekt som handler om å samle statlig ansatte på regionale distriktshubber, men det er for tidlig å trekke noen konklusjoner vedrørende effekten av dette.

Oppgaven har en klar geografisk avgrensning. Fordelen med det valgte området er at det er ruralt, med begrenset påvirkning fra de største byene. Samtidig er det snakk om ulike kommuner med ulike behov, ønsker og forutsetninger. Det er ikke holdepunkt for å si at disse kommunene er representative for andre kommuner eller områder i Norge. Når det gjelder typen arbeidsplasser som omtales i oppgaven er disse ikke i seg selv bundet opp mot én sektor. Det bør dog bemerkes at der det ikke eksplisitt handler om offentlig sektor, vil privat næringsliv og tilhørende arbeidsplasser stort sett være i fokus.

4.1 Overordene føringer

4.1.1 Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023

Generelt sett er føringene svært overordnet og strategisk. Det er derfor ikke påregnelig å finne mye innhold av direkte relevans for oppgaven. Det trekkes frem at hytteeiere også skal ha innflytelse på planprosesser. Dette strider med praksisen i kommuneplanene, der denne gruppens behov ikke behandles. Det kan være verdt å merke seg at digitalisering vies oppmerksomhet. Dette handler dog ikke om digitaliserings konsekvenser for planlegging, men snarere digitalisering av planprosesser. Når det gjelder forhold som angår bygda, er dette dekket blant annet gjennom:

Næring 43	Nasjonale forventninger	Fylkeskommunane og kommunane legg til rette for verdiskaping og næringsutvikling i alle delar av landet og mobiliserer og utviklar bedrifter og næringsmiljø til å hevde seg nasjonalt og internasjonalt
--------------	-------------------------	--

Tabell 5 forventning om verdiskaping også på bygda

og videre også om innovasjon og vekst i nye arbeidsplasser. En kan tolke sitatet til å også henspille på fjernarbeid, men samtidig huske på at formuleringene i de nasjonale forventningene er av en generell art og sannsynligvis ikke er ment å skulle tolkes med tanke på spesifikke fenomener.

4.1.2 Strategi for tettstadsutvikling og senterstruktur 2018-22 (Sogn og fjordane)

Planen går ut på å utvikle gode tettsteder og BAS (bo- arbeids- og serviceregioner). Dokumentet starter med tydelige føringer og går deretter til drøfting. Planen går gjennom mye om demografien i Sogn og Fjordane for å peke på utfordringene man står ovenfor. Planen fastslår at digitalisering kan tas i bruk til blant annet videomøter og hjemmekontor er nyttige verktøy for å kompensere for de lange avstandene og den spredte bosetningen i området, inkludert land avstand til arbeidsplasser. Denne planen var den av alle dokumentene som i størst grad gikk inn på temaet folketall og migrasjon. Det var derfor nødvendig å et mer kritisk blikk i lesningen av denne sammenliknet med andre planer, for å hente ut den mest relevante informasjonen om dette temaet.

4.1.3 Berekraftig verdiskaping – regional plan for innovasjon og næringsutvikling 2021–2033

En ny plan, som tar høyde for pandemien, noe som gir den legitimitet når det er snakk om moderne utfordringer. Planen er tydelig på at satsning skal skje i alt fra Bergen til de minste bygdene. Planen drøfter tematisk mange ulike utfordringer og kommer deretter med føringer for de ulike områdene. Kommunene står deretter fritt til å tolke og tilpasse disse til sitt behov. Planen er klar på hvilke områder som det bør satses på, men samtidig lite konkrete målsettinger. Det bør bemerkes at denne planen er ment som et verktøy for videre planlegging, heller enn å være en entydig plan i seg selv.

4.2 Kommuneplaner

4.2.1 Aurland kommune

Arealdelen er ganske overordnet, og det er dermed begrenset med informasjon å hente i denne. Det er ingen informasjon av direkte relevans. Når det gjelder samfunnsdelen trekke planen i begynnelsen av planen frem viktigheten av reiselivet i kommunene, men vender i liten grad tilbake til dette temaet utover i planen. Dette på tross av at kommunen er blant de mest besøkte i Norge (Nordvåg & Flaten, 2021) noe som er paradoksalt.

Planen er fundert på bærekraft og FNs bærekraftsmål, i tråd med nasjonale forventinger til planlegging. Dette kan være godt forenelig med fjernarbeid (f.eks. mindre pendlingsbehov) men dette i seg selv er ikke et funn av særlig betydning. Fjernarbeid nevnes i planen, men det går ikke i detalj.

4.2.2 Luster kommune

Luster kommunes samfunnsdel er tydelig på mange av utfordringene og mulighetene man står ovenfor. Kommunen ser en tydelig sentraliseringstrend innen egen kommune, men anerkjenner at kompetansearbeidsplassene i svært stor grad ligger i Sogndal. Kommunen tar konsekvensen av dette f.eks. håper man at et nytt boligfelt vil være attraktivt for pendlere. Generelt sett ser Luster ut til å være den kommunene som i størst grad ser nytten i regionalt samarbeid.

Arbeidsplasser 16	Luster samfunnsdel	Positiv utvikling av felles arbeidsmarknad i Sogneregionen, særleg innafor offentlege arbeidsplassar
Næring 18	Luster samfunnsdel	Luster har som mål å vidareutvikla samarbeidet og jobbe for å skape ein robust region med fokus på bulyst og innovasjon for positiv nærings- og samfunnsutvikling. Samarbeid gjer regionen større.

Tabell 6 eksempler på regionalt perspektiv i Lusters kommuneplan

Luster kommuneplan vender flere ganger tilbake til muligheten for å bo og jobbe i kommunen uten av arbeidsplassen er i Luster. Merk at tonen er noe tilbakeholden. Dette kan tyde på flere ting, både skepsis, men også manglende kunnskap.

Arealdelen omtaler ikke noe som kan knyttes direkte til fjernarbeid. Men har mange elementer som handler om blant annet etablering av boliger og næringsvirksomhet, samt sentrumutvikling.

4.2.3 Lærdal kommune

Arealdelen inneholder ikke informasjon av relevans. Som nevnt er dette en plan av eldre dato, og det ville derfor være noe overaskende å finne relevant informasjon her

Samfunnsdelen har heller ingen direkte relevante deler, men kommunen bruker gjentatte ganger begrepet «knoppskyting». Dette er i følge (Larsen, 2016) en form for gründervirksomhet som går ut på at man etablerer virksomheter tuftet på ideer og innovasjon fra eksisterende bedrifter, men som ikke passer inn i den eksisterende bedriftens kjerneområde. Det nevnes ikke hvilke virkemidler som tenkes å tas i bruk for å oppnå knoppskyting.

Næring 37	Lærdal samfunnsdel	<p>Det natur- og kulturbasert ressursgrunnlaget skal vera sentralt i alt arbeid med nærings- og samfunnsutvikling, og brukast som fundament for ei breiare satsing på grøn næringsutvikling.</p> <p>Lærdal skal vera leiande på vekst i etablert næringsliv og med knoppskyting innan næringar der kommunen har sterke tradisjonar og naturlege fortrinn.</p> <p>Gjennomføre Det Grøne skiftet gjennom kontinuerleg og målretta arbeid i samfunnsplanlegging og –utvikling, med fokus på at vekst og utvikling skal skje på ein berekraftig, miljøvenleg, moderne og innovativ måte.</p>
-----------	--------------------	--

Tabell 7 «knoppskyting» i Lærdals kommuneplan

4.2.4 Sogndal kommune

Det ble ikke gjort relevante funn i noen av arealdelene. Samfunnsdelen nevner ikke fjernarbeid spesifikt, men mange faktorer som kan tilrettelegge for dette, slik som biblioteker, godt samarbeid med næringsliv og kunnskapsyrker. I tillegg bør en merke seg som nevnt tidligere at det allerede finnes co-workingtilbud på flere steder i kommunen fra før. Det er derfor ikke nødvendigvis en prioritet for kommunen. Det at kommunen er den største i området kan også bety at det i større grad enn de andre kommunene er aktører som uavhengig av kommunen er i stand til å tilby løsninger og at den større befolkningen og kunnskapsarbeidsplasser gir et kommersielt markedsgrunnlag.

Planen inneholder høye ambisjoner f.eks. om å bli best i landet på kvalitet og tilgjengelighet til rekreasjonsområde og anlegg for fysisk aktivitet og at *«Sogndal kommune skal ha kompetansemiljø på nivå med dei større byane i landet»*. Kommunen skryter av svært stor grad av medvirkning i arbeidet med planen. Det snakkes om en egen Sogndalsmodell *«Ulike interesser og krefter løftar saman til felles gunst»*.

4.2.5 Vik kommune

Hovedfokuset i samfunnsdelen er folketallet i kommunen. Det er et konkret mål om Mye om 2800 innbyggere i 2024. Vik ser ikke ut til å nå målet. I tillegg til konkrete ønsker om økning i befolkningen, har planen også Den tydeligste ambisjonen om å øke antall hytter av alle kommunene i regionen. Strategi 4 under hovedmålet sier at man skal legge opp til gode vilkår for nye arbeidsplasser. Vik kommune nevner spesifikt at de ønsker å etablere «Næringshage» i kommunen, men spesifiserer ikke hva dette innebærer. Aktuell situasjon er at det finnes et regionalt tilbud som kalles dette. Dette går på rådgivning for bedrifter, og er ikke et co-working space.

Kommunen peker på dårlig internett- og mobildekning som en utfordring, men det er usikker hvor reell denne utfordringen fremdeles er da dette kan ha endret seg mye siden planen ble skrevet. Arealdelen peker på at det er mangel på egnede boliger, noe som hindrer tilflytting. Det er dog ingen direkte omtale av fjernarbeid e.l.

4.2.6 Årdal kommune

I samfunnsplanen pekes det på at man i Årdal har nok næring til at man fra før sliter med å finne nok arbeidskraft. I tillegg har man et svakt boligmarked. Det er derfor naturlig for kommunene å prioritere ressurser på andre områder enn å skaffe arbeidsplasser. Det er stor innpendling til kommune ifølge planen, selv om figur 5 og (Vareide & Vareide, 2020) viser at dette ikke nødvendigvis er tilfellet. I tillegg er det en del gjestearbeidere. Kommunen vil prioritere at disse har et sted å bo i Årdal. Samtidig er kommunen opptatt av å holde på, og øke antallet innbyggere. Det påpekes at kommunens inntekter blir mindre dersom folk pendler inn til kommunen og man har gjestearbeidere som kun oppholder seg i kommunen midlertidig. Kommunen regnes óg som sårbar, og trenger flere ben å stå på.

Arbeidsplasser 48	Årdal samfunnsdel	Årdal er rangert som ein av Norges mest sårbare næringskommune. Gjennom prosjektet Statlege arbeidsplassar har kommunen tatt tak i dette og har ein ambisjon om å etablere 100 statlege arbeidsplassar innan 2026. I tillegg til å endre samfunnet si sårbarheit, vil det og kunne bidra til å redusere den skeive kjønnsbalansen i kommunen.
----------------------	-------------------	---

Tabell 8 Årdal kommunes sårbarhet

Det er et uttrykt mål å tiltrekke unge kvinner til kommunen. Dette ønsker man å oppnå ved å få flere statlige arbeidsplasser i kommunen. Planen nevner Årdal teknologipark. Dette er et konkret sted co-working space. (Årdal teknologipark). I tillegg nevnes ting som kan relateres til fjernarbeid i forbindelse med undervisning og utdanning.

Fjernarbeid 11	Årdal samfunnsdel	Legg til rette for desentraliserte utdanningsløp ut frå den einskilde sine og samfunnet sine behov.
Fjernarbeid 12	Årdal samfunnsdel	Nyttar kompetansesentre som aktive verktøy for å realisere desentrale undervisningstilbod
Fjernarbeid 13	Årdal samfunnsdel	Styrkar samarbeidet med Sogndal VGS og bruk av digital undervisning lokalt

Tabell 9 utdrag fra Årdals kommuneplan

Når det kommer til arealdelen behandles ingen temaer av relevans.

4.2.7 Generelle observasjoner fra dokumentene

Der det er lite fokus på å tiltrekke innbyggere utenfra, kan dette ha noe å gjøre med at kommunene stor ovenfor utfordringer med blant annet boliger og arealmangel. Dette har å gjøre med blant annet at flere av kommunene opplever en «rural urbanisering» det at folk flytter til de større bygdene. Det blir dermed press på arealer og boligmarkedet i de største tettstedene. I Luster snakkes det om en «indre sentralisering». På en annen side er ambisjoner om gode oppvekstvilkår, tilgjengelige boliger, gode vilkår for næringslivet og andre «attraktivitetsfaktorer» implisitte måter å gjøre kommunen attraktiv for innflyttere, selv om dette ikke omtales i klartekst.

Flere av bygdene har begrenset med plass til utbygging som følge av arealfaktorer slik som jordvern, flom og rasproblematikk. Dette kan også være noe av grunnen til at hyttebygging i liten grad behandles i planer, det er rett og slett ikke plass. For Lusters del er hyttebygging først omtalt i arealstrategien, dette tyder på at kommunen ikke satser på hytter.

Folkehelsearbeidet vies mye oppmerksomhet i de ulike planene. Dette går på tvers av fysisk og holdningsskapende arbeid. Dette vies mye oppmerksomhet fordi det er et krav ovenfra, og kanskje også fordi det bidrar til attraktivitet, lavere helseutgifter for kommunen og godt omdømme.

Det er en del variasjon i hvor omfattende de ulike planene er, hvilke temaer som behandles, hvor grundig de er, hvor mye de åpner for skjønn. Det er tydelig at kommunene i stor grad står fritt til å løse kommuneplanen på den måten de ønsker, naturligvis forutsatt at de er i tråd med overordnede føringer. Men også at de nasjonale forventningene lar det være opp til kommunene selv å avgjøre hva som er nødvendig grad av detaljer for å løse lokale behov.

Det varierer i hvilken grad de ulike kommunene ser regionale sammenhenger. F.eks. omtales pendling ut av kommunen mer av Luster og Lærdal. Og Sogndal er tydelige på sin rolle som regionsenter. Samtidig er det ikke alle kommunene som i like stor grad tar for seg rollen det regionale samarbeidet skal spille. De regionale planene er naturligvis tydelige på planlegging på regionnivå.

Begreper slik som fjernarbeid, multilokalitet og tredjested benyttes ikke i planene. Dette kan forklares både med at planleggere ikke er bevist på dem, men også at man forsøker å legge kommuneplanen på et språklig nivå som er forståelig for så mange som mulig. Dette er demokratiserende, og kan bidra til å redusere forvaltningens arbeidsbelastning dersom det bidrar til å unngå misforståelser og redusere behovet for veiledning.

4.3 Gjennomgang av relevante funn

Det ble kodet 390 ganger. Ett sitat kan dog ha flere koder. Figur 7 viser hyppigheten av de ulike stikkordenene.

Figur 7 Forekomst av de ulike konseptene. Eget verk.

4.3.1 Særs viktig fra kommuneplaner

Under presenteres sitater som er særskilt relevante fra kommuneplanene. Disse handler om ting som er relevante for problemstillingen og digitalisering, samt utvikling av næring og

arbeidsplasser i de ulike planene. Senere presenteres også utvalgte sitater som er relevante for temaene som drøftes som illustrasjon av funnene.

Av hensyn til plass og ryddighet, og fordi ikke alle sitatene er like relevante å drøfte og merke seg, er listen med sitatene i sin helhet tatt med som et vedlegg til oppgaven.

Nummer	Dokument	Sitat
Særs viktig 1	Aurland samfunnsdel	Avgrensingane knytt til naturfare gjer det vanskeleg å leggje ut nye store næringsområde, men det er likevel mogleg å satse på ny næring på ein framtidretta måte, til dømes ved å legge til rette for grunderhub og kontorfellesskap slik at det er mogleg å bu i Aurland og arbeide andre plassar
Særs viktig 2	Aurland samfunnsdel	Omstrukturere og utnytte bygga me har til næring, legge til rette for kontorfellesskap og grunderhub
Særs viktig 3	Luster samfunnsdel	Heimekontor og kontorfellesskap i flotte omjevande
Særs viktig 4	Luster samfunnsdel	Kontorfellesskap og heimekontorløyser kan bidra til at folk kan bu i Luster samtidig som dei jobbar andre stader.
Særs viktig 5	Luster samfunnsdel	Luster vil delta i satsning på auka tilflytting og rekruttering slik at ein kan sikra og styrka fagmiljø og sysselsetjing i regionen
Særs viktig 6	Luster samfunnsdel	Utviklinga innan data og internett vil fortsette å gje nye mulegheit for kommunikasjon og samhandling. Utfordringar knytt til kommunen sin sentralitet og geografiske storleik blir kanskje av mindre betydning framover, om ein klarar å tilretteleggje godt med digitale løysningar.
Særs viktig 7	Luster samfunnsdel	Nesten 35 prosent av dei sysselsette innbyggjarane i Luster arbeidar i ein annan kommune. Klart flest pendlar til Sogndal der det er eit høgt tal av kompetansearbeidsplassar.
Særs viktig 8	Luster samfunnsdel	Luster skal vere ein attraktiv stad å bu for folk som arbeider i regionen Sogn
Særs viktig 9	Luster samfunnsdel	Positiv utvikling av felles arbeidsmarknad i Sogneregionen, særleg innafør offentlege arbeidsplassar
Særs viktig 10	Luster samfunnsdel	Vere med å gje tilbod til innbyggjarar i kommunen som kan nytte møteplassar for digitalt arbeid

Særs viktig 11	Luster samfunnsdel	Redusere kostnader og utslepp frå møteverksemd gjennom å nytte digitale løysningar i større grad
Særs viktig 20	Sogndal samfunnsdel	Kompetansemiljø i eliteserien
Særs viktig 21	Sogndal samfunnsdel	Plassere kommunen sine publikumsretta tenester i sentrumskjerna og etablere sambruk og samskaping med andre verksemdar for å kunne tilby attraktive tenester for brukaren
Særs viktig 22	Vik arealdel	Mangel på eigna bustader er no ein flaskehals og eit hinder for tilflytting.
Særs viktig 23	Vik arealdel	kommuneplanen skal leggja til rette for busetting og næringsutvikling i bygdene, og god forvaltning av natur og kulturarv i heile kommunen
Særs viktig 24	Vik samfunnsdel	Det skal tidleg i planperioden startast eit utgreiingsarbeid med sikte på å etablere næringshage i Vik
Særs viktig 25	Vik samfunnsdel	Eit organisert og forpliktande samarbeid om næringsutvikling mellom Vik Kommune , næringsliv og offentlege verksemdar skal medverka til gode vilkår for eksisterande og nye arbeidsplassar.
Særs viktig 26	Vik samfunnsdel	Folk i Vik kommune har tilgang til ein relativt avgrensa arbeidsmarknad i dagpendlaravstand. Dette gjeld særleg Arnafjorden og Fresvik. Balestrand-Leikanger-Sogndal ligg innafør akseptabel dagpendlaravstand frå sentrale deler av kommunen · Rekruttering av arbeidskraft med rett kompetanse er ei stor utfordring både for offentlege og private verksemdar.
Særs viktig 27	Vik samfunnsdel	Hovudmål for plan- og utviklingsarbeidet i Vik kommune er å snu folketalsnedgangen. For planperioden gjeld fylgjande mål: Snu folketalsutviklinga - 2800 innbyggjarar i 2024.
Særs viktig 28	Årdal samfunnsdel	<ul style="list-style-type: none"> • Bidreg til å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderande og bærekraftig (sic) industrialisering og innovasjon. • Bidreg til eit bærekraftig forbruks- og produksjonsmønster. • Samarbeider for grøn vekst gjennom deling av kunnskap, ressursar og erfaring
Særs viktig 29	Årdal samfunnsdel	• Nyttar Årdal teknologipark AS i samarbeid med Hydro til å etablere ein samla industripark
Særs viktig 30	Årdal samfunnsdel	vesentleg auke i statlege arbeidsplassar

Særs viktig 31	Årdal samfunnsdel	Årdal er rangert som ein av Norges mest sårbare næringskommune. Gjennom prosjektet Statlege arbeidsplassar har kommunen tatt tak i dette og har ein ambisjon om å etablere 100 statlege arbeidsplassar innan 2026. I tillegg til å endre samfunnet si sårbarheit, vil det og kunne bidra til å redusere den skeive kjønnsbalansen i kommunen.
-------------------	-------------------	---

Tabell 10 utsagn i kommuneplaner med høy relevans for fjernarbeid.

Legg merke til at det nesten ikke er funnet sitater av høyest relevans blant kommuneplanenes arealdeler.

4.3.2 Særs viktig fra overordnede planer

Videre følger sitater som er særskilt relevante fra overordnede planer. Disse handler om ting som er relevante for problemstillingen og digitalisering, samt utvikling av næring og arbeidsplasser i de ulike planene. Senere presenteres også utvalgte sitater som er relevante for temaene som drøftes som illustrasjon av funnene. Av hensyn til plass og ryddighet, og fordi ikke alle sitatene er like relevante å drøfte og merke seg, er listen med sitatene i sin helhet tatt med som et vedlegg til oppgaven.

Særs viktig 12	Regional plan innovasjon og næring	Det må bli enklare for innovative bedrifter å utvikle prototyper, teste, simulere og visualisere, slik at idear vert utvikla raskare, betre og med mindre risiko. I prosessen frå ide til marknad er det viktig med relevant forskning som kan bidra til auka kunnskapsgrunnlag.
Særs viktig 13	Regional plan innovasjon og næring	En regional innovasjonsinfrastruktur handlar om gode nett- verk, forretningsrelasjonar, lokalisering av fysiske testanlegg, og system der det er lett og naturleg å dele informasjon og kompetanse. Det må bli enklare for innovative bedrifter å utvikle prototyper, teste, simulere og visualisere, slik at idear vert utvikla raskare, betre og med mindre risiko. I prosessen frå ide til marknad er det viktig med relevant forskning som kan bidra til auka kunnskapsgrunnlag. Vi vil legge til rette for informasjonsdeling om kva som skjer innafor aktuelle bransjar, og på tvers av bransjar og nivå – mellom næringsaktørane, offentleg sektor, klynger og forskning- og utdanningsinstitusjonar. Alle må kjenne til kva den infrastrukturen kan levere, og korleis ein tar det i bruk. Vi ønskjer plassere ny infrastruktur strategisk med tanke på naturressursar,

		eksisterande manglar innan infrastruktur, arealbehov og bransjebehov
Særs viktig 14	Regional plan innovasjon og næring	Sikre verdiskaping, arbeidskraft og arbeidsplassar i heile fylket
Særs viktig 15	Regional plan innovasjon og næring	Vi må spesielt prøve ut nye tiltak i distriktpolitikken for å få fleire unge til å busette seg i distrikta. Det krev innsats og innovative tiltak både frå enkeltkommunar, fylket og staten. Eit langsiktig satsing på utflytting av statlege arbeidsplassar må til
Særs viktig 16	S&F strategi tettstadutvikling	Dette kan ha samanheng med betra infrastruktur og kommunikasjon som gjev moglegheiter til å bu ein annan plass enn ein jobbar
Særs viktig 17	S&F strategi tettstadutvikling	Digitalisering må brukast som eit aktivt verkemiddel for å styrkje sentera i Sogn og Fjordane sin regionale, nasjonale og internasjonale posisjon. I alle kommunane bør det utviklast profesjonelle digitale møteplassar som kan nyttast av offentlege og private verksemder. Utbygging av breiband og annan digital kommunikasjon er viktig infrastruktur som gjer at fylket kan ta ein leiande posisjon i moderne datateknologi

Særs viktig 18	S&F strategi tettstadutvikling	Transportøkonomisk institutt synte vidare ein samanheng mellom talet tilgjengelege arbeidsplassar og folketalsutvikling på grunnkrets nivå, og fann ein terskelverdi for kor mange arbeidsplassar som måtte vere tilgjengeleg for å få vekst i folketalet. For Sogn og Fjordane viste studien at om lag 40 prosent av folkesetnaden var busett i område med potensial for folketalsvekst. Ingen andre fylke hadde ein tilsvarende låg prosentdel. Det mest effektive vi kan gjere for å betre veksttilhøva i fylket er følgjeleg å redusere reisetidene innanfor BAS-regionane, og såleis gjere folkesetnaden sin tilgang på arbeidsplassar betre.
Særs viktig 19	S&F strategi tettstadutvikling	Utbygging av god infrastruktur knytt til IKT kan til dels kompensere for ulempene ved eit spreitt bustadmønster i fylket. IKT gjer det til dømes mogleg å ha videokonferansar og heimekontor. Mange bedrifter i Sogn og Fjordane er allereie langt framme når det gjeld å nytte slike IKT-løysingar for å overvinne geografiske avstandar i arbeidssituasjonar. Vidareutvikling av slike løysingar vil vere viktig for fylket også i framtida

Tabell 11 utsagn i overmodnede planer med stor relevans for fjernarbeid

Legg merke til at ingen av de mest relevante sitatene er hentet fra nasjonale føringer.

Luster kommune fremstår som den kommunen som har klareste tanker om mulighetene fjernarbeid gir. Men også Sogn og Fjordanes strategi for tettstedsutvikling gir uttrykk for liknende ideer. Basert på planhierarkiet og aldrende på de to ulike planene, kan det tenkes at Lusters plan har tatt inspirasjon fra planen for tettstedsutvikling.

4.3.3 Næring

Næring er et sentralt tema i alle planene og er det hyppigst forekommende temaet basert på analyseverktøyet (se figur 7). Begrepet favner vidt, generelt sett kan man si at primærnæring, altså landbruk vies mye oppmerksomhet.. Næring kan omfatte svært mange ulike ting, men i tillegg til landbruket er turisme og industri svært viktige. I tillegg vies grønn næring litt oppmerksomhet. Felles for kommunene er at landbruket trekkes frem som en viktig næring, selv om landbruket sysselsetter få. En del av innholdet som knyttes til næring handler også om opprettelse av nye næringer/arbeidsplasser. Se også drøfting av dette under temaet arbeidsplasser.

Næring 2	Aurland Arealdel	Aurland kommune ynskjer å sikre eksisterande næringsliv inkludert landbruk og legge til rette for nye verksemder bl.a. ved å tilby konkurransedyktige rammevilkår og lokaliseringssføremonar som rimeleg kraft.
----------	------------------	---

Næring 11	Luster arealdel	Luster – ein god stad for å driva bedrift – «aktiv næringspolitikk for etablering og utvikling av næring» Strategiar: · me skal tilby gode rammevilkår for etablering og vidareutvikling av verksemdar · me skal vera aktive for vidareutvikling av landbruket · me skal leggja til rette for ein infrastruktur som gjev gode vilkår for verksemdar og for busetnad i kommunen
-----------	-----------------	--

Tabell 12 utsagn knyttet til næring i kommuneplaner

Turisme er en viktig næring i området, og det medfører mye bra, men kommuneplanene nevner eksplisitt også noen problematiske sider, f.eks. kortidsutleie av boliger som hindrer (potensielle) faste innbyggere i å finne husrom og at mange turister kun besøker området i kort tid, og legger igjen lite penger hos lokalt næringsliv. Dette er også diskutert i delkapittel 4.3.7 om hytter og turisme.

Noen kommuner er klare på hva slags type næring de ønsker å tiltrekke, f.eks. ønsker Lærdal grønne næringer, mens andre kommuner ikke er så tydelige på dette, og er åpne for alt. Allikevel er satsning på reiseliv en gjenganger, men også her er det variasjon i hvor tydelig de er i visjonene. Noen vil helst ha «mer verdifullt» besøk mens andre er mindre bevisst på hvilke turister de ønsker.

Næring 37	Lærdal samfunnsdel	Det natur- og kulturbasert ressursgrunnlaget skal vera sentralt i alt arbeid med nærings- og samfunnsutvikling, og brukast som fundament for ei breiare satsing på grøn næringsutvikling. Lærdal skal vera leiande på vekst i etablert næringsliv og med knoppskyting innan næringar der kommunen har sterke tradisjonar og naturlege fortrinn. Gjennomføre Det Grøne skiftet gjennom kontinuerleg og målretta arbeid i samfunnsplanlegging og –utvikling, med fokus på at vekst og utvikling skal skje på ein berekraftig, miljøvenleg, moderne og innovativ måte.
-----------	--------------------	---

Tabell 13 mål for vekst i Lærdal

4.3.4 Digitalisering

Digitalisering vies generelt sett begrenset med oppmerksomhet. Når det nevnes, handler det ofte om helsetjenester og skole, heller enn ting av direkte relevans for planlegging. Et fellestrekk for flere av dokumentene er at digitalisering i stor grad tenkes brukt for å styrke kommunenes tjenesteyting.

Digitalisering 10	Luster samfunnsdel	Vidareføre og vidareutvikle satsinga på digitalisering og velferdsteknologi
Digitalisering 2	Aurland samfunnsdel	Det er mellom anna viktig å nytte digitalisering og ny teknologi for å oppretthalde gode tenester

Tabell 14 utsagn knyttet til digitalisering i kommuneplaner

Dette kan tyde på at dette temaet ikke står på agendaen når det kommer til planlegging, men kan også tyde på at man tar digitalisering for gitt, eller at man anser at digitaliseringen har kommet så langt at det er begrenset verdi i å satse på dette feltet. Et konkret eksempel på dette kan være bredbåndutbygging. Det er viktig å påpeke at kommuneplanens samfunnsdeler spenner vidt, og at kommunens drift hører naturlig innunder planen, så det er ikke rart. Digitalisering er på mange måter en forutsetning for fjernarbeid, med unntak av kreative industrier, men hva legger vi i begrepet? Handler det fra et planståsted kun om tilgang på internett? I så fall bør det holde å tilrettelegge for dette fra kommunens hold. (i Sogn er det også kommunale eierinteresser i bredbåndsløyper). Slik digitalisering er dog ikke bare noe som er en forutsetning for fjernarbeid, men også for fysiske arbeidsplasser av mange slag. Planen for bærekraftig verdiskaping i Vestland fylke er tydelig på at det er viktig å ta inn digitale virkemidler i planlegging.

Planene inneholder noen formuleringer som angår digital infrastruktur:

Digitalisering 1	Aurland Arealdel	Tilby god infrastruktur i alle busette delar av kommunen (vegar, breiband, mobildekning, vatn- og avløp)
Digitalisering 9	Luster samfunnsdel	Nytte påverknadskrafta kommunen har som eigar i Luster energi til å sikre fibernettforbindelsen
Digitalisering 27	Sogndal samfunnsdel	Jobbe for tidleg og full utbygging av 5G i regionen e. Sørge for å til ei kvar tid ha moglegheit for nok kapasitet på fiber og straumnettet i regionen slik at det er rom for vidare utvikling

Tabell 15 digital infrastruktur i kommuneplaner

Også når det gjelder overordnede dokumenter er digitalisering nevnt.

Digitalisering 15	Nasjonale forventninger	Auka bruk av digitale verktøy i planlegginga
Digitalisering 16	Nasjonale forventninger	Tilgang til mobilnett og breiband med høg kapasitet er eit nasjonalt mål og eit viktig rammevilkår for næringsliv og arbeidsliv i heile landet. Den vidare utbygginga av IKT-infrastrukturen må sjåast i samanheng med arealplanlegging, busetjing, næringsutvikling og bruk av ulike digitale løysinga
Digitalisering 18	Regional plan innovasjon og næring	Digitale løysingar og oppdatert digital infrastruktur er viktige føresetnader for å nå dette målet.

Digitalisering 21	S&F strategi tettstadutvikling	Utbygging av god infrastruktur knytt til IKT kan til dels kompensere for ulempene ved eit spreitt bustadmønster i fylket. IKT gjer det til dømes mogleg å ha videokonferansar og heimekontor. Mange bedrifter i Sogn og Fjordane er allereie langt framme når det gjeld å nytte slike IKT-løysingar for å overvinne geografiske avstandar i arbeidssituasjonar. Vidareutvikling av slike løysingar vil vere viktig for fylket også i framtida
-------------------	--------------------------------	---

Tabell 16 eksempler på digitalisering i overordnede planer

4.3.5 Folketall og migrasjon

Mye av innholdet som omhandler dette temaet dreier seg om bakgrunnsinformasjon, men også målsetninger for innbyggervekst og skapning av arbeidsplasser ble funnet. Folketall er en utfordring for mange av kommunene. De er fra før små, og sliter med å tiltrekke seg tilflyttere. Det pekes også på at Sogn og Fjordane som helhet sliter (slet) med lavere befolkningsvekst enn landet som helhet. I tillegg nevner flere av kommunene at det er utfordrende å rekruttere folk med riktig kompetanse for kommunen selv, og at lokale bedrifter sliter med det samme.

Folketall og migrasjon 36	SF strategi tettstadutvikling 2018-2025	Samstundes er arbeidsmarknaden i Sogn og Fjordane svært stram. Som kjend har Sogn og Fjordane den lågaste arbeidsløysa i landet, og arbeidsgjevarar i fylket rapporterer om problem med å rekruttere arbeidskrafta dei har behov for. Yrkesgruppene det er sterkast mangel på i fylket er helsepersonell, kokkar, ingeniørar, elektrikarar og anleggsmaskinførarar.
---------------------------	---	---

Tabell 17 om arbeidsmarkedet i området

Måten man generelt sett ser for seg å øke folketallet er i stor grad ved å gjøre kommunen attraktiv. Se kapittel 4.3.12 for mer om dette.

En av kommunene (Vik) har tydelig mål om økning i antall innbyggere, men kommunen lyktes ikke med dette tidligere.

Folketall og migrasjon 46	Vik samfunnsdel	Hovudmål for plan- og utviklingsarbeidet i Vik kommune er å snu folketalsnedgangen. For planperioden gjeld fylgjande mål: Snu folketalsutviklinga - 2800 innbyggjarar i 2024.
Folketall og migrasjon 47	Vik samfunnsdel	Hovudmål i planen frå 2005 om stabilisering av folketallet vart ikkje nådd.

Tabell 18 mål om utvikling i folketallet i Vik kommune.

Aktuell status er at Vik kommune ikke ligger an til å nå målet i denne omgang heller. De øvrige kommunene har mindre klare mål, men ønsker å fremstå som attraktive, og tilby gode tjenester de innbyggerne de har med mål om at de skal forbli på stedet.

Folketall og migrasjon 15	Luster samfunnsdel	Luster har som mål å vidareutvikla samarbeidet og jobbe for å skape ein robust region med fokus på bulyst og innovasjon for positiv nærings- og samfunnsutvikling. Samarbeid gjer regionen større.
---------------------------	--------------------	--

Tabell 19 utdrag fra Luster kommunes samfunnsdel

I tillegg er innvandring et undertema som dekkes i stor grad. Luster er tydelig på at innvandring er der økningen kommer og vil komme fra, og at man derfor må legge godt til rette for mottak, og skape «blilyst». Innvandring er en kilde til mange nye innbyggere i distriktskommuner. Det siste året har Norge mottatt mange flyktninger fra Ukraina. Staten har bedt kommunene i indre Sogn om å bosette 385 av disse (IMDI, 2023). En kan ikke regne med at kommuneplanene skal ta hensyn til en så ny utvikling, men det har generelt sett vært både arbeidsinnvandring og asylsøkende som har bosatt seg/blitt bosatt i hele Norge over flere år i alle landets kommuner, inkludert i kommunene i Indre Sogn.

Folketall og migrasjon 19	Luster samfunnsdel	arbeidsinnvandrere blir godt integrerte og føler seg heime i lokalsamfunnet
Folketall og migrasjon 28	Lærdal samfunnsdel	Over ein treårs-periodo vil Lærdal ta i mot 60 flyktningar. Dette krev eit godt og vel fungerande apparat rundt, for å ta i mot, busetje, drive språkopplæring etc. Eit samarbeid med nabokommunar vil vere aktuelt rundt desse problemstillingane. Flyktningtenesta er lagt under NAV. Dei har eit overordna mål om å integrere flyktningane gjennom introduksjonsprogrammet og oppfølging. Det er eit mål å busetje flyktningane spreidd i kommunen, då dette legg best til rette for god integrering og minst mogleg stigmatisering av flyktningane. Det er ei utfordring å finne bustad, og det er ikkje mogleg å finne nok bustadar på den private marknaden til å dekkje behovet. Det er difor sett i gang bustadbyggingsprosjekt for flyktningar.
Folketall og migrasjon 31	Regional plan innovasjon og næring	Det vil framleis være behov for mellombels utanlandsk arbeidskraft, men det bør i større grad òg leggjast til rette for å auke tilflyttinga av utanlandske arbeidstakarar på meir permanent basis for å dekke opp behovet for arbeidskraft.

Tabell 20 utsagn angående innvandring og flyktninger

Det å skape arbeidsplasser er naturligvis også en del av det å tiltrekke innbyggere. Årdal er tydelig på at statlige arbeidsplasser er ønskelig, mens flere av kommunene snakker om gründervirksomhet.

4.3.6 Tilpasningsdyktighet

Tilpasningsdyktighet 1	Aurland samfunnsdel	Aurland kommune er ein tilpassingsdyktig og førebudd kommune
------------------------	---------------------	--

Tabell 21 om tilpasningsdyktighet i Aurland

Tilpasningsdyktighet handler for kommunene primært om tilpasning til et mer bærekraftig samfunn samt klimatilpasning. Dette er i tråd med de nasjonale føringene, som setter bærekraft høyt. Men også andre ting, slik som befolkningens behov nevnes.

Tilpasningsdyktighet 12	Lærdal samfunnsdel	Klimatilpassing er difor ein viktig del av kommunen sitt arbeid med samfunnstryggleik
Tilpasningsdyktighet 9	Luster samfunnsdel	Framover blir det spesielt viktig å finne løysingar som rustar kommunen for endringar i befolkninga si alderssamansetjing

Tabell 22 tilpasning for klima og fremtidig demografi

4.3.7 Hytter og turisme

Dette temaet dekkes i liten grad i kommuneplanene. I den grad dette gjøres handler det først og fremst om arealdisponering, og i liten grad diskuteres det behovet for hytter, hvilken rolle hytter skal spille i lokalsamfunnet osv.

Hytte og turisme er den av kategoriene som dekkes mest i kommuneplanenes arealdeler. Det er i dag stor variasjon av i hvilken grad dette temaet behandles, og om fokuset er på hytter eller annen turisme.

Hytter og turisme 44	Vik samfunnsdel	Satsing på reiseliv og hyttefolk. Dobling av talet på gjestedøger og 100 nye hytter i planperioden
Hytter og turisme 22	Luster samfunnsdel	Aktivt reiseliv heile året med hovudfokus på kortreiste besøkjande med lang oppholdstid (sic) Samarbeide aktivt med lokalt reiseliv og regionen for å auke sesonglengden (sic) til reiselivsnæringa

Tabell 23 eksempler på hytte- og reiselivsrelaterte mål

Man ønsker altså turister som blir lenger, både fordi man regner med at det vil lønne seg for lokalt næringsliv, men også bærekraft brukes som argument.

Det er lite bevissthet rundt hytters betydning i samfunnet. Vik kommune er tydelig når det kommer til hyttesatsning, og man finner samme formulering i Lusters kommuneplan.

Hytter og turisme 41	Vik arealdel	Hytter og hyttefolk er viktige for lokalt næringsliv både i bygge- og driftsfasen, og styrker grunnlaget for lokale tenester og tilbud. Samfunnsdelen , kap.7.3: «Det skal leggjast til rette for vidare bygging av private hytter/fritidshus, med mål å auka talet på hytter i planperioden, frå ca 400 til 500»
Hytter og turisme 16	Luster arealdel	Fritidsbustader Sosi-kode 1120 Gjeld fritidsbustader/hytter. Hytter og hyttefolk er viktige for lokalt næringsliv både i bygge- og driftsfasen, og styrker grunnlaget for lokale tenester og tilbud

Tabell 24 utsagn om viktigheten av hytter

Hva som menes med at viktig for næringslivet besvares i liten grad, og det skal ikke spekuleres i her. Når det gjelder andre former for reiseliv har de fleste kommunene ambisjoner om å utvikle reiselivet. Flere er også opptatt av at reiselivet skal være bærekraftig, og ikke nødvendigvis ha høyt volum.

Hytter og turisme 3	Aurland samfunnsdel	<p>2.3 Aurland kommune er eit attraktivt reisemål heile året</p> <p>a. Reiselivsutviklinga skal styrast mot fokus på kvalitetsbevisste gjestar og lengre opphald for kvar gjest</p> <p>b. Reiselivsutviklinga skal baserast på grøn omstilling og berekraft</p> <p>c. Aurland kommune skal arbeide mot å bli eit fossilfritt transportknytepunkt</p>
Hytter og turisme 21	Luster samfunnsdel	<p>Reiseliv: Luster kommune er svært godt tilrettelagt for opplevingsbasert reiseliv. Kommunen har verdas lengste navigerbare fjord med sær gode høve for padling. Heile 3 nasjonalparkar strekk seg innafor kommunegrensa og det er god tilkomst til høgjellet grunna dei mange vegane etter kraftutbygginga. Ein stor utfordring for næringa framover blir å klare å legge til rette for at utviklinga går i ein meir bærekraftig retning med meir kortreiste, lenge-verande turistar, og utvida sesonglengde. Dette bør kommunen legge vekt på dette gjennom samarbeidet innan regionen</p>

Tabell 25 mål for bærekraftig reiseliv

4.3.8 Særs viktig

En del sitater har blitt kodet som særs viktig (se tabell 10 og 11). Disse resultatene er de som i størst grad kan bidra til å belyse forskningsspørsmålene. Da formålet med denne kategorien var å bemerke relevante utsagn heller enn å i seg selv være en kategori, diskuteres de ikke videre her, men aktuelle sitater er listet opp ovenfor og diskuteres i andre deler av drøftingen der de måtte være relevante.

4.3.9 Tjenester og tilbud

En viktig oppgave for kommuner er å tilby ulike typer tjenester til innbyggerne sin. F.eks. utdannings- og helsetjenester (Slätmo, 2023). Kommunene er først og fremst opptatt av å sikre de mest vanlige kommunale tjenestene, men man ser også viktigheten av at man tilbyr gode tjenester fordi det er attraktivt, og kan bidra til å tiltrekke innbyggere.

Tjenester og tilbud 21	Årdal samfunnsdel	alle som flyttar til kommunen får rett til barnehageplass
Tjenester og tilbud 12	Lærdal samfunnsdel	Under Helse- og Omsorgssektoren i kommunen finn ein mange av tenestetilboda til kommunen, både innan førebygging, behandling, omsorg, akuttbehandling, tannhelse osv. som er svært viktige tenestar (sic) for innbyggjarane.

Tabell 26 eksempler på helse- og sosialtjenester

Samtidig er det også noe fokus på tjenester som gründerhuber e.l. da gjerne i samarbeid med private og interkommunale/regionale aktører.

Tjenester og tilbud 15	Sogndal samfunnsdel	Sogndal kommune skal satse på dei områda som gir oss best moglegheiter for å oppnå samfunnsmåla våre. Satsingsområda må derfor møte utviklingstrekkene våre, og samtidig vere dei som gir størst ringverknader. Moglegheitene våre ligg i å ha gode oppveksttilhøve, attraktive tettstader og å legge til rette for fysisk aktivitet. Me må òg styrke etablerte posisjonar som regionsenter og kompetansebygd. Sogndal kommune har derfor valt desse satsingsområda: Best på oppvekst Skapt for aktiv livsstil Kompetansemiljø i eliteserien Fruktbare tettstader Utviklingslokomotiv i Sogn
------------------------	---------------------	---

Tabell 27 satsingsområder i Sogndal kommune

4.3.10 Fjernarbeid

Det er begrenset med innhold relatert til fjernarbeid i dokumentene. Referansene til fjernarbeid direkte eller som kan tolkes til å omfatte fjernarbeid, handler i første rekke om co-working fremfor hjemme-, hyttekontor eller andre former for multilokalt arbeid. Ulike navn brukes blant annet teknologipark, kontorfellesskap og gründerhub. Ordet co-working nevnes ikke konkret, men «møteplasser for digitalt arbeid» og «kontorfellesskap» hentyder på co-working. Det er tydelig at Lusters kommuneplan er mest konkret når det kommer til fjernarbeid. F.eks.:

Fjernarbeid 6	Luster samfunnsdel	Vere med å gje tilbod til innbyggjarar i kommunen som kan nytte møteplassar for digitalt arbeid
---------------	--------------------	---

Tabell 28 utsagn knyttet til fjernarbeid i Luster

Men fenomenet dukker også opp i andre planer:

Fjernarbeid 2	Aurland samfunnsdel	Omstrukturere og utnytte bygga me har til næring, legge til rette for kontorfellesskap og grunderhub
---------------	---------------------	--

Tabell 29 omtale av fjernarbeid i Aurland

Eventuelle co-working space kan kanskje ikke etableres med grunnlag i markedet på alle steder, og kommunen må derfor ta en lederrolle slik (Tomaz et al., 2022) beskriver. Sitat fjernarbeid 6 i tabell 28 tyder på at kommunen ser for seg samarbeid med andre aktører.

Det er også spor av fjernarbeid i samband med undervisning.

Fjernarbeid 13	Årdal samfunnsdel	Styrkar samarbeidet med Sogndal VGS og bruk av digital undervisning lokalt
----------------	-------------------	--

Tabell 30 utsagn angående digital undervisning

Det forklares ikke nærmere hva dette går ut på i praksis.

4.3.11 Arbeidsplasser

Arbeidsplasser har en sammenheng med næring. En del av kommunene har ambisjoner om å få flere arbeidsplasser, ved bruk av ulike metoder. Dette gjelder både ved å legge til rette for det eksisterende næringslivet, f.eks. ved å ha tilgjengelige næringsområder for disse, men og å legge til rette for gründervirksomhet/ «knoppskyting» men også gjennom fjernarbeid, både hjemmefra og på co-working spaces.

Arbeidsplasser 15	Luster samfunnsdel	Jobbe for å tilrettelegge (sic) betre for grundarar td. gjennom å bistå (sic) med nettverk, rettleiing og bygg
-------------------	--------------------	--

Arbeidsplasser 26	Lærdal samfunnsdel	Nye lønnsame arbeidsplassar er det viktigaste målet for omstillingsarbeidet. Lærdal har sett seg eit litt «hårete» mål på totalt 190 nye lønnsame arbeidsplassar innan 2020
-------------------	--------------------	---

Tabell 31 mål om opprettelse av nye arbeidsplasser og bedrifter

Pendling behandles av noen av planene. Som vi ser av figur 5 er det noe pendling i regionen. Det meste av denne pendlingen foregår internt i regionen (Statistisk Sentralbyrå, 2021b) men noe foregår også inn- og ut av den. Den netto pendlingen i regionen er på -50 totalt. Internt er det Sogndal om har mest innpendling. Sogndal kommune er i seg selv ikke spesielt bevisst på dette, mens Luster og Årdal kommuner har klare formuleringer rundt pendling i sine planer.

Arbeidsplasser 6	Luster arealdel	utbygging av bustadfeltet Botn på Hafslo som kan trekkja til seg folk som har arbeidsplassen sin i Sogndal og vel å busetja seg på Hafslo
Arbeidsplasser 9	Luster samfunnsdel	viktig å styrke med omsyn til felles bu- og arbeidsmarknad- Det er også og utfordringar i høve infrastruktur – miljø og klima - som det vert viktig å ta tak i og stå saman om i regionen.
Arbeidsplasser 12	Luster samfunnsdel	Nesten 35 prosent av dei sysselsette innbyggjarane i Luster arbeidar i ein annan kommune Klart flest pendlar til Sogndal der det er eit høgt tal av kompetansearbeidsplassar Talet personar som pendlar ut har auka med 40% over dei siste 20 åra Inn-pendlinga til kommunen er til samanlikning rundt ein tredjedel så stor men auken er nesten 120 % sidan 2000 Det regionale samarbeidet gjennom Sogn regionråd er svært viktig for å sikre eit attraktivt regionalt arbeidsmarknad
Arbeidsplasser 46	Årdal samfunnsdel	Utvikling av arbeidsplassar er inne i ein svært positiv utvikling. For Årdal som lokalsamfunn, betyr det mykje at flest mogleg nye tilsette blir buande i kommunen og ikkje som pendlarar. Samtidig må Årdal ta høgde for å legge til rette for å busette fleire gjestearbeidarar.

Tabell 32 utsagn relatert til pendling

Også på feltet arbeidsplasser er kommunene opptatt av sin egen organisasjon og utfordringer knyttet til rekruttering.

Arbeidsplasser 3	Aurland samfunnsdel	Som ein liten kommune er det heller ikkje lett å rekruttere og behalde viktig fagkompetanse, og kommunen kan derfor ende opp med små fagmiljø som skal løyse store utfordringar
------------------	---------------------	---

Arbeidsplasser 11	Luster samfunnsdel	Både privatnæringsliv og offentlig forvaltning har utfordringar knytt til rekruttering av riktigkompetanse. Rekruttering innan skule og barnehage kan vere utfordrande. Innan helsesektoren er det utfordringar knytt til rekruttering av helsesjukepleiarar i Luster så vel som i dei andre kommunane i regionen. Rekruttering av fastleger (sic) er ein stor utfordring i mange distriktskommunar, men i Luster har dette gått greitt grunna godt arbeidsmiljø og gode mentorordningar.
Arbeidsplasser 42	Årdal samfunnsdel	Den kommunale organisasjonen er prega av høg kvalitet og stor kompetanse. Samtidig har den ein del utfordringar med å skaffe nok kvalifisert personell på spesifikke fagområde

Tabell 33 om rekruttering i kommunal sektor

4.3.12 Attraktiv

Attraktivitet har sammenheng med å tiltrekke, og holde på innbyggere og besøkende og påpekes hyppig i kommuneplanene. F.eks.

Attraktiv 4	Aurland samfunnsdel	Eit Attraktivt og inkluderande lokalsamfunn rettar seg særleg mot innbyggjarane som tenestemottakarar, barn, ungdom og barnefamiljar, tilflyttarar og eldre.
-------------	---------------------	--

Tabell 34 utsagn om attraktivt lokalsamfunn

Kommunene spiller på gode tjenester og vakre omgivelser når de fremhever attraktiviteten sin.

Attraktiv 9	Luster arealdel	Luster ein god stad å bu - «gode tenester og tilbod for innbyggjarar og tilflyttarar» Strategiar: · Me skal leggja til rette for tverrfagleg samarbeid som gjev gode kommunale tenester for innbyggjarane · Me skal leggja til rette for ei god bustadutvikling · Me skal leggja til rette for at folk trivest med å bu i Luster
Attraktiv 29	Sogndal samfunnsdel	Livskvalitet har alltid vore viktig for sogningen, og nærleiken til fjelltoppane, fjorden og skogen skapar rammer rundt kvardagslivet som mange set pris på

Tabell 35 eksempler på ting som kan skape trivsel

Overordnet plan slår i tillegg fast at.

Attraktiv 27	S&F strategi tettstadutvikling	Sentralitet er ein viktig attraktivitetsfaktor.
--------------	--------------------------------	---

Formodentlig er sterke tettsteder i seg selv en attraktivitetsfaktor.

5 Drøfting

I denne delen drøftes funnene gjort i forbindelse med oppgaven. Først kommer en drøfting av funnene opp mot forskningsspørsmålene oppgaven er basert på. Etter det kommer drøfting av noen aktuelle spørsmål som dukker opp med bakgrunn i funnene. Til slutt følger noen anbefalinger til hva planlegging bør ta hensyn til i lys av oppgaven og en konklusjon for oppgaven.

5.1 Hvordan reflekteres muligheter for fjernarbeid i et utvalg overordnede planer og føringer for planlegging?

De nasjonale føringene hadde ingen refleksjoner rundt muligheter for fjernarbeid. Det som kanskje er av mest relevans, er

Digitalisering 16	Nasjonale forventninger	Tilgang til mobilnett og breiband med høg kapasitet er eit nasjonalt mål og eit viktig rammevilkår for næringsliv og arbeidsliv i heile landet. Den vidare utbygginga av IKT-infrastrukturen må sjåast i samanheng med
----------------------	-------------------------	--

		arealplanlegging, busetjing, næringsutvikling og bruk av ulike digitale løysinga
--	--	--

Tabell 37 viktighet av digital infrastruktur

Staten er tydelig på at digital infrastruktur er viktig for næring i hele landet, og at arealplanlegging spiller en viktig rolle når det kommer til å oppnå dette. Selv om det ikke finnes refleksjoner rundt fjernarbeid i seg selv i de nasjonale føringene, er digital infrastruktur en viktig forutsetning for å kunne utføre de fleste typer stedsuavhengig arbeid.

Grunnene til at fjernarbeid ikke direkte refereres til kan være flere. For det første er de nasjonale forventningene overordnede, og går generelt sett ikke inn i detaljer. Det er heller ikke deres rolle å gjøre dette. På en annen side, kunne det vært innenfor føringene mandat å f.eks. legge til rette for å pålegge planlegging tilpasset et mer digitalisert samfunn. Føringenes alder er i også en potensiell faktor for inkludering av fjernarbeid. Føringene er gitt ut i 2019, altså før pandemien.

Ved å ikke legge direkte føringer åpner de samtidig for et stort handlingsrom for lokal planlegging, etter lokale behov. Det er viktig å huske at de nasjonale føringene skal dekke alle Norges kommuner, og at disse har svært ulike forutsetninger for å løse oppgaven. Mer sentrale kommuner har f.eks. ofte større potensial til å overlate utvikling til private initiativtakere, sammenliknet med mindre og mer rurale kommuner, som selv må stå for utviklingen av lokalsamfunnet.

Til forskjell fra de nasjonale føringene, finnes det på regionalt nivå klarere hentydninger til nye arbeidsformer i strategi for tettstedsutvikling.

Digitalisering 20	S&F strategi tettstadutvikling	Digitalisering må brukast som eit aktivt verkemiddel for å styrkje sentera i Sogn og Fjordane sin regionale, nasjonale og internasjonale posisjon. I alle kommunane bør det utviklast profesjonelle digitale møteplassar som kan nyttast av offentlege og private verksemdar. Utbygging av breiband og annan digital kommunikasjon er viktig infrastruktur som gjer at fylket kan ta ein leiande posisjon i moderne datateknologi
-------------------	--------------------------------	---

Tabell 38 utsagn om digitalisering i strategi for tettstedsutvikling

Det er flere interessante ting ved dette sitatet. Man bruker ordet «*digitale møteplassar*» og det er uklart om dette skal tolkes som fysiske møteplasser med god digital påkobling, eller om det handler om virtuelle møteplasser. Fordi planen handler om utvikling av tettsteder, er det naturlig å tolke sitatet mer som fysisk møteplass. Det er også interessant å merke seg at man ser for seg at denne skal skje i alle kommuner. Dette taler også for at det er snakk om fysiske snarere enn virtuelle møteplasser. Dersom det var snakk om virtuelle møteplasser, ville det vært mer naturlig å rette tiltaket inn mot regionen og regionalt samarbeid, snarere

enn kun lokalt. Dersom man tar utgangspunkt i at det dreier seg om fysiske møteplasser, er det for det første et helt klart eksempel på co-working og bruk og bevissthet rundt dette. For det andre er det interessant å se at strategien sier at disse bør kunne brukes av både offentlige og private virksomheter.

Man ønsker en grad av profesjonalitet. Det er uklart hva motivet bak dette er, men det kan tenkes at det handler om å bli tatt seriøst, og virke attraktivt for både private og offentlige brukere, samtidig som det kan tenkes å heve terskelen noe f.eks. for gründere og frilansere.

Den andre delen handler om digital infrastruktur. Det er tydelig at planlegging må støtte opp om dette, og at det er en forutsetning for å kunne hevde seg i konkurranse både innen både Norge og internasjonalt. Den regionale strategien går også videre i samme spor når den sier.

Fjernarbeid 7	S&F strategi tettstadutvikling	Dette kan ha sammenheng med betra infrastruktur og kommunikasjon som gjev moglegheiter til å bu ein annan plass enn ein jobbar
---------------	--------------------------------	--

Tabell 39 utsagn knyttet til fjernarbeid på regionalt nivå

Konteksten er at arbeid er en mindre motivasjonsfaktor i forbindelse med flytting nå enn det var på 70-tallet.

I tillegg nevnes digital infrastruktur.

Digitalisering 21	S&F strategi tettstadutvikling	Utbygging av god infrastruktur knytt til IKT kan til dels kompensere for ulempene ved eit spreitt bustadmønster i fylket. IKT gjer det til dømes mogleg å ha videokonferansar og heimekontor. Mange bedrifter i Sogn og Fjordane er allereie langt framme når det gjeld å nytte slike IKT-løysingar for å overvinne geografiske avstandar i arbeidssituasjonar. Vidareutvikling av slike løysingar vil vere viktig for fylket også i framtida
-------------------	--------------------------------	---

Tabell 40 utsagn knyttet til digital infrastruktur på regionalt nivå

Her går man konkret inn på digitalisering, og viktigheten av digital infrastruktur. I tråd med det man også ser i de nasjonale føringene. Dette er en forutsetning for å skape gode ramme for fjernarbeid.

Foruten det overnevnte går dokumentet ikke videre inn på fjernarbeid, men det er tydelig at tanker og ideer rundt temaet har vært fremmet under arbeidet med strategien. Regional plan innovasjon for og næring går ikke inn på fjernarbeid, men enkelte sitater støtter opp under konsepter slik som digitalisering, som er beslektet. Se tabell 11 og vedlegg 1.

5.2 Hvordan kommer fjernarbeid og muligheter det medfører til uttrykk i kommunale planer i indre Sogn?

Det finnes tanker om former for fjernarbeid i flere av planene, selv om omfanget av det er begrenset. Av kommunene i caseområdet ble det identifisert hentydninger til fjernarbeid i tre av kommuneplanenes samfunnsdeler. Dette gjelder Aurland, Luster og Årdal. F.eks.

Fjernarbeid 2	Aurland samfunnsdel	Omstrukturere og utnytte bygga me har til næring, legge til rette for kontorfellesskap og grunderhub
Særs viktig 30	Årdal samfunnsdel	• Nyttar Årdal teknologipark AS i samarbeid med Hydro til å etablere ein samla industripark

Tabell 41 eksempler på co-working i kommunale planer

Både (Randall, Ormstrup Vestergård, et al., 2022; Tomaz et al., 2022) fant at rurale co-working spaces typisk ligger innenfor rimelig avstand til en større by, men det finnes allerede eksempler på former for co-working i området. Det er derfor ikke noen begrensning at dette er mindre typisk for denne typen område fra før.

Måten fjernarbeid kommer til uttrykk er todelt. For det første kommer det mest eksplisitt til uttrykk i Luster kommunes samfunnsplan. Denne sier for eksempel

Fjernarbeid 3	Luster samfunnsdel	Kontorfellesskap og heimekontorløyisingar kan bidra til at folk kan bu i Luster samtidig som dei jobbar andre stader.
------------------	--------------------	---

Tabell 42 tydelig eksempel på hjemmekontor i plan

Dette er den eneste formuleringen blant alle de undersøkte dokumentene som konkret nevner hjemmekontor. Det er altså andre former for fjernarbeid som i første rekke representeres i planene.

For det andre kommer fjernarbeid til uttrykk gjennom ulike former for co-working. Dette nevnes i tre av kommuneplanene. Kommuneplanene inneholder ulike former for navn og beskrivelse på disse co-working spacene. Eksempler er kontorfellesskap, gründehub og et egenavn. Det beskrives ikke konkret hvordan disse rommene konkret foreslås organisert/drevet, men det finnes noen hint. Luster kommune bruker formuleringen:

Arbeidsplasser 18	Luster samfunnsdel	Vere med å gje tilbod til innbyggjarar i kommunen som kan nytte møteplassar for digitalt arbeid
-------------------	--------------------	---

Tabell 43 tydelig formulering angående opprettelse av co-working space.

Sitatet tyder på at man ser for seg at kommunen ønsker å samarbeid med andre aktører for å oppnå målet.

Årdal kommune nevner i sin samfunnsdel et eksisterende konkret tiltak som kalles Årdal teknologipark AS. Ifølge nettsiden tilbys det her arbeidsplasser til leie, primært for gründere som jobber innen teknologi (Årdal teknologipark). Kommuneplanen nevner også helt konkret

samarbeid med Hydro. Noe som er naturlig, da dette er den kanskje viktigste næringsaktøren i kommunen.

5.3 Hvorfor det er lite å finne om fjernarbeid i dokumentene

Det er begrenset med innhold i dokumentene som omhandler fjernarbeid, ikke minst tatt i betraktning hvor mange dokumenter som er gjennomgått. To av de seks kommunene som er undersøkt har ikke klare referanser til fenomenet. Som nevnt er det av de overordnede dokumentene to av de tre som nevner fjernarbeid, hvorav de nasjonale føringene ikke nevner fenomenet i det hele tatt.

De utvalgte overordnede planene og føringene, ikke minst de statlige har et svært generelt fokus og har som sådan ikke viet noen oppmerksomhet til fjernarbeid. De kan heller ikke nødvendigvis forventes å ha dette på grunn av sin overordnede rolle. Funnene fra strategi for tettstedsutvikling i Sogn og Fjordane er blant de tydeligste av de undersøkte dokumentene når det kommer til satsning på fjernarbeid. Dette følges dog ikke opp i særlig stor grad av de kommunale planene.

En umiddelbar hypotese kan være at flere av planene er for gamle til at de kan ventes å følge opp strategien for tettstedsutvikling som er fra 2018. Det er derimot kun to av de seks planene som er eldre eller like gamle. Dette kan derfor ikke forklare fullt at strategien ikke følges opp i kommuneplanene. De lokale planene følger derfor ikke opp den regionale strategien i sine kommuneplaner. Grunnen til dette kan man ikke vite, og man skal ikke utelukke at kommunene velger å følge opp strategien med andre virkemidler, f.eks. gjennom

«Samfunnsdelen kan ikke gå i djupna av fokusområda med detaljerte målformuleringar innan kvart område. (Lærdal, samfunnsdel)».

andre planer og dermed at temaet dekkes av andre dokumenter, eller ikke er tatt inn i kommuneplanene.

En annen forklaring er at fenomenet er for nytt. Det var tydelig at de dokumentene som hentyder til fjernarbeid er de nyeste planene. Temaet har altså ikke vært på dagsordenen innen planlegging tidligere. Aurland og Luster er de kommunene som har tydeligst formuleringer angående mulighet for stedsuavhengig arbeid. Felles for disse er at planene er vedtatt i henholdsvis 2022 og 2021, de er altså nye, og oppdaterte med pandemien og dens konsekvenser i bakhodet. Det bør dog nevnes at regional plan for tettstedsutvikling, som er fra 2018 er et klart unntak. Denne har vist seg å være fremtidsrettet og kan ha inspirert den kommunale planleggingen.

En tredje mulig grunn er at myndighetene ikke ser potensialet fenomenet medfører. Dette kan både være fordi man ikke evner å satse, ikke har ressurser eller at man ikke har den nødvendige infrastrukturen som trengs for å bli et attraktivt sted for fjernarbeidere. Manglende egen erfaring med fenomenet kan også spille inn.

Kanskje er kommunene mer interessert i å skape arbeidsplasser som varer, og som binder innbyggerne mer til kommunen enn det heldigitale arbeidsplasser gjør. Det kan i tillegg ha noe med ønske/behov for helårsbosetting å gjøre. Dette underbygges f.eks. av Sogndals arealstrategi, som blant annet sier at boliger brukt som hytter ikke skal reguleres som dette selv om det er det reelle formålet de brukes til. Med kanskje det viktigste poenget finnes i Lærdal kommunes samfunnsdel.

5.4 Om statens foregangsrolle

Staten har mange ressurser, men samordning kan være komplisert. I denne oppgaven ligger de nasjonale forventningene til planlegging til grunn for statens syn på temaet, men dette er sannsynligvis for snevert til å gi en god indikasjon på hvordan staten ser på fjernarbeid som helhet, foruten når det kommer til planlegging. Staten er et mangehodet troll, med mange ulike grener med ulike interesser, behov og ressurser. Staten er både pådriver for utvikling av distrikter, men også arbeidsgiver for mange ansatte og en som overser kommunenes arbeid.

Det pekes på av generalistkommuneutvalget (NOU 2023:9, s. 16) at staten bør ta en rolle som pådriver for å sikre digital infrastruktur i samarbeid med kommunene. Dette er forenelig med lokal satsning på digital infrastruktur, men det kan stilles spørsmål ved hvor viktig dette er for kommunene i indre Sogn, som ser ut til å ha tilfredsstillende digital infrastruktur

Hvilke verktøy staten tar i bruk for å styrke distriktene varierer. Staten har på grunn av sine mange ressurser og som stor arbeidsgiver mulighet til å gå i forkant når det gjelder å gjøre jobber stedsuavhengige. Staten har også mulighet til å gå inn på konkrete steder og flytte eller opprette arbeidsplasser. Samtidig har staten muligens bruk for at aktuelle steder man flytter eller oppretter arbeidsplasser har infrastruktur og kvaliteter fra før, slik som nok boliger og folk med riktig kompetanse som kan rekrutteres. Kommunen kan til en viss grad legge til rette for dette gjennom planlegging, men påvirkningskraften er allikevel begrenset.

Gjennom kommuneplanene kan man se at kommunene i stor grad er opptatt av egen organisasjon, og hvordan denne skal drives. Kommunene ser først og fremst på digitalisering og kanskje også fjernarbeid som noe med potensiale for kommunen som organisasjon, men ser ikke det samme potensialet når det kommer til samfunnsplanlegging. En kan enkelt tenke seg at dette på mange måter skjer flere steder og at staten først og fremst ser på sine egne behov og statlige ansatte.

Det offentlige kan naturligvis ikke styre hvordan bedrifter og privatpersoner innretter seg, men det er påfallende at man ikke ser for seg å tilrettelegge mer. Dette gjelder også kommunene. Det offentlige kan dog både gå i forkant som eksempel på nye arbeidsformer, og sørge for at planleggingen også legger til rette for dette.

Det pekes på utflytting av statlige arbeidsplasser i den regionale planen for næringsutvikling (Vestland Fylke, 2021, s. 23), som nødvendig for å styrke distriktene, og som vi har sett er det allerede i ferd med å etableres prøveprosjekter med statlige arbeidsplasser i tråd med hva man har gjort på Island.

Man bør merke seg at Årdal kommune har et konkret ønske om flere statlige arbeidsplasser i kommunen, med mål om å rekruttere kvinnelige innbyggere.

Arbeidsplasser 48	Årdal samfunnsdel	Årdal er rangert som ein av Norges mest sårbare næringskommune. Gjennom prosjektet Statlege arbeidsplassar har kommunen tatt tak i dette og har ein ambisjon om å etablere 100 statlege arbeidsplassar innan 2026. I tillegg til å endre samfunnet si sårbarheit, vil det og kunne bidra til å redusere den skeive kjønnsbalansen i kommunen.
-------------------	-------------------	---

Tabell 44 om Årdal kommunes sårbarhet

At man kan jobbe fra hvor som helst kan bidra til å øke konkurransen mellom de ulike kommunene, og kommuner med lite ressurser kan dermed utkonkurreres av andre kommuner. Det er tydelig at selv om alle kommunene i caseområdet er distriktskommuner, har de allikevel ulike størrelser og økonomiske ressurser, og kan derfor være i stand til å konkurrere mot hverandre om arbeidsplasser både statlige og private, heller enn å samarbeide på regionalt nivå.

5.5 Om fritidsboliger og turismes rolle

Som man ser av figur 4 er det 3155 hytter i caseområdet. Dette er mer enn én hytte per innbygger i regionen, noe som er litt mer per innbygger enn landsgjennomsnittet. Det er uklart hvor mange av disse som eies eller disponeres av lokalbefolkningen, og hvor mange som tilhører folk fra andre regioner.

Det anbefales av (Slätmo et al., 2019) at man tar hensyn til hytter og fritidsboliger i planlegging fordi disse er et viktig element i rurale strøk, men dette ser altså ikke ut til å forekomme i særlig grad i de undersøkte dokumentene. Det er uklart hvorfor dette er tilfellet. Ingen av kommunene diskuterer hva slags rolle hyttebefolkningen i kommunen skal spille, eller hva man skal tilby disse annet enn tomter. Det nærmeste er Viks arealdel, som påpeker at fenomenet er viktig for lokalt næringsliv både i byggefase og senere.

Hytter og turisme 41	Vik arealdel	Hytter og hyttefolk er viktige for lokalt næringsliv både i bygge- og driftsfasen, og styrker grunnlaget for lokale tenester og tilbud. Samfunnsdelen , kap.7.3: «Det skal leggjast til rette for vidare bygging av private hytter/fritidshus, med mål å auka talet på hytter i planperioden, frå ca 400 til 500»
-------------------------	--------------	---

Tabell 45 om viktigheten av hytter

Det er to ulike grupper tilreisende man bør skille mellom når man snakker om turisme. Den ene gruppen er eiere av fritidsboliger. Disse besøker kommunen de der eier hytter ofte, for eksempel i helger og ferier. Hytta gir en fast stedstilknytning og sørger for at disse besøkende returnerer hyppig. Den andre gruppen er sporadiske turister som har løsere tilknytning til et

sted enn det hytteeiere har, og som kanskje bare besøker et sted én gang, eller en gang iblant.

Som vi tidligere har sett, er det potensiale for at eiere og brukere av fritidsboliger er interessert i å bruke fritidsboligen sin til å jobbe fra deler av tiden. Dette krever dog at det er finnes den nødvendige infrastrukturen til dette. Tilgang på internett og strøm er her de viktigste faktorene. Kommuneplanene påpeker nødvendigheten av tilgangen på dette, men konteksten nevner ikke hytteeiere. At kommunene ikke planlegger for hytteeiere ble gjort tydelig i den tidlige fasen av pandemien og det såkalte hytteforbudet, som var begrunnet med at små kommuner ikke var rustet til å tilby (helse)tjenester til andre enn sine egne innbyggere (Amundsen, 2020).

Det er dog også noen deler av planene som kan være dekkende for hytteeiere.

Digitalisering 30	Vik samfunnsdel	Alle sokn skal ha tilgang til høgkapasites (sic) breiband via fiberkabel innan planperioden Det skal lagast ein eigen temaplan for informasjonsteknologi. 7. Vik Kommune forventar at netteigar syter for trygg el. forsyning til alle sokner i kommunen. 8. Heile kommunen skal sikrast god mobiltelefondekning innan planperioden.
-------------------	-----------------	--

Tabell 46 utsagn knyttet til bredbånd i Vik kommune

Når hele kommunen nevnes vil dette også nødvendigvis omfatte eventuelle hyttefelt.

I tillegg til at det skrives generelt lite om fjernarbeid i planene er heller ikke workation eller liknende ideer jfr. (Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, 2022; Bähr et al., 2020) nevnt. Workation er dog i tråd med målsettingen i flere av kommunene, f.eks. i Luster om å satse på turister som blir i området over lengre tid. Tilrettelegging for workation kan være et nyttig verktøy for å oppnå dette.

Hytter og turisme 21	Luster samfunnsdel	Reiseliv: Luster kommune er svært godt tilrettelagt for opplevingsbasert reiseliv. Kommunen har verdas lengste navigerbare fjord med særst gode høve for padling. Heile 3 nasjonalparkar strekk seg innafor kommunegrensa og det er god tilkomst til høgjellet grunna dei mange vegane etter kraftutbygginga. Ein stor utfordring for næringa framover blir å klare å legge til rette for at utviklinga går i ein meir berekraftig retning med meir kortreiste, lenge-verande turistar, og utvida sesonglengde. Dette bør kommunen legge vekt på dette
----------------------	--------------------	--

gjennom samarbeidet innan regionen

Tabell 47 målsetting angående reiseliv i Luster

5.6 Multilokalitet og tredjesteder

Som vi så i kapittel 2.1 handler multilokalitet blant annet om at byer og regioner ofte har politiske grenser som ikke stemmer overens med hvordan folk lever livene sine. Multilokalitet uttrykkes i begrenset grad i planene, og kommunene planlegger dermed i stor grad for unilokalitet. Fenomenet kommer dog til uttrykk på flere vis, men man ser ikke ut til å ha noen overordnet tanke om hvordan de ulike elementene spiller sammen. Elementer det finnes er i stor grad det samme som konseptene oppgaven har tatt for seg. Hytter og turisme, fjernarbeid og folketall og migrasjon er gode eksempler.

I kommuneplanene skrives litt om pendling, men ikke hvordan pendling og fjernarbeid for eksempel kan kombineres. Slik man for eksempel så i eksemplet fra Kiel (Bähr et al., 2020)

Attraktiv 33	Årdal samfunnsdel	Delmål 1: Årdal har eit fungerande kollektivtilbod på dag og kveldstid, året rundt Dette når me ved at me: <ul style="list-style-type: none">• Arbeider aktivt for å få til gode interne kollektivløysingar• Bidrar til å få på plass gode og mest mogleg fleksible kollektivtilbod med buss og båt, internt og til frå regionane rundt.• Driv aktiv informasjon om og motivere til bruk av eksisterande kollektivtilbod• Bidra til å etablere ei hurtigbåtrute mellom Bergen og Årdal, som kan styrke sambandet ut fjorden og bidra til mindre privatbilkøyring• Bidreg saman med dei andre kommunane i Sogn for å få tilstrekkeleg tal avgangar med fly til/frå Oslo og Bergen.• Greier ut moglege økonomiske grep for å få born og unge til å nytte kollektivtransport meir
Arbeidsplasser 9	Luster samfunnsdel	viktig å styrke med omsyn til felles bu- og arbeidsmarknad- Det er også utfordringar i høve infrastruktur – miljø og klima - som det vert viktig å ta tak i og stå saman om i regionen.

Tabell 48 utsagn knyttet til pendling og regionalt samarbeid

Tredjesteder behandles i liten grad i plandokumentene, men enkelte eksempler slik som bibliotek og kontorfellesskap nevnes, det er dog ingen spor av noen klar strategi eller tiltak

relatert til tredjesteder i noen av dokumentene. Formodentlig overlater man dette til private tilbydere. Slike steder er allikevel viktige for kommunenes innbyggere og kommunene bør som sådan også ha fokus på disse.

Som nevnt i teorikapittelet er tredjesteder steder som hverken er hjem eller arbeidsplass, men at disse kan flyte sammen i en multilokal kontekst. Co-working er regnet som et godt eksempel på tredjesteder f.eks. av (Brown, 2017). Som sådan er tredjesteder representert i enkelte av planene, selv om fokuser ikke dreier seg om temaet.

Det er dog ikke alle de nevnte stedene som etter definisjonen kan kalles tredjesteder. Årdal teknologipark er for eksempel kun åpen for godkjente brukere etter søknad. Steder som kun er åpne etter søknad er ikke nødvendigvis tredjesteder fordi de ikke er åpne for allmenheten. Det er i tillegg uklart i hvilken grad tiltakene som nevnes når det kommer til fjernarbeid i planene representerer tredjesteder etter Oldenburgs syn. Dette er fordi de i stor grad legger opp til arbeid, noe som går under andresteder.

I Lusters kommuneplan finnes et helt konkret eksempel på at et digitalt tredjested er tatt med i planen. Dette er helt i tråd med (Quandt & Kröger, 2013), som diskuterte dataspill som digitalt tredjested.

Digitalisering 7	Luster samfunnsdel	Nytte dataspill for å skape møteplasser for ungdom i kommunen, og mellom ungdom og eldre. T.d. gjennom dataopplæringa
------------------	--------------------	---

Tabell 49 eksempel på digitalt tredjested i kommuneplan

Implementering av dette forutsetter at det finnes digital infrastruktur, men åpner opp nye muligheter. Det gjør det mulig å kombinere desentralisert bosetting med tilgjengelige tredjesteder på tvers av geografiske avstander og grenser.

5.7 Ulike kommuner, ulik fremtidsorientering

(Bähr et al., 2020) påpeker at det er de fremtidsorienterte (tysk: zukunftsorientiert) kommunene som i størst grad ser mulighetene co-working byr på. Hva en fremtidsorienterte innebærer er i seg selv et vanskelig spørsmål som ikke skal besvarer her.

Etter gjennomlesning av kommuneplanene er det tydelig at Kommunene er fremoverlent, eller har ambisjoner om å være dette. De ønsker å være tilpasningsdyktige ovenfor både innbyggere, næringsliv og bærekraftig utvikling. Funn fra analysen tyder på at mange av kommunene var innstilt på utvikling av grønne næringer, noe som kan tyde på at de er fremtidsorientert. Samtidig handler fremtidsorientering om flere ulike faktorer. Digitalisering ble for eksempel i mindre grad behandlet i dokumentene.

På feltet fjernarbeid er Aurland og Luster kommunene med de tydeligste formuleringene. Disse har som nevnt også nye, post-pandemiske planer. I snitt er samfunnsdelene omtrent fire år gamle og arealdelene ca. 11 (ca. 9,5 om Lærdal ikke medregnes). En indikasjon man

kan tenke seg er hvor oppdatert planverket er. Alderen på en kommuneplan er i seg selv ikke nok til å si at de er fremtidsorienterte eller ikke, men kan gi en indikasjon.

En del av planene var altså gamle, noe som i seg selv kan tale mot at kommunene det gjelder kan kalles fremtidsorienterte, men andre faktorer spiller også en rolle. For eksempel har enkelte av kommunene begrenset med ressurser, og i flere tilfeller er nye planer under arbeid. Det er derfor usikkert om fremtidsorientering er en faktor i dette caset. En kan også argumentere for at en kommuneplan skal utarbeides med et lengre perspektiv, og derfor i seg selv er ment å være fremtidsorientert.

Vik var en av de såkalte Terra-kommunene og Lærdal stod på ROBEK-lista. De har altså hatt en trang økonomisk situasjon. Dette kan også ha hatt innvirkning på muligheten til å fornye planer, og er en indikasjon på at andre ting enn fremtidsorientering styrer dette.

En annen faktor som kan ha hatt innvirkning på fornyelsen av planer kan være kommunereformen. Sogndal kommune ble sammenslått for få år siden. I tiden før en sammenslåing kan det være unødvendig å bruke ressurser på nye planer dersom man venter en sammenslåing. I forbindelse med en sammenslåing er det naturlig å skulle utarbeide en ny plan, noe vi også har sett i nye Sogndal kommune. Noe som taler imot dette er tidligere Leikanger kommune, hvis arealdel stammer fra 2019.

At de aktuelle kommuneplanene som ble gjennomgått i denne oppgaven er av varierende alder tyder om ikke annet på at kommunene har ulike prioriteringer eller tilgang på ulik grad av ressurser som kan vies til å utarbeide planer, noe som kan være en omfattende og kostbar prosess. Det er heller ikke nødvendigvis om å gjøre å være mest mulig fremtidsrettet, så lenge kommunen kan tilby gode tjenester til innbyggerne sine.

Meninger om hva fremtidsorientering egentlig vil tilsi kan også være ulike. Dersom man konkluderer med at noen av planene er mer fremtidsorienterte enn andre betyr det ikke at kommunene i seg selv er mer eller mindre fremtidsorienterte.

Kommuner kan også være fremtidsorienterte eller ikke på ulike felt. F.eks. kan en kommune være god på digitalisering, mens en annen kanskje er bedre på bærekraft eller å legge til rette for nye arbeidsplasser. Alle disse kan etter forfatterens mening innebære fremtidsorientering, uten at man totalt sett nødvendigvis kan si at en kommune er bedre enn en annen når det kommer til hvor fremtidsorienterte de er. Dette måtte eventuelt ha vært tema for et annet forskningsprosjekt. Å inkludere elementer i en kommuneplan er ikke nødvendigvis nok til å utgjøre en stor forskjell dersom kommunen mangler evnen eller ikke prioriterer å sette ideer og mål ut i live.

De fleste kommunene behandler digitalisering. Dette i seg selv kan sies å være fremtidsorientert, men det varierer i hvilken grad man knytter digitalisering til planlegging, eller om det i første rekke handler om hvordan kommunen skjøtter sine oppgaver. Formålet med digitalisering er noe forskjellig i de ulike kommunene. Som diskutert over. Et annet eksempel enn de diskutert tidligere er dette fra Årdal som viser at man ønsker å ta i bruk digitale løsninger for å løse egen organisasjons behov.

Digitalisering 34	Årdal samfunnsdel	Ved nybygg og større utbetringar av bygg, ta i bruk moderne teknologi for drift av bygg og styrke tenestene
-------------------	-------------------	---

Tabell 50 eksempel på bruk av digitale virkemidler i kommunens virksomhet

5.8 Metodens hensiktsmessighet

Sett i ettertid har det vist seg at metoden for så vidt var formålstjenlig. Planene ga en god indikasjon på planmyndighetenes tanker og intensjoner, og dette inkluderer i noen av tilfellene også informasjon som handlet om fjernarbeid og assosierte temaer.

Det kan dog stilles spørsmåltegn ved hvor hensiktsmessig det var å ta med kommuneplanenes arealdeler i arbeidet med oppgaven. På den ene siden er disse en del av kommunenes planverk og derfor riktig å gjennomgå for å finne all tilgjengelig informasjon, og for å sikre et helhetlig overblikk. Det er også poeng at arealdelene ofte ikke er vedtatt til samme tid som samfunnsdelene og derfor kan ha noe ulike føringer og idegrunnlag. I dette konkrete tilfellet var arealdelene stort sett noe eldre enn samfunnsdelene, og var ikke påvirket av pandemien og ideene og erfaringene som ble gjort med den, hvilket som diskutert tidligere i oppgaven anses å kunne være relevant på grunn av oppgavens tema.

På en annen side var det begrenset med relevans i den informasjonen som finnes i arealdelene, og dette kunne ha vært antatt på forhånd, og således forutsatt og avgrenset fra å tas med i oppgaven. Tid og ressurser som ble brukt på disse dokumentene kunne dermed vært brukt på andre kilder, til å foreta intervjuer eller å gå dypere inn i de resterende dokumentene. Visshet er uansett bedre enn uvisshet, og ved å ta med arealdelene i undersøkelsen kan forfatteren være trygg på at hele kommuneplanene ble undersøkt, og at relevante opplysninger ikke «skjulte seg» i kommunedelplanenes arealdeler. Når det kom til arealdelene var det uansett begrenset med relevant informasjon å hente, og programvaren hadde derfor begrenset nytteverdi, annet enn til å samle dokumenter og notater.

En annen refleksjon går på valg av konsepter som skulle kodes. Enkelte av konseptene kunne, sett i ettertid ha blitt slått sammen. I tillegg kunne det vært interessant å inkludere en egen kategori for utsagn knyttet til oppgavens teoretiske grunnlag.

Når det gjelder bruken av programvaren ATLAS.ti fungerte denne godt i forbindelse med samfunnsdelen og de overordene føringene. Det var nyttig å kunne kategorisere ulike deler av teksten og få lister med oppsummeringer av de relevante sitatene. Listene er vedlagt oppgaven (vedlegg 1). Måten forfatteren brukte programmet kunne dog vært noe mer effektiv med mer erfaring. Det viste seg i etterkant av kodingen ved gjennomgang av sitatene at visse sitater med fordel kunne vært mer kritisk utvalgt, og at markeringer f.eks. ikke hadde behøvd å inkludere mye bakgrunnsinformasjon og svært lange sitater. Utluking av dette førte til merarbeid i ettertid. Verktøyet hadde sannsynligvis vært enda mer nyttig dersom formålet var å skulle gå dypere inn i et mer begrenset antall tekster.

Kommuneplaner skal rulleres hvert 4. år, og de gir dermed bare et øyeblikksbilde av situasjonen. Det ser dog ut til at flere av kommunene har strevd med å holde tritt med dette målet, og kommuneplanene har derfor lenger gyldighet. Feltet som undersøkes er i utvikling, og det kan tenkes at selv en nokså ny plan etter få år kan være noe utdatert når det kommer til temaet det er forsket på.

5.9 Hva planleggere kan gjøre for å utnytte potensialet som ligger i fjernarbeid

Her følger noen konkrete anbefalinger basert på funnene i oppgaven til hva lokale myndigheter i caseområdet kan tenke på i planprosessene for å oppnå bedre planer.

Det er et uttalt mål å tiltrekke seg turister som tilbringer lengre tid i området. Dette er fordi slik turisme regnes som mer bærekraftig, og fordi man regner med at disse også vil legge igjen mer penger i området. Et aktuelt tiltak for å nå dette målet er at kommunene i samarbeid med private aktører, slik som overnattingssteder undersøker potensialet for såkalt workation.

Kommunene bør være bevisste på, og drøfte digitalisering i planene sine, også når det kommer til fysisk planlegging. Dette henger også sammen med bærekraft. Kommuneplanene ser først og fremst på digitalisering som noe som kan bidra til å forbedre kommunens egen organisering av f.eks. helsetjenester, men digitalisering kan bety mye. For eksempel utbygging av digital infrastruktur og hvordan innbyggere og næringsliv tar i bruk denne. Dette kan inkludere potensial for fjernarbeid, men det kan også bety andre ting. Det kan være lettere å bo på bygda når man har tilgang til innkjøp og helsetjenester over nett og turistnæringen markedsføres gjerne på en god måte når besøkende er i stand til å dele bilder og videoer av vakre omgivelser til venner og kjente uten forsinkelser.

Planleggere og kommuner bør være bevisst over, og reflektere rundt hvilken rolle hytteeiere kan spille i lokalsamfunnet, og hvilke tjenester disse bør tilbys. Dette henger også sammen med planlegging for multilokalitet, dette er også i tråd med anbefalingene fra (NOU 2020:15, s. 183) Det er uklart i hvilken grad hytteeiere i området er lokale eller ikke. Er de fleste hytteeiere egentlig lokale, og dekkes dermed av kommuneplanene på andre måter?

Erfaringer fra pilotprosjektet statens hus vil kunne være verdifulle for mange distriktskommuners. Dersom erfaringene er gode kan flere kommuner stå for tur og man kan lære om hva som fungerer og ikke med denne typen prosjekter i en norsk kontekst. Dette er kanskje ikke minst aktuelt for Årdal kommune, med klare mål om flere statlige arbeidsplasser.

Tredjesteder behandles i liten grad i planene, på tross av at disse er viktige institusjoner. Å bruke planverktøy for å sikre slike kan potensielt bidra til å både styrke, og å gjøre lokalsamfunnet mer attraktivt.

Økt bruk av co-working kan vurderes, eventuelt i samarbeid med private. Disse må kanskje ha en viss støtte fra offentlige der private ikke finner det lønnsomt slik (Tomaz et al., 2022) fant. Det er viktig å tenke på hva man ønsker å oppnå ved tiltaket. Skal de bare være åpent for lokale/ faste brukere, slik som vi så av (Grove & Scheffer, 2022), noe som kan bidra til godt samhold blant brukerne (Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft, 2022)

eller om også mer tilfeldige brukere bør få innpass, slik som hytteeiere og turister som bidrar til skapning av tredjesteder. F.eks. turister på «workation», slik som beskrives av (Soland, 2022). Co-working space er i første rekke i vekst i nærhet til større byer, men det kan godt tenkes at trenden vil dreie mer mot bygdesamfunn i mindre sentrale områder, slik som indre Sogn i tiden fremover.

6 Konklusjon

Målet med oppgaven var å belyse fenomenet fjernarbeid i en rural kontekst, og planmyndigheters bevissthet rundt dette. Fenomenet er belyst gjennom forskningslitteratur og eksempler fra offentlig ordskifte. Planmyndigheters bevissthet rundt fjernarbeid er belyst gjennom analyse av 17 ulike plandokumenter, og kort oppsummert er bevisstheten varierende, men sannsynligvis økende. Oppgaven har vist at fjernarbeid til en viss grad er tatt inn i norske planer, men at det allikevel kun forekommer i begrenset grad. På nasjonalt nivå er fjernarbeid ikke tatt inn i planlegging, men det er strømninger som kan tyde på at man i fremtiden vil se mer bevissthet også på dette nivået.

Dette var blant de første studiene som omhandlet temaet fjernarbeid i planlegging på bygda Norge og er som sådant nybrottsarbeid. Studien ble gjort i etterkant av covid-19 pandemien, altså en periode som gjorde flere bevisst på muligheter digitalisering gir til å gjøre arbeidsplasser mindre stedsavhengige.

Opgaven er kun et øyeblikksbilde, da kommuneplaner rulleres og byttes ut med jevne mellomrom. På tross av at den er et øyeblikksbilde gir den et grunnlag for videre forskning på temaet, f.eks. ved å ta opp spørsmålet på nytt etter at nye planer vedtas med årene. Det kan også være av interesse å se på om fremtidige arealplaner i større grad vil reflektere fjernarbeid enn det de gjør i dag.

Temaet fjernarbeid er noe svak utforsket, ikke minst i en norsk rural kontekst og selv om det på mange måter er i tiden, er det tidlig å skulle se mange spor i plandokumenter enten de er overordnede eller lokale. I tillegg er det ikke alle kommuner som nødvendigvis er interessert i å tiltrekke seg innbyggere ved hjelp av dette virkemidlet og heller velger andre måter å skape arbeidsplasser og attraktive lokalsamfunn.

De gjennomgåtte plandokumentene tar generelt sett i liten grad for seg fjernarbeid. De nyeste plandokumentene hadde klart mest om temaet og det er derfor sannsynlig at fremtidige planer i større grad vil omtale temaet. Det er heller ikke usannsynlig at enkelte kommuner vil lage klare strategier for fjernarbeid eller inkludere dette i strategier for å tiltrekke innbyggere og å legge til rette for arbeidsplasser.

I tillegg til fjernarbeid har tredjesteder heller ikke blitt behandlet nevneverdig i plandokumentene. Det er uklart hva dette skyldes. Kommuner ser det ikke som sitt ansvar og betror det til andre aktører, velger å ikke ta det med i sine overordnede planer eller er ikke bevisst på viktigheten av dem. Undersøkelsen gjaldt kun et begrenset geografisk område, og

det er derfor ikke mulig å si noe særlig om forholdene i Norge generelt, selv om antallet gjennomgått planer kan sies å ha en viss representativitet for bygdekommuner i Norge.

Lokale myndigheter bør vurdere ulike aspekter diskutert i oppgaven for å oppnå egne mål, og for å kunne utarbeide fremtidsorienterte planer, som tar inn over seg de mulighetene digitalisering innebærer for bygdesamfunn.

7 Kilder

- Almli, M. (2021, 19. juli). Stedsuavhengige arbeidsplasser – keiserens nye klær til distriktene? *Nationen*. <https://www.nationen.no/stedsuavhengige-arbeidsplasser-keiserens-nye-klar-til-distriktene/o/5-148-95117>
- Amundsen, E. (2020, 14. mars). Dagsrevyen 14. mars. *Dagsrevyen*. <https://tv.nrk.no/se?v=NNFA02031420>
- Arbeids- & administrasjonsdepartementet. (2000). *Desentralisering og IKT Om desentralisering av statlige oppgaver - bl.a. ved hjelp av informasjons- og kommunikasjonsteknologi*. Arbeids- og administrasjonsdepartementet,.
- Bednář, P. & Lukáš Danko. (2020). Coworking spaces as a driver of the post-fordist city: A tool for building a creative ecosystem. *European Spatial Research and Policy*, (1), 105-124. <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=888001>
- Bell, D. & Jayne, M. (2010). The creative countryside: Policy and practice in the UK rural cultural economy. *Journal of rural studies*, 26(3), 209-218. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2010.01.001>
- Bell, E., Bryman, A. & Harley, B. (2019). *Business Research Methods* (5th. utg.). Oxford university press.
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus open*, 2, 8-14. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>
- Bratrud, T. & Lien, M. E. (2021). Hytta, bygda og byen: Forhandling om tilhørighet i krisetid. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 32(2), 55-71. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/issn.1504-2898-2021-02-02>
- Brown, J. (2017). Curating the “Third Place”? Coworking and the mediation of creativity. *Geoforum*, 82, 112-126. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2017.04.006>

- Budalen, A. & Hestnes, S. G. (2023, 19 jan.). Meiner regjeringa somlar: – Distrikts-Noreg skrik etter arbeidskraft. *NRK*.
- Budalen, A. & Kristoffersen, K. J. (2021, 12. feb.). Lanserer storstil plan for å flytte arbeidsplasser ut i distriktene - Enorme muligheter. *NRK*. <https://www.nrk.no/nordland/regjeringen-vil-endre-arbeidsstedene-for-titusenvi-av-ansatte-i-staten-1.15372062>
- Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft. (2022, 23. mai). Coworking auf dem Land - Wie es gelingt und was es dafür braucht. I.
- Bähr, U., Biemann, J., Lietzau, J. & Hentschel, h. (2020). Coworking im ländlichen Raum: Menschen, Modelle, Trends. I. Bertelsmann Stiftung.
- Eidhammer, E. L. & Eidhammer, S. B. (2022). *Arbeidsform i tiden etter Covid-19: I hvilken grad påvirker ledere hvorvidt fjernarbeid vil være en god langsiktig arbeidsform i tiden etter Covid-19?* [master, UiT, UiT Norges arktiske universitet]. <https://hdl.handle.net/10037/25893>
- Ekkornholmen, A. (2021, 9. sep.). Statens Spøkelseshus. *Nationen*, s. 3.
- Essmat, S. (2009). *Biblioteket som møteplass for innvandrerkvinner?* [master, HiO, Høgskolen i Oslo. Avdeling for journalistikk, bibliotek-og informasjonsfag]. <https://hdl.handle.net/10642/331>
- Flo, Y. (1999). *Staten ut til folket*. LOS-senteret. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2010031206007
- Fløtten, T. & Trygstad, S. (2020). *Post korona—en ny fase for den nordiske modellen*. Fafo.
- Fløysand, A. & Jakobsen, S.-E. (2007). Commodification of rural places: A narrative of social fields, rural development, and football. *Journal of rural studies*, 23(2), 206-221. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2006.09.012>
- FUS Sogndal. (2023). *Om arbeidfellesskapet FUS*. <https://www.fussogn.no/om-fus>
- Growe, A. & Scheffer, C. (2022). Jenseits urbaner Wissenszentren: Co-Working-Spaces in ländlichen Räumen in Baden-Württemberg. *Standort (Berlin, Germany)*. <https://doi.org/10.1007/s00548-022-00801-6>
- Haley, A. (2018). Returning to rural origins after higher education: gendered social space. *Journal of Education and Work*, 31(4), 418-432. <https://doi.org/10.1080/13639080.2018.1479839>
- Halrynjo, S. & Myklebust, R. B. (2022). Kjønnslikestilling i finans 2.0: På vei mot likere muligheter?
- Hansen, P., Fourie, I. & Meyer, A. (2021). Third Space. I *Third Space, Information Sharing, and Participatory Design* (s. 33-46). Springer. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/978-3-031-02327-9>
- Haukeland, J. V., Dybedal, P., Landa-Mata, I., Gundersen, F. & Stokke, K. B. (2021). Oppsving og krise: Koronaeffekter på reiseliv og lokalsamfunn i Hallingdal i 2020. *Plan*, 53(3), 40-45. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/issn.1504-3045-2021-03-10>
- Helleland, L. H. (2021, 4. juli). Missforståelse om hjemmekontor. *Stavanger Aftenblad*. <https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/9OgzEw/misforstaaelse-om-hjemmekontor>
- Hoey, B. A. (2005). From Pi to Pie: Moral Narratives of Noneconomic Migration and Starting Over in the Postindustrial Midwest. *Journal of Contemporary Ethnography*, 34(5), 586-624. <https://doi.org/10.1177/0891241605279016>
- Holm Ingelsrud, M. & Hoff Bernstrøm, V. (2021). Hjemmekontor: Utbredelse og sentrale kjennetegn våren 2021. <https://hdl.handle.net/11250/2756692>
- IMDI. (2023). *Oppmodningstall om bosetting for 2023*. IMDI. Hentet 17. april fra <https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/bosettingsprosessen/imdis-anmodning/oppmodningstall-om-bosetting-for-2023-side/>
- International Labour Office. (2020). *Teleworking during the COVID-19 pandemic and beyond: A Practical Guide*. International Labour Organisation (ILO).
- Kartverket. (2021, 18. juni 2021). *Norske fylke og kommunar*. Kartverket. Hentet 25. april fra <https://www.kartverket.no/til-lands/fakta-om-norge/norske-fylke-og-kommunar>
- Kojo, I. & Nenonen, S. (2017). Evolution of co-working places: drivers and possibilities. *Intelligent Buildings International*, 9(3), 164-175. <https://doi.org/10.1080/17508975.2014.987640>
- Kommunal- og distriktsdepartementet. (2022). *Retningslinjer for lokalisering av statlege arbeidsplassar og statleg tenesteproduksjon*. Kommunal- og distriktsdepartementet.

- <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/retningslinjer-for-lokalisering-av-statlege-arbeidsplassar-og-statleg-tenesteproduksjon/id2924136/>
- Kraka. (2020). *Small Great Nation Livet med corona - nye muligheter for klimaet og økonomien*. <https://sgnation.dk/rapporter/rapport7>
- Køber, T. (2020, 25. mars). *Hvor mange frilansere er det?* SSB. Hentet 20. februar fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/hvor-mange-frilansere-er-det>
- Lapintie, K. (2022). *Planning and the Multi-local Urban Experience: The Power of Lifescapes*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003124443>
- Larsen, L. (2016). *Knoppskyting fra eksisterende næringsliv i klynger : et casestudie av Kongsbergs klynge NCE Systems Engineering* [master, NTNU, NTNU].
- Lier, A., Lillefosse, T. & Solbakken, K. (2015). *Fritidsboligundersøkelse i Nore og Uvdal*. I. Norsk Turistutvikling AS.
- Low, S. & Smart, A. (2020). Thoughts about Public Space During Covid-19 Pandemic. *City & Society (Washington, DC)*, 32(1). <https://doi.org/10.1111/ciso.12260>
- Melås, A. (2020). Innsikt fra Ungdommenes distriktspanel. *Rapport Norsk senter for bygdeforskning*.
- Nergaard, K., Andersen, R. K., Alsos, K. & Oldervoll, J. (2018). *Fleksibel arbeidstid. En analyse av ordninger i norsk arbeidsliv* (Fafo report, Issue).
- Nordvåg, H. B. & Flaten, O. (2021, 16 juli). Dette er Norges "turistkommune #1". *NRK.no*. https://www.nrk.no/trondelag/ny-analyse-fra-dnb-viser-hvor-nordmenn-legger-igjen-mest-penger-i-koronapandemien_-stranda-pa-topp-1.15577053
- Norkart. (2023). Kommunekart. I. <https://www.kommunekart.com/>
- NOU 2020:15. (2020). *Det handler om Norge*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- NOU 2023:9. (2023). *Generalistkommunesystemet — Likt ansvar – ulike forutsetninger*. Kommunal-distriktsdepartementet.
- Nyhus, H. (2023, 6. mai). Staten har inga overskt over kor mange som har fjernarbeid. *NRK.no*. <https://www.nrk.no/vestland/staten-har-inga-oversikt-over-ko-mange-som-har-fjernarbeid-1.16397432>
- Oldenburg, R. (1989). *The Great Good Place: Cafés, Coffee Shops, Community Centers, Beauty Parlors, General Stores, Bars, Hangouts, and how They Get You Through the Day*. Paragon House. <https://books.google.no/books?id=fmPaAAAAMAAJ>
- Opsal, A. H. & Oen, A.-I. C. (2022). *Hvilke innvirkninger har ufrivillighet på opplevde fordeler og ulemper ved fjernarbeid?* [master, USN, Universitetet i Sørøst-Norge]. <https://hdl.handle.net/11250/3005170>
- Oxford Research. (2023). *Følgeevaluering Statens hus*. https://www.regjeringen.no/contentassets/4f0206e7f4f94085a04096538f82f604/oxford_research_2023_01_delrapport_pilot_statens_hus.pdf
- Parrino, L. (2015). Coworking: assessing the role of proximity in knowledge exchange. *Knowledge Management Research & Practice*, 13, 261-271. <https://doi.org/https://doi.org/10.1057/kmrp.2013.47>
- Pedersen, E. & Egeland, C. (2020). Ro og råkjør: innblikk i familiers hverdagsliv under covid-19-nedstengningen. <https://doi.org/https://hdl.handle.net/10642/9092>
- Pedersen, S., Kjelsaas, I., Halvorsen, C. A. & Aalen, P. (2022). *Ståa i norske kommuner*. Menon Economics. <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2022-46-Staa-i-norske-kommuner.pdf>
- Quandt, T. & Kröger, S. (2013). *Multiplayer: The social aspects of digital gaming*. Routledge.
- Randall, L., Jensen, T. & Vasilevska, A. (2022). *Local and regional experiences of remote work and multilocality*. Nordregio.
- Randall, L., Ormstrup Vestergård, L., Rohrer, L., Huynh, D., Lidmo, J., Stjernberg, M., Weber, R., Sigurjonsdottir, H. R., Guðmundsdóttir, H. & Kivi, L. (2022). *Remote work: Effects on Nordic people, places and planning 2021-2024*. Nordregio.

- Rérat, P. (2014). Highly qualified rural youth: why do young graduates return to their home region? *Children's Geographies*, 12(1), 70-86.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1080/14733285.2013.850849>
- Retriever. (2023). Atekst. <https://app.retriever-info.com/services/archive/analysis?canFetchDataOnDateSelectorChange=false&fromDate=2019-01-31&searchString=hyttekontor&toDate=2023-03-01>
- Sandow, E. & Lundholm, E. (2020). Which families move out from metropolitan areas? Counterurban migration and professions in Sweden. *European Urban and Regional Studies*, 27(3), 276-289.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0969776419893017>
- Siedentop, S. (2022). Corona und Stadtentwicklung: Ende der urbanen Renaissance? *Stadtforschung und Statistik: Zeitschrift des Verbandes Deutscher Städtestatistiker*, 35(1), 91-96. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-78540-1>
- Skjelstad, A. N. (2021, 31. mars). Vi må tenkte nytt om abrids plasser i distriktene. *Nationen*.
<https://www.nationen.no/vi-ma-tenke-nytt-om-arbeidsplasser-i-distriktene/o/5-148-96047>
- Slätmo, E. (2023). *Service provision and access to services in Nordic rural areas*. Nordregio.
- Slätmo, E., Ormstrup Vestergård, L., Lidmo, J. & Turunen, E. (2019). Urban–rural flows from seasonal tourism and second homes: Planning challenges and strategies in the Nordics. I. Nordregio.
- Smite, D., Moe, N. B., Hildrum, J., Huerta, J. G. & Mendez, D. (2023). Work-from-home is here to stay: Call for flexibility in post-pandemic work policies. *Journal of Systems and Software*, 195, 111552. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jss.2022.111552>
- Sogn og Fjordane fylkeskommune. (2018). *Strategi for tettstadutvikling og senterstruktur. Sogn og Fjordane fylkeskommune 2018–2022*
- Soland, P. (2022, 1 juli). Stedsuavhengig arbeid: kjærkommen nyhet eller nytt klasseskille. *Tendens*.
<https://tendens.no/dybdeartikkel/stedsuavhengig-arbeid-kjaerkommen-frihet-eller-nytt-klasseskille/>
- Soukup, C. (2006). Computer-mediated communication as a virtual third place: building Oldenburg's great good places on the world wide web. *New media & society*, 8(3), 421-440.
<https://doi.org/10.1177/1461444806061953>
- SPD, Bündnis 90/Die Grünen & FDP. (2021). Koalitionsvertrag zwischen SPD, Bündnis 90/Die Grünen und FDP. I. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/koalitionsvertrag-2021-1990800>
- Statistisk Sentralbyrå. (2020). *Voksende byer og aldrende bygder*.
<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/voksende-byer-og-aldrende-bygder>
- Statistisk Sentralbyrå. (2021a). *Lavere andel fra distriktene tar høyere utdanning*.
<https://www.ssb.no/utdanning/hoyere-utdanning/artikler/lavere-andel-fra-distriktet-tar-hoyere-utdanning>
- Statistisk Sentralbyrå. (2021b). *Pendlingsstrømmer*. <https://statisticsnorway.shinyapps.io/pendling/>
- Statistisk Sentralbyrå. (2023). *03174: Eksisterende bygningsmasse. Fritidsbygg, etter region, statistikkvariabel, år og bygningstype*.
<https://www.ssb.no/statbank/table/03174/tableViewLayout1/>
- Tomaz, E., Moriset, B. & Teller, J. (2022). Rural coworking spaces in the COVID-19 era A window of opportunity? I I. Mariotti, M. Di Marino & P. Bednář (Red.), *The COVID-19 Pandemic and the Future of Working Spaces*. Taylor & Francis.
<https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781003181163>
- Vareide, K. (2020, 4. april). *Regional analyse for Sogn* [Power point-presentasjon].
<https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/regional-analyse-for-sogn/3801/>
- Vareide, K. & Vareide, D. (2020). *Regional analyse for Sogn 2020*. Telemarksforskning.
- Vasseng, S. (2021). *Sammen i byen* [master, NTNU, NTNU]. <https://hdl.handle.net/11250/2785225>
- Vestland Fylke. (2021). *Berekraftig verdiskaping Regional plan for innovasjon og næringsutvikling 2021-2033*. Vedtland Fylke.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway

Arbeidsplasser

Nummer	Dokument	Sitat
Arbeidsplasser 1	Aurland Samfunnsdel	Koronapandemien har hatt stor effekt på sysselsettinga i Aurland. Med høg arbeidsløyse i periodar, tap av arbeidsplassar og tap av kompetanse. Det er derfor viktig å sjå på korleis næringslivet skal utvikle seg framover, korleis kommunen kan førebu seg på ytre påverknadar og legge til rette for eit meir klimarobust samfunn.
Arbeidsplasser 2	Aurland Samfunnsdel	Omstrukturere og utnytte bygga me har til næring, legge til rette for kontorfellesskap og grunderhub <ul style="list-style-type: none"> • Styrke eksisterande næringsareal med omsyn til klimagassutslepp og naturmangfald • Leggje til rette for framvekst av grønne og berekraftige bedrifter • Reiselivsutviklinga skal styrast mot fokus på kvalitetsbevisste gjestar og lengre opphald for kvar gjest • Tilleggsnæringar skal sikre og styrke landbruksformåla og eit klimasmart landbruk
Arbeidsplasser 3	Aurland Samfunnsdel	Som ein liten kommune er det heller ikkje lett å rekruttere og behalde viktig fagkompetanse, og kommunen kan derfor ende opp med små fagmiljø som skal løyse store utfordringar
Arbeidsplasser 4	Luster arealdel	Arbeidsinnvandring er sterkt medverkande til folketalsauken som har vore sia 2009
Arbeidsplasser 5	Luster arealdel	I takt med rasjonalisering og nedlegging i landbruket har det skjedd ei uttynning av busetnaden i fleire av bygdene i kommunen, og ei indre sentralisering med ein større konsentrasjon i område med lettast tilgang til ein større arbeidsmarknad og eit breiare tenestetilbod som Gaupne og Hafslo.
Arbeidsplasser 6	Luster arealdel	utbygging av bustadfeltet Botn på Hafslo som kan trekkja til seg folk som har arbeidsplassen sin i Sogndal og vel å busetja seg på Hafslo
Arbeidsplasser 7	Luster samfunnsdel	Aktiviteten innan industriverksemdene har hatt jamn vekst og sysselsett like mange som bygg- og anleggssektoren.
Arbeidsplasser 8	Luster samfunnsdel	Heimekontor og kontorfellesskap i flotte omgjevnader

Vedlegg 1 av 1

Arbeidsplasser 9	Luster samfunnsdel	viktig å styrke med omsyn til felles bu- og arbeidsmarknad- Det er også og utfordringar i høve infrastruktur – miljø og klima - som det vert viktig å ta tak i og stå saman om i regionen.
Arbeidsplasser 10	Luster samfunnsdel	Regionalt bu og arbeidsmarknad
Arbeidsplasser 11	Luster samfunnsdel	Både privatnæringsliv og offentlig forvaltning har utfordringar knytt til rekruttering av riktigkompetanse. Rekruttering innan skule og barnehage kan vere utfordrande. Innan helsesektoren er det utfordringar knytt til rekruttering av helsesjukepleiarar i Luster så vel som i dei andre kommunane i regionen. Rekruttering av fastleger (sic) er ein stor utfordring i mange distriktskommunar, men i Luster har dette gått greitt grunna godt arbeidsmiljø og gode mentorordningar.
Arbeidsplasser 12	Luster samfunnsdel	Nesten 35 prosent av dei sysselsette innbyggjarane i Luster arbeidar i ein annan kommune Klart flest pendlar til Sogndal der det er eit høgt tal av kompetansesarbeidsplassar Talet personar som pendlar ut har auka med 40% over dei siste 20 åra Inn-pendlinga til kommunen er til samanlikning rundt ein tredjedel så stor men auken er nesten 120 % sidan 2000 Det regionale samarbeidet gjennom Sogn regionråd er svært viktig for å sikre eit attraktivt regionalt arbeidsmarknad
Arbeidsplasser 13	Luster samfunnsdel	Tal tilsette innan bygg- og anleggssektoren har auka i takt med nedgangen innan landbruket
Arbeidsplasser 14	Luster samfunnsdel	Jobbe for å halde oppe tal bærdirkarar
Arbeidsplasser 15	Luster samfunnsdel	Jobbe for å tilrettelegge betre for grundarar td. gjennom å bistå med nettverk, rettleiing og bygg
Arbeidsplasser 16	Luster samfunnsdel	Positiv utvikling av felles arbeidsmarknad i Sogneregionen, særleg innafor offentlege arbeidsplassar
Arbeidsplasser 17	Luster samfunnsdel	Tilrettelegge for attraktive næringsklynger og samarbeide med næringslivet om å marknadsføre dei som finns i kommunen
Arbeidsplasser 18	Luster samfunnsdel	Vere med å gje tilbod til innbyggjarar i kommunen som kan nytte møteplassar for digitalt arbeid
Arbeidsplasser 19	Luster samfunnsdel	Vidareutvikle arbeidet med å få statleg fi nansierte arbeidsplassarinnan natur- og kulturforvaltningpå rådhuset
Arbeidsplasser 20	Luster samfunnsdel	Jobbe for å få utbetra kollektivtilbodet slik at det blir eit reelt alternativ å pendle med buss
Arbeidsplasser 21	Lærdal samfunnsdel	Bakgrunnen var avviklinga av 1881 sin aktivitet i Lærdal, endringar ved Lærdal sjukehus, nedgang i folketalet og konkurransen til Dooria i Årdal.

Vedlegg 1 av 1

Arbeidsplasser 22	Lærdal samfunnsdel	Det er ein del inn- og utpendlarar blant dei sysselsette. Innpendlarane kjem i stor grad frå Årdal, Sogndal og Aurland.
Arbeidsplasser 23	Lærdal samfunnsdel	<p>Grøn Kompetanse – handlar om at ein er avhengig av meir kompetanse innan miljøteknologi, miljøvenlege metodar osv. for å kunne lukkast med målsetjinga i kommuneplanarbeidet. Tanken er å etablere Grøn Kompetansekylnge i Lærdal, som kan vera bidragsytarar også til andre kommunar og næringsverksemdar.</p> <p>Grøn Primærnæring – handlar om å gjera jordbruket meir klimavenleg, både gjennom reduksjon av klimagassar, betre utnytting av dyrkbar jord, betre teknologi osv.</p> <p>Grøne arbeidsplassar – handlar om at arbeidsplassane (altså verksemdene) skal vera miljøbevisste og leggja til rette for at deira verksemd kan bidra positivt for gjennomføring av Det Grøne skiftet. Det handlar og om å skapa utvikling og vekst i bygda, og skapa nye arbeidsplassar basert på Grøn Næringsutvikling</p>
Arbeidsplasser 24	Lærdal samfunnsdel	I Lærdal kommune er arbeidsplassane i hovudsak tufta på landbruk, helse, reiseliv, bygg- og anleggsbransjen og logistikk/transportnæringar. Spesielt innanfor landbruk og helse har kommunen sterke kunnskapsmiljø, men og innan bygg- og anleggsbransjen
Arbeidsplasser 25	Lærdal samfunnsdel	<p>Lærdal er ein del av ein større bu- og arbeidsmarknadsregion. Innan reiseradius på 45 min køyretid frå sentrum på Lærdalsøyri, når ein tettstadane Sogndal, Årdalstangen, Øvre Årdal og Aurland. Til Hemsedal tek det om lag 1 time, og til Leikanger, Gol og Voss litt meir enn 1 time.</p> <p>Sysselsettinga i Lærdal har vore relativt stabil dei siste 15-16 åra på totalt nivå, med ein oppgang dei siste 2-3 åra. Det har vore ein del endringar mellom dei ulike bransjane. I 2014-2015 hadde fleire bransjar ei fin auke, mest innan transport og hotell/restaurant, men og innan landbruk, industri og tenesteyting.</p>
Arbeidsplasser 26	Lærdal samfunnsdel	Nye lønnsame arbeidsplassar er det viktigaste målet for omstillingsarbeidet. Lærdal har sett seg eit litt «hårete» mål på totalt 190 nye lønnsame arbeidsplassar innan 2020

Arbeidsplasser 27	Lærdal samfunnsdel	Sikre rekruttering av personar med høg kompetanse og/eller god arbeidserfaring og viktige kvalitetar. Leggje til rette for at nyttilsette har tilgang på gjennomgangsbustadar i kommunen, slik at mangel på plass å bu ikkje skal vera til hinder for å søkja på ledige stillingar i kommunen.
Arbeidsplasser 28	Lærdal samfunnsdel	Utvikle arbeidsplassar, kunnskap og kompetanse knytt til ny grøn industri. Etablere nye grønne arbeidsplassar.
Arbeidsplasser 29	Nasjonale forventninger	Eit berekraftig velferdssamfunn er avhengig av at det blir skapt verdiar og arbeidsplassar i heile landet. Gode rammevilkår for eit mangfaldig og konkurransedyktig næringsliv er heilt sentralt. Planlegging er eit avgjerande verkemiddel for å leggje til rette for vekst i lokal næringsaktivitet og arbeidsplassar. Fylkeskommunane og kommunane stimulerer til omstilling, vekst og nye arbeidsplassar ved å gi langsiktige og føreseielege rammer for arealbruk mellom anna til næringsverksemd, stimulere til innovasjon og medverke til arbeidskraft med relevant kompetanse. Regjeringa legg vekt på at det blir lagt til rette for vekst i sysselsetjing og produksjon i grønt og berekraftig næringsliv.
Arbeidsplasser 30	Nasjonale forventninger	Fylkeskommunane og kommunane har ansvar for at planar og avgjerder byggjer på eit godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag, og at dei har nødvendig plankompetans
Arbeidsplasser 31	Nasjonale forventninger	Fylkeskommunane og kommunane legg til rette for verdiskaping og næringsutvikling i alle delar av landet og mobiliserer og utviklar bedrifter og næringsmiljø til å hevde seg nasjonalt og internasjonal
Arbeidsplasser 32	Nasjonale forventninger	Regjeringa vil leggje til rette for meir verdiskaping og fleire arbeidsplassar basert på ressursane i havet, og for føreseieleg og berekraftig vekst i oppdrettsnæringa.
Arbeidsplasser 33	Nasjonale forventninger	Samtidig kan tilgang til meir varierte bustadtypar vere avgjerande for at folk og bedrifter enkelt kan etablere seg og bli verande i ein kommune eller arbeidsmarknadsregion.
Arbeidsplasser 34	Nasjonale forventninger	Tilgang til mobilnett og breiband med høg kapasitet er eit nasjonalt mål og eit viktig rammevilkår for næringsliv og arbeidsliv i heile landet. Den vidare utbygginga av IKT-infrastrukturen må sjåast i samanheng med arealplanlegging, busetjing, næringsutvikling og bruk av ulike digitale løysinga

Vedlegg 1 av 1

Arbeidsplasser 35	S&F strategi tettstadutvikling	Samstundes er arbeidsmarknaden i Sogn og Fjordane svært stram. Som kjend har Sogn og Fjordane den lågaste arbeidsløysa i landet, og arbeidsgjevarar i fylket rapporterer om problem med å rekruttere arbeidskrafta dei har behov for. Yrkesgruppene det er sterkast mangel på i fylket er helsepersonell, kokkar, ingeniørar, elektrikarar og anleggsmaskinførarar.
Arbeidsplasser 36	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	Verdiskaping og nye grønne arbeids- plassar i heile fylke
Arbeidsplasser 37	Sogndal samfunnsdel	Sørge for gode koplingar mellom arbeidslivet og studietilboda, og vere ein pådrivar for samskapingsprosjekt
Arbeidsplasser 38	Vik samfunnsdel	Ved utgangen av 2011 var det 254 årsverk i Vik Kommune, fordelt på 321 tilsette. Tilsvarende tal for 2007 var 254 årsverk og 344 tilsette. Ca 8 av 10 tilsette er kvinner. 22% av dei tilsette er over 60 år. Omlag 1 av 3 tilsette har minst 3 år høgare utdanning. Innan få år får kommunen store utfordringar med rekruttering av nye medarbeidar med rett kompetanse
Arbeidsplasser 39	Vik samfunnsdel	Eit organisert og forpliktande samarbeid om næringsutvikling mellom Vik Kommune , næringsliv og offentlege verksemdar skal medverka til gode vilkår for eksisterande og nye arbeidsplassar.
Arbeidsplasser 40	Vik samfunnsdel	Utbygging av høgkapasitets-breiband i heile kommunen er avgjerande for næringsutvikling og eit utvida bu- og arbeidsområde
Arbeidsplasser 41	Vik samfunnsdel	Vik har låg arbeidsløysa og høg yrkesdeltaking, men ein avgrensa arbeidsmarknad. Rekruttering av arbeidstakarar med rett kompetanse er ei stor utfordring både for offentlege og private verksemdar. Det må ventast vidare nedgang i sysselsetting i tradisjonell landbruksnærings.
Arbeidsplasser 42	Årdal samfunnsdel	Den kommunale organisasjonen er prega av høg kvalitet og stor kompetanse. Samtidig har den ein del utfordringar med å skaffe nok kvalifisert personell på spesifikke fagområde
Arbeidsplasser 43	Årdal samfunnsdel	For ei vidare og god utvikling i Årdal, må vi halde på dei som bur her og som kjem til Årdal. Vi må sikre eit breiare tilfang av arbeidsplassar generelt, og særskilt til høgt utdanna kvinner. Det kan vi få til gjennom vidare utvikling og eit positivt omdøme bygd på eigne kvalitetar

Vedlegg 1 av 1

Arbeidsplasser 44	Årdal samfunnsdel	For å få til ei god samfunnsutvikling må Årdal klare å handtere utfordringar knytt til endringar i folkesetnaden, næringsliv knytt til basisnæringar/industri, usikre økonomiske rammer for kommunen, og at det er krevjande å rekruttere og halde på kompetanse i offentleg og privat sektor
Arbeidsplasser 45	Årdal samfunnsdel	Åleg auke tal arbeidsplassar basert på grøn teknologogi
Arbeidsplasser 46	Årdal samfunnsdel	Utvikling av arbeidsplassar er inne i ein svært positiv utvikling. For Årdal som lokalsamfunn, betyr det mykje at flest mogleg nye tilsette blir buande i kommunen og ikkje som pendlarar. Samtidig må Årdal ta høgde for å legge til rette for å busette fleire gjestearbeidarar.
Arbeidsplasser 47	Årdal samfunnsdel	Årdal er eit spesielt samfunn med høg arbeidsdeltaking og lite arbeidsløyse. Dette utfordrar kommunen og næringslivet ved at det er vanskeleg å skaffe vikarar og nye arbeidstakarar frå fastbuande i Årdal. Det er og planar i einskildbedrifter som tilseier at Årdal kan få ein ny stor vekst i tal arbeidsplassar.
Arbeidsplasser 48	Årdal samfunnsdel	Årdal er rangert som ein av Norges mest sårbare næringskommune. Gjennom prosjektet Statlege arbeidsplassar har kommunen tatt tak i dette og har ein ambisjon om å etablere 100 statlege arbeidsplassar innan 2026. I tillegg til å endre samfunnet si sårbarheit, vil det og kunne bidra til å redusere den skeive kjønnsbalansen i kommunen.

Attraktiv

Nummer	Dokument	Sitat
Attraktiv 1	Aurland Samfunnsdel	Attraktivt og inkluderande lokalsamfunn - Framtidsretta tilrettelegging for næringsliv og besøksforvaltning - Ein førebudd og trygg kommune
Attraktiv 2	Aurland Samfunnsdel	DET ER GODT Å VEKSE OPP I AURLAND KOMMUNE • AURLAND KOMMUNE ER EIT INKLUDERANDE OG ALDERSVENNLEG LOKALSAMFUNN • DET ER ENKELT Å LEVE KLIMA-, ENERGI- OG MILJØVENLEG I AURLAND KOMMUNE
Attraktiv 3	Aurland Samfunnsdel	Dette krev at kommunen må kunne tilpasse seg dei endringane som skjer i verdssamfunnet. Med endringar fylgjar både utfordringar og moglegheiter. Attraktiviteten til Aurland avhenger på mange måtar av korleis kommunen møter utfordringane og utnyttar moglegheitene. Visjonen krev at Aurland kommune må vere tilpassingsdyktig og fleksibel, både som organisasjon og som samfunn
Attraktiv 4	Aurland Samfunnsdel	Eit Attraktivt og inkluderande lokalsamfunn rettar seg særleg mot innbyggjarane som tenestemottakarar, barn, ungdom og barnefamiliar, tilflyttarar og eldre.
Attraktiv 5	Aurland Samfunnsdel	Næringsutvikling og besøksforvaltning Framtidsretta tilrettelegging for næringsliv og besøksforvaltning
Attraktiv 6	Aurland Samfunnsdel	Opne og publikumsretta førsteetasje i sentrumsnære område • Meir fleksibel bruk av kommunale fasilitetar og lokalar • Uteområde skal invitere til opphald for menneske i alle aldrar • Benker langs utvalde gangveggar • Gode leikeplassar i sentrumsområde • Universell utforming i og mellom offentlege bygningar og sentrumsnære uteområde • Legge til rette for meir sykling og gåing i sentrumsområde
Attraktiv 7	Aurland Samfunnsdel	Visjonen for Aurland kommune er at me skal vere det naturlege valet! Dette meiner me på mange måtar allereie å vere, då det ikkje er tvil om kvalitetane som finst i Aurland kommune:

Vedlegg 1 av 1

Attraktiv 8	Aurland Samfunnsdel	Visjonen om at Aurland kommune skal vere eit naturleg val, handlar om at kommunen skal vere attraktiv på fleire plan. Aurland kommune skal vere det naturlege valet både for dei som ynskjer å kome på besøk, for dei som ynskjer å busette seg, og for dei som ynskjer å satsa og utvikla nye verksemdar.
Attraktiv 9	Luster arealdel	Luster ein god stad å bu - «gode tenester og tilbod for innbyggjarar og tilflyttarar» Strategiar: · Me skal leggja til rette for tverrfagleg samarbeid som gjev gode kommunale tenester for innbyggjarane · Me skal leggja til rette for ei god bustadutvikling · Me skal leggja til rette for at folk trivest med å bu i Luster
Attraktiv 10	Luster arealdel	utbygging av bustadfeltet Botn på Hafslo som kan trekkja til seg folk som har arbeidsplassen sin i Sogndal og vel å busetja seg på Hafslo
Attraktiv 11	Luster samfunnsdel	aktiv i arbeidet med å utvikla gode lokalsamfunn for innbyggjarane. Her er dialog og samarbeid på tvers av næringsliv, frivillige organisasjonar og kommunen sentralt.
Attraktiv 12	Luster samfunnsdel	Det har vert stort fokus på den vakre naturen i fjellet rundt i kommunen,
Attraktiv 13	Luster samfunnsdel	Luster har som mål å vidareutvikla samarbeidet og jobbe for å skape ein robust region med fokus på bulyst og innovasjon for positiv nærings- og samfunnsutvikling. Samarbeid gjer regionen større.
Attraktiv 14	Luster samfunnsdel	Aktive generasjonsmøteplassar med god tilkomst
Attraktiv 15	Luster samfunnsdel	Gode tilbod av kultur, fritidsaktivitetar og læringsarenaer som motverkar utanforskap og fremjar psykisk helse
Attraktiv 16	Luster samfunnsdel	Kva eit godt lokalsamfunn er, kan bety ulike ting for eldre og yngre, tilflyttarar
Attraktiv 17	Luster samfunnsdel	kompetent og velfungerande helse- og omsorgsteneste med god beredskap, god vedlikehald av infrastruktur og system for varsling av feil og manglar,
Attraktiv 18	Luster samfunnsdel	God tilrettelegging for gåande og syklende
Attraktiv 19	Luster samfunnsdel	sørge for at eldre lever gode liv med tilgang til naudsynte helsetenester.
Attraktiv 20	Luster samfunnsdel	Attraktive tettstader som tilbyr varierte bustad- og tenestetilbod og gir bulyst

Attraktiv 21	Luster samfunnsdel	Sentralisering fører til nedgang i innbyggjartal i mange distriktskommunar. Luster har hatt folketalsauke dei siste åra, men det er ikkje sjølvstøtt at det vil halde fram. Skal folketalet halde seg på dagens nivå og aller helst vekse, må ein halde fram utviklingsorientert arbeid og gjere det attraktivt å bu og drive verdiskaping i kommunen.
Attraktiv 22	Luster samfunnsdel	Sikra tur- og rekreasjonsområde i sentrumsnære områder
Attraktiv 23	Lærdal samfunnsdel	Det natur- og kulturbaserte ressursgrunnlaget skal vera sentralt i alt arbeid med nærings- og samfunnsutvikling, og nyttast som fundament for ei breiare satsing på Grøn næringsutvikling. Lærdal skal vera leiande på vekst i etablert næringsliv og med knoppskyting innan næringar der kommunen har sterke tradisjonar og naturlege fortrinn. Lærdal skal til ein kvar tid ha tilgjengelege, varierte bustadalternativ og byggjeklare tomter.
Attraktiv 24	Lærdal samfunnsdel	Leggje til rette for lågterskeltilbod innan kultur, idrett og friluftsliv, der økonomi ikkje er avgjerande for deltaking. Sikre ei plan- og målstyrd utbygging av idrettsanlegg og tilrettelegging for fysisk aktivitet og friluftsliv. Satse på førebyggjande og helsefremjande tiltak med eigenmestring i fokus for å førebyggje funksjonssvikt og forverring av helse. Vidareutvikle gode primærhelsetenester i kommunen, og vidareutvikle god rehabilitering og omsorgsteneste. Avklare og formalisere samarbeid internt i kommunen, med «andrelinja», andre kommunar og instansar som det er naudsynt og tenleg å samarbeide med. Sikra ålmenta viktige og varierte friluftsaerial og tilgang på fjellfiske i alle delar av kommunen. Etablere universelt utforma turdrag på turdraget på elveførebygginga på Lærdalsøyri. Vidareutvikle Sluppen, Mjølkeflaten og Kvamme (skiløypene) som viktige friluftsområde i kommunen. Vinteropen veg til Vardahaug bru, kan sjåast i samanheng med reiselivsattraksjonen «Bjørnehiet».
Attraktiv 25	Lærdal samfunnsdel	MÅL: Lærdal kommune skal vera ein god plass å veksa opp i.
Attraktiv 26	Lærdal samfunnsdel	Vera den føretrekte bustadkommunen i Sogn. Som vertskommunen for flyktingar skal me vera inkluderande og arbeida aktivt for at flyktingane vert likeverdige sambygdingar med andre tilflyttarar og fastbuande.

Attraktiv 27	S&F strategi tettstadutvikling	Sentralitet er ein viktig attraktivitetsfaktor.
Attraktiv 28	Sogndal samfunnsdel	Løfte fram kvalitetane ved studiestaden Sogndal som ein attraktiv stad for friluftsliv og aktiv livsstil i relevante kanalar
Attraktiv 29	Sogndal samfunnsdel	Livskvalitet har alltid vore viktig for sogningen, og nærleiken til fjelltoppane, fjorden og skogen skapar rammer rundt kvardagslivet som mange set pris på
Attraktiv 30	Sogndal samfunnsdel	Sogndal kommune skal satse på dei områda som gir oss best moglegheiter for å oppnå samfunnsmåla våre. Satsingsområda må derfor møte utviklingstrekka våre, og samtidig vere dei som gir størst ringverknader. Moglegheitene våre ligg i å ha gode oppveksttilhøve, attraktive tettstader og å legge til rette for fysisk aktivitet. Me må òg styrke etablerte posisjonar som regionsenter og kompetansebygd. Sogndal kommune har derfor valt desse satsingsområda: Best på oppvekst Skapt for aktiv livsstil Kompetansemiljø i eliteserien Fruktbare tettstader Utviklingslokomotiv i Sogn
Attraktiv 31	Sogndal samfunnsdel	Å ha livskvalitet som samfunns mål krev at me leverer likeverdige tenester til alle innbyggjarar der folk bur. Det betyr òg at me har ei bustadutvikling som gjev alle moglegheiter for gode butilhøve, og at alle har tilgang til møteplassar, rekreasjon og kultur. Trivsel vert skapt der ein bur, og Sogndal skal jobbe for at alle lokalsamfunna gjev rammer for god livskvalitet. Sogndal kommune skal òg vere eit trygt samfunn der me er medvitne om samfunnstryggleik og beredskap
Attraktiv 32	Årdal samfunnsdel	alle som flyttar til kommunen får rett til barnehageplass
Attraktiv 33	Årdal samfunnsdel	Delmål 1: Årdal har eit fungerande kollektivtilbod på dag og kveldstid, året rundt Dette når me ved at me: • Arbeider aktivt for å få til gode interne kollektivløysingar • Bidrar til å få på plass gode og mest mogleg fleksible kollektivtilbod med buss og båt, internt og til frå regionane rundt. • Driv aktiv informasjon om og motivere til bruk av eksisterande kollektivtilbod • Bidra til å etablere ei hurtigbåtrute mellom Bergen og Årdal, som kan styrke sambandet ut fjorden og bidra til mindre privatbilkøyring • Bidreg saman med dei andre kommunane i Sogn for å få tilstrekkeleg tal avgangar med fly til/frå Oslo og Bergen. • Greier ut moglege økonomiske grep for å få born og unge til å nytte kollektivtransport meir

<p>Attraktiv 34</p>	<p>Årdal samfunnsdel</p>	<p>Delmål 1: Årdal har eit positivt omdøme med høg blilyst</p> <p>Dette når me ved at me:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bidreg til å utvikle Tangen og Øvre til attraktive sentrumsområde med gode møteplassar og urbane kvalitetar. • Bidreg til å utvikle Øvre og Tangen som stad for fortetting av sentrum med bustadar og offentleg og privat service. • Utvikle strandsona på Tangen og i Seimsdalen som ein arena for friluftsliv og port til Årdal for besøkande som kjem med båt. • Nyttar aktivt Tilflyttarkontoret for å marknadsføre Årdal i høve tilflyttarar og kople dei til aktuelle bustadar. • Utviklar ein attraktiv friviljugsentral på Tangen med erfaring frå Øvre. • Utnyttar sentrale tilskotsordningar til å gjennomføre bulyst prosjekt. • Utviklar Fremre Utladalen ved Svalheim som ein arena for friluftsliv og fysisk aktivitet.
<p>Attraktiv 35</p>	<p>Årdal samfunnsdel</p>	<p>For ei vidare og god utvikling i Årdal, må vi halde på dei som bur her og som kjem til Årdal. Vi må sikre eit breiare tilfang av arbeidsplassar generelt, og særskilt til høgt utdanna kvinner. Det kan vi få til gjennom vidare utvikling og eit positivt omdøme bygd på eigne kvalitetar</p>
<p>Attraktiv 36</p>	<p>Årdal samfunnsdel</p>	<p>utviklar større bredde og konkrete fritids-, idretts-, kulturtilbod, som styrkar Årdal som oppvekststad og den einskilde sin kreativitet, meistring og eigenutvikling.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har kulturtilbod som styrkar Årdal sitt omdøme ut over eigen region. • Byggar vidare på arbeidet i lag og organisasjonar og styrkar samspelet mellom kommune og det friviljuge arbeidet • Vidareutviklar friluftstilboda på Seimsåsen for å styrke bukvalitetane i kommunen. • Utviklar fritidstilboda til born og unge som viktige førebyggjande arenaer som del av strategiar for tidleg innsats for den einskilde

Digitalisering

Nummer	Dokument	Sitat
Digitalisering 1	Aurland Arealdel	Tilby god infrastruktur i alle busette delar av kommunen (vegar, breiband, mobildekning, vatn- og avløp
Digitalisering 2	Aurland Samfunnsdel	Det er mellom anna viktig å nytte digitalisering og ny teknologi for å oppretthalde gode tenester
Digitalisering 3	Aurland Samfunnsdel	Digitalisering og velferdsteknologi
Digitalisering 4	Luster samfunnsdel	Ved denne revisjonen er samfunnsdelen utarbeida i det digitale planverktøyet Framsikt.
Digitalisering 5	Luster samfunnsdel	Utviklinga innan data og internett vil fortsette å gje nye mulegheiter for kommunikasjon og samhandling. Utfordringar knytt til kommunen sin sentralitet og geografiske storleik blir kanskje av mindre betydning framover, om einklarar å tilretteleggje godt med digitale løysningar.
Digitalisering 6	Luster samfunnsdel	Nye verktøy kan effektivisere og betre samhandling og kommunikasjon i kommunen, men det stiller krav til kompetanse. Samtidig må ein ta høgde for at ein-sidig satsing på digitale verktøy kan gjere at ein når dårlegare ut til dei som ikkje "er digitale"
Digitalisering 7	Luster samfunnsdel	Nytte dataspel for å skape møteplassar for ungdom i kommunen, og mellom ungdom og eldre. Td. gjennom dataopplæringa
Digitalisering 8	Luster samfunnsdel	Nytte digitale løysningar for å betre kommunikasjon med brukarar og pårørande, og vere frampå med innføring av velferdsteknologi når det er til fordel for brukarane
Digitalisering 9	Luster samfunnsdel	Nytte påverknadskrafta kommunen har som eigar i Luster energi til å sikre fibernettforbindelsen
Digitalisering 10	Luster samfunnsdel	Vidareføre og vidareutvikle satsinga på digitalisering og velferdsteknologi
Digitalisering 11	Luster samfunnsdel	Luster kommune legg til rette for berekraftig utvikling og nyskaping innan næringslivet og støttar opp om dei eksisterande verksemdene Luster har godt utbygd breibandtilbod og det er fleire møteplassar i kommunen der folk kan arbeide digitalt
Digitalisering 12	Luster samfunnsdel	Redusere kostnader og utslepp frå møteverksemd gjennom å nytte digitale løysningar i større grad
Digitalisering 13	Luster samfunnsdel	Digitalisere kommunale data knytt til naturfare og nytte dei i plan og byggesakshandsaming

Digitalisering 14	Lærdal samfunnsdel	Grøn Produkt- og teknologiutvikling – handlar om at ei gjennomføring av Det Grøne skiftet avhenger av ny teknologi og nye produkt for å lukkast. Dette kan vere alt i frå å utvikle eit miljøvenleg bærenett – «Lærdalsnettet» (og kanskje forby plastposar i butikkane) til meir avansert IT-teknologi eller utvikling av meir miljøvenlege køyretøy, nye oppvarmingsmetodar eller eit meir klimavenleg landbruk.
Digitalisering 15	Nasjonale forventningar	Auka bruk av digitale verktøy i planlegginga
Digitalisering 16	Nasjonale forventningar	Tilgang til mobilnett og breiband med høg kapasitet er eit nasjonalt mål og eit viktig rammevilkår for næringsliv og arbeidsliv i heile landet. Den vidare utbygginga av IKT-infrastrukturen må sjåast i samanheng med arealplanlegging, busetjing, næringsutvikling og bruk av ulike digitale løysinga
Digitalisering 17	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	Digital infrastruktur er ein avgjerande faktor.
Digitalisering 18	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	Digitale løysingar og oppdatert digital infrastruktur er viktige føresetnader for å nå dette målet.
Digitalisering 19	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	Megatrendar knytt til demografiske endringar, urbanisering, digitalisering, klimaendringar og pandemi påverkar utviklinga i Vestland
Digitalisering 20	S&F strategi tettstadutvikling	Digitalisering må brukast som eit aktivt verkemiddel for å styrkje sentera i Sogn og Fjordane sin regionale, nasjonale og internasjonale posisjon. I alle kommunane bør det utviklast profesjonelle digitale møteplassar som kan nyttast av offentlege og private verksemdar. Utbygging av breiband og annan digital kommunikasjon er viktig infrastruktur som gjer at fylket kan ta ein leiande posisjon i moderne datateknologi
Digitalisering 21	S&F strategi tettstadutvikling	Utbygging av god infrastruktur knytt til IKT kan til dels kompensere for ulempene ved eit spreitt bustadmønster i fylket. IKT gjer det til dømes mogleg å ha videokonferansar og heimekontor. Mange bedrifter i Sogn og Fjordane er allereie langt framme når det gjeld å nytte slike IKT-løysingar for å overvinne geografiske avstandar i arbeidssituasjonar. Vidareutvikling av slike løysingar vil vere viktig for fylket også i framtida
Digitalisering 22	Sogndal samfunnsdel	Gje informasjon om turløyper og aktivitetstilbod i heile kommunen på digitale flater

Digitalisering 23	Sogndal samfunnsdel	Legge til rette for samskaping mellom kommunen, innbyggjarane og næringslivet på digitale flater
Digitalisering 24	Sogndal samfunnsdel	Eller Leikanger at dei ikkje skal vere digitaliseringshovudstaden i Noreg
Digitalisering 25	Sogndal samfunnsdel	Nytte potensialet på digitale flater for informasjon, kommunikasjon og rettleiing til barn, ungdom og føresette
Digitalisering 26	Sogndal samfunnsdel	Jobbe for tidleg og full utbygging av 5G i regionen e. Sørge for å til ei kvar tid ha moglegheit for nok kapasitet på fiber og straumnett i regionen slik at det er rom for vidare utvikling
Digitalisering 27	Sogndal samfunnsdel	Jobbe politisk mot dei politiske og administrative leiingsmiljøa hjå stat og fylke for å sikre at vidareutvikling og nye satsingar vert lokaliserte til digitaliseringshovudstaden på Leikanger
Digitalisering 28	Sogndal samfunnsdel	Sørge for å ha oppdaterte og framtidsretta arealplanar og effektive og heildigitale plan- og byggesaksteneste
Digitalisering 29	Sogndal samfunnsdel	Vere i front i bruk av digitale verktøy og løysingar i eiga verksemd gjennom å lære av andre og smart bruk av innovative innkjøpsordningar b. Fasilitere og bidra aktivt i digitaliseringsnettverk saman med andre aktørar lokalt, og i relevante regionale og nasjonale nettverk
Digitalisering 30	Vik samfunnsdel	Alle sokn skal ha tilgang til høgkapasites (sic) breiband via fiberkabel innan planperioden Det skal lagast ein eigen temaplan for informasjonsteknologi. 7. Vik Kommune forventar at netteigar syter for trygg el. forsyning til alle sokner i kommunen. 8. Heile kommunen skal sikrast god mobiltelefondekning innan planperioden.
Digitalisering 31	Vik samfunnsdel	Dårleg breibandsdekning og mangelfull mobildekning
Digitalisering 32	Vik samfunnsdel	Utbygging av høgkapasitets-breiband i heile kommunen er avgjerande for næringsutvikling og eit utvida bu- og arbeidsområ
Digitalisering 33	Årdal samfunnsdel	Brukar aktivt teknologiparken i høve born og unge i skule og fritid
Digitalisering 34	Årdal samfunnsdel	Ved nybygg og større utbetringar av bygg, ta i bruk moderne teknologi for drift av bygg og styrke tenestene
Digitalisering 35	Årdal samfunnsdel	Etablerer ein felles samla database som dei ulike sektorane og samarbeidspartar kan nytte kontinuerlig i eige arbeid og i samarbeidet.

Vedlegg 1 av 1

Digitalisering 36	Årdal samfunnsdel	Industrien vil kunne bli meir attraktiv for kvinner i framtida, etter kvart som krav til operatørar i industrien endrar seg til avanserte teknologibedrifter.
Digitalisering 37	Årdal samfunnsdel	om ein del av det grønne skifte vil Årdal og kunne utvikle seg som ei av fleire industriklynger for framtidretta næringsutvikling basert på mellom anna det sterke fokuset på digitalisering, automatisering og robotisering i tillegg til sirkularitets- og berekraftssynergjar
Digitalisering 38	Årdal samfunnsdel	Set krav til at alle tunnelar skal ha dekning for mobil, naudnett og DAB. Arbeide inn mot fylkeskommune og staten for å få til ei kartlegging av dekningsgrad for å avdekke manglar i dekning innanfor mobil, naudnett og DAB. God dekning er svært viktig for trafikktryggleik og beredskapsarbeid.
Digitalisering 39	Årdal samfunnsdel	Styrkar samarbeidet med Sogndal VGS og bruk av digital undervisning lokalt
Digitalisering 40	Årdal samfunnsdel	Tek i bruk nyaste teknologi i alle bygg og anlegg som vert nytta til undervisning og nytte dei aktivt i undervisning og andre aktivitet

Fjernarbeid

Nummer	Dokument	Sitat
Fjernarbeid 1	Aurland Samfunnsdel	Avgrensingane knytt til naturfare gjer det vanskeleg å leggje ut nye store næringsområde, men det er likevel mogleg å satse på ny næring på ein framtidsretta måte, til dømes ved å legge til rette for grunderhub og kontorfellesskap slik at det er mogleg å bu i Aurland og arbeide andre plassar
Fjernarbeid 2	Aurland Samfunnsdel	Omstrukturere og utnytte bygga me har til næring, legge til rette for kontorfellesskap og grunderhub
Fjernarbeid 3	Luster samfunnsdel	Kontorfellesskap og heimekontorløyisingar kan bidra til at folk kan bu i Luster samtidig som dei jobbar andre stader.
Fjernarbeid 4	Luster samfunnsdel	Nytte påverknadskrafta kommunen har som eigar i Luster energi til å sikre fibernettforbindelsen
Fjernarbeid 5	Luster samfunnsdel	Luster kommune legg til rette for berekraftig utvikling og nyskaping innan næringslivet og støttar opp om dei eksisterande verksemdene Luster har godt utbygd breibandtilbod og det er fleire møteplassar i kommunen der folk kan arbeide digitalt
Fjernarbeid 6	Luster samfunnsdel	Vere med å gje tilbod til innbyggjarar i kommunen som kan nytte møteplassar for digitalt arbeid
Fjernarbeid 7	Nasjonale forventningar	Tilgang til mobilnett og breiband med høg kapasitet er eit nasjonalt mål og eit viktig rammevilkår for næringsliv og arbeidsliv i heile landet. Den vidare utbygginga av IKT-infrastrukturen må sjåast i samheng med arealplanlegging, busetjing, næringsutvikling og bruk av ulike digitale løysinga
Fjernarbeid 8	S&F strategi tettstadutvikling	Dette kan ha samheng med betra infrastruktur og kommunikasjon som gjev moglegheiter til å bu ein annan plass enn ein jobbar
Fjernarbeid 9	S&F strategi tettstadutvikling	Digitalisering må brukast som eit aktivt verkemiddel for å styrkje sentra i Sogn og Fjordane sin regionale, nasjonale og internasjonale posisjon. I alle kommunane bør det utviklast profesjonelle digitale møteplassar som kan nyttast av offentlege og private verksemdar. Utbygging av breiband og annan digital kommunikasjon er viktig infrastruktur som gjer at fylket kan ta ein leiande posisjon i moderne datateknologi

Vedlegg 1 av 1

Fjernarbeid 10	S&F strategi tettstadutvikling	Digitalisering må brukast som eit aktivt verkemiddel for å styrkje sentera i Sogn og Fjordane sin regionale, nasjonale og internasjonale posisjon. I alle kommunane bør det utviklast profesjonelle digitale møteplassar som kan nyttast av offentlege og private verksemder. Utbygging av breiband og annan digital kommunikasjon er viktig infrastruktur som gjer at fylket kan ta ein leiande posisjon i moderne datateknologi.
Fjernarbeid 11	S&F strategi tettstadutvikling	Utbygging av god infrastruktur knytt til IKT kan til dels kompensere for ulempene ved eit spreitt bustadmønster i fylket. IKT gjer det til dømes mogleg å ha videokonferansar og heimekontor. Mange bedrifter i Sogn og Fjordane er allereie langt framme når det gjeld å nytte slike IKT-løysingar for å overvinne geografiske avstandar i arbeidssituasjonar. Vidareutvikling av slike løysingar vil vere viktig for fylket også i framtida
Fjernarbeid 12	Årdal samfunnsdel	Legg til rette for desentraliserte utdanningsløp ut frå den einskilde sine og samfunnet sine behov.
Fjernarbeid 13	Årdal samfunnsdel	Nyttar kompetansesentre som aktive verktøy for å realisere desentrale undervisningstilbod
Fjernarbeid 14	Årdal samfunnsdel	Styrkar samarbeidet med Sogndal VGS og bruk av digital undervisning lokalt

Folketall og migrasjon

Nummer	Dokument	Sitat
Folketall og migrasjon 1	Aurland Samfunnsdel	AURLAND KOMMUNE HAR NOK BUSTADER OG TOMTER TIL ALLE INNBYGGJARANE
Folketall og migrasjon 2	Aurland Samfunnsdel	Eit Attraktivt og inkluderande lokalsamfunn rettar seg særleg mot innbyggjarane som tenestemottakarar, barn, ungdom og barnefamiliar, tilflyttarar og eldre.
Folketall og migrasjon 3	Aurland Samfunnsdel	I 2021 var me 1766 innbyggjarar i Aurland kommune. Folketalet er venta å framleis ha ein svak vekst fram mot 2040. Ein viktig grunn for at folketalet aukar er nettoinnflyttinga til kommunen. Det er mange som ynskjer å kome til Aurland kommune, og folk kjem ifrå heile verda - i 2021 hadde me innbyggjarar med bakgrunn frå 46 ulike land! Det er sjølv sagt eit mål at innbyggjarane skal bu og leve godt i Aurland. Folketalet er i vekst, og det er mykje som tyder på at Aurland er ein plass der folk ynskjer å vere. Viktige tema i samfunnsdelen vil difor vere korleis Aurland kommune kan vere eit godt vertskap for besøkande, samstundes som trivselen til innbyggjarane vert ivareteke.
Folketall og migrasjon 4	Aurland Samfunnsdel	Mangel på bustadtomter er eit reelt hinder for menneske som allereie er i, og ynskjer å etablere seg i kommunen, men kan også vere eit hinder for tilflytting. Dette er ein faktor som kan verke direkte inn på befolkningsutviklinga i kommunen
Folketall og migrasjon 5	Luster arealdel	Arbeidsinnvandring er sterkt medverkande til folketalsauken som har vore sia 2009
Folketall og migrasjon 6	Luster arealdel	I takt med rasjonalisering og nedlegging i landbruket har det skjedd ei uttynning av busetnaden i fleire av bygdene i kommunen, og ei indre sentralisering med ein større konsentrasjon i område med lettast tilgang til ein større arbeidsmarknad og eit breiare tenestetilbod som Gaupne og Hafslo.
Folketall og migrasjon 7	Luster arealdel	Luster ein god stad å bu - «gode tenester og tilbod for innbyggjarar og tilflyttarar» Strategiar: · Me skal leggja til rette for tverrfagleg samarbeid som gjev gode kommunale tenester for innbyggjarane · Me skal leggja til rette for ei god bustadutvikling · Me skal leggja til rette for at folk trivest med å bu i Luste
Folketall og migrasjon 8	Luster arealdel	Samtidig med auke skjer det også ei indre sentralisering med god vekst både i Gaupne og på Hafslo. Sørsida er den delen av kommunen med størst nedgang i folketalet.
Folketall og migrasjon 9	Luster arealdel	Satsing på bustadbygging i alle bygdelag for å oppretthalda ein desentralisert struktur

Folketall og migrasjon 10	Luster samfunnsdel	Til tross for at folketalet ser ut til å ville ligge relativt stabilt dei neste åra, kjem det likevel til å skje viktige endringar i demografien i perioden.
Folketall og migrasjon 11	Luster samfunnsdel	Arbeidsinnvandring og flyktningar, busetjing og familietilflytting av desse, føreset nye oppgåver og tenester tilpassa ei mangfaldig befolkning. Velfungerande, trygge og identitetsskapande lokalsamfunn er grunnleggande føresetnader for eit godt velferdssamfunn.
Folketall og migrasjon 12	Luster samfunnsdel	Folketalsvekst i Sogndal gir mulegheiter for utvikling
Folketall og migrasjon 13	Luster samfunnsdel	Innvandring Ein betydelegd el av folketalsveksten dei siste åra skuldast tilflytting av arbeidsinnvandrar og flyktningar. Dette rikjer kommunen med arbeidskraft og ny kultur. Samtidig er det viktig at dei som kjem får nytta potensialet sitt og følar seg så tilfreds her at dei ynskjer å bli verande. Då krevst det gode rutinar for oppfølging og godt samarbeid mellom kommune, frivillig organisasjonsliv og næringslivet.
Folketall og migrasjon 14	Luster samfunnsdel	Luster har hatt positiv folketalutvikling det siste tiåret. Idag bur det over 5200 personar i kommunen. Folketalet blei redusert frå år 2000 fram til det nådde botn på 4870 innbyggjarar i første kvartal 2008, men sidan har det vakse nesten kvart år. Fødselstala har svinga mellom 70 og 40 over dei siste 20 åra, men trenden er nedgåande. Sjølv om Luster relativt sett har lågare tal innvandring per innbyggjar i forhold til mange andre kommunar i regionen, så har innvandring vert viktig for å halde oppe ein positiv flyttebalanse.
Folketall og migrasjon 15	Luster samfunnsdel	Luster har som mål å vidareutvikla samarbeidet og jobbe for å skape ein robust region med fokus på bulyst og innovasjon for positiv nærings- og samfunnsutvikling. Samarbeid gjer regionen større.
Folketall og migrasjon 16	Luster samfunnsdel	Luster vil delta i satnsng på auka tilflytting og rekruttering slik at ein kan sikra og styrka fagmiljø og sysselsetjing i regionen
Folketall og migrasjon 17	Luster samfunnsdel	Over tid har det vore fråflytting frå mange av dei mindre bygdene og grendene i Luster. Hafslo og kommunesenteret Gaupne har hatt stor tilvekst dei siste åra, og desse to tettstadene husar til saman over halvparten av innbyggjarane i Luster i 2021.
Folketall og migrasjon 18	Luster samfunnsdel	Kva eit godt lokalsamfunn er, kan bety ulike ting for eldre og yngre
Folketall og migrasjon 19	Luster samfunnsdel	arbeidsinnvandrarar blir godt integrerte og føler seg heime i lokalsamfunnet

Folketall og migrasjon 20	Luster samfunnsdel	<p>Samarbeide med arbeids- og næringsliv og frivillig organisasjonsliv for at innvandrarak skal få nytte sine ressursar jmf Sogn regionråd si satsing «Sogn for alle»</p> <p>Flyktningar og arbeidsinnvandrarak blir godt integrerte og føler seg heime i lokalsamfunnet</p> <p>Leggje til rette for integrering og mangfold gjennom fokus på språktrening, jobboppfølging, butrening og samarbeid med frivillige organisasjonar</p> <p>Flyktningar og arbeidsinnvandrarak blir godt integrerte og føler seg heime i lokalsamfunnet</p> <p>Tilretteleggje for at innvandrarak får høve til å kome inn på bustadsmarknaden gjennom (eige - leige, / andre tiltak)</p> <p>Flyktningar og arbeidsinnvandrarak blir godt integrerte og føler seg heime i lokalsamfunnet</p>
Folketall og migrasjon 21	Lærdal samfunnsdel	<p>3.3 Folkestalsending</p> <p>Prognose vist i fig. 3.1 syner at Lærdal kommune vil i framskrivingsperioden 2015-2040 ha en befolkningsnedgang på 111 personar. Dette er ein reduksjon på om lag 5 %, som representerer den mest pessimistiske framskrivinga for kommunen (Låg vekst – framskriving, SSB).</p> <p>Dersom det vert større endringar, t.d. i innflytting og utflytting, vil dette påverke prognosane monaleg, og mindre endringar i tal fødde, levealder, inn- og utflytting vil sjølvsagt også gje mindre endringar i prognosane. Dette er dramatiske tal for kommunen. Ein så stor nedgang i folketallet vil ha konsekvensar for tenestetilbodet, arbeidsplassar, skatteinntekter, handel, osv.</p> <p>Dei største utfordringane som vert peika på i prognosane fram til år 2040 er at talet på innbyggjarar i alderen 20-40 år går ned, og spesielt er det kvinnene som flyttar ut. Dette er klart negativt i forhold til moglegheit for vekst. I tillegg kan det verta store utfordringar knytt til helse- og omsorgstenestene, då prognosane seier 215 fleire eldre (+55 %) i aldersgruppa +67 år. Dette vil gje kommunen store utfordringar med å rigge ei eldreomsorg som både kapasitetsmessig og kvalitetsmessig tilfredsstillar krava sett av myndigheitene. Samstundes vil folketalsnedgangen gje endra rammevilkår for kommuneøkonomien. Fokus i den kommunale planlegginga bør i så måte vera å auke tilflyttinga og å planleggje korleis ein skal innrette eldreomsorga for framtida</p>

Vedlegg 1 av 1

Folketall og migrasjon 22	Lærdal samfunnsdel	Bakgrunnen var avviklinga av 1881 sin aktivitet i Lærdal, endringar ved Lærdal sjukehus, nedgang i folketalet og konkursen til Dooria i Årdal.
Folketall og migrasjon 23	Lærdal samfunnsdel	For å snu folketalsutviklinga i Lærdal, lyt ein ha fokus på å skape nye arbeidsstader og gjere seg attraktiv på bustadmarknaden. Tilrettelegging for nye næringar for å skape fleire arbeidsstader vil vera viktig å fokusere på i planlegginga framover. Håbakken er eit område med stort potensiale for utvikling. Balansen mellom næringsareal og jordbruk er ei utfordring. Lærdal er ein jordbrukskommune, med mykje næring knytt til matproduksjon. Jordvernet handlar om å ikkje omregulere dyrka eller dyrkbar jord. Ofte representerer dyrka mark også dei lettast tilgjengelege, flate og nærast utbyggingsklare områda for bustad og næring
Folketall og migrasjon 24	Lærdal samfunnsdel	Ha ein positiv folketalsvekst. Veksten skal i hovudsak skje i aldersgruppa 20-40 år, med ein årleg vekst på over 1 %, og vekst på 15 % innan 2030 Målet er at innbyggjartalet skal vera 2300 personar innan 2024, og 2400 personar innan 2028.
Folketall og migrasjon 25	Lærdal samfunnsdel	Iverksetting av tiltak for å auke folketalet i kommunen
Folketall og migrasjon 26	Lærdal samfunnsdel	Lærdal skal til ei kvar tid ha tilgjengeleg varierte bustadalternativ og byggjeklare tomter.
Folketall og migrasjon 27	Lærdal samfunnsdel	Kommunen hadde 2153 innbyggjarar per 31.12.2017. Litt over halvparten av innbyggjarane bur på tettstaden Lærdalsøyri. Resten er spreidd rundt i dalen på dei små stadene Borgund, Ljøsne, Tønjum, Erdal, Vindedalen, Ytre Frønningen, og Strendene.

Folketall og migrasjon 28	Lærdal samfunnsdel	<p>Over ein treårs-periode vil Lærdal ta i mot 60 flyktningar. Dette krev eit godt og vel fungerande apparat rundt, for å ta i mot, busetje, drive språkopplæring etc. Eit samarbeid med nabokommunar vil vere aktuelt rundt desse problemstillingane. Flyktningtenesta er lagt under NAV. Dei har eit overordna mål om å integrere flyktningane gjennom introduksjonsprogrammet og oppfølging. Det er eit mål å busetje flyktningane spreidd i kommunen, då dette legg best til rette for god integrering og minst mogleg stigmatisering av flyktningane. Det er ei utfordring å finne bustad, og det er ikkje mogleg å finne nok bustadar på den private marknaden til å dekkje behovet. Det er difor sett i gang bustadbyggingsprosjekt for flyktningar.</p> <p>Erfaring tilseier at flyktningane må bu nær skule, arbeid og servicefunksjonar. Dei har oftast ikkje bil og er avhengig av å sykle eller gå til og frå arbeid, skule, barnehage osv. Totalt sidan 2014 har kommunen teke i mot 53 flyktningar (tal per juni 2017)</p>
Folketall og migrasjon 29	Lærdal samfunnsdel	<p>Statistisk sentralbyrå nyttar ulike framskrivingsprognosar for folketalsutvikling: høg vekst, middel vekst og låg vekst. Då Skulebruksplanen for Lærdal vart vedteken i 2016, bestemte Styringsgruppa for planarbeidet at det skulle nyttast framskrivingsprognosar for høg vekst som grunnlag for det vidare arbeidet. Dette er eit optimistisk framskrivingsalternativ som krev at kommunen lukkast med fleire sentrale tiltak i omstillingsarbeidet. Auka tilflytting og positiv utvikling på arbeidsmarknaden vert tiltak som må få utteljing om dette alternativet skal vera gjeldande frametter. Dersom prognosane for låg vekst sler til, der tal kvinner «i produktiv alder» vert lågare og dermed fødselstala lågare – så vil dette slå hardt ut på tal born i barnehagane og elevprognosane. Kommunen, i samråd med Omstillingsarbeidet, ynskjer å nytte ei meir optimistisk framskriving, og vil arbeide aktivt for vekst i folketalet. Det er eit mål å koma enno høgare enn den mest optimistiske framskrivinga til SSB, slik at det får større utteljing på auke i elevtala, i staden for svak nedgang.</p>
Folketall og migrasjon 30	Lærdal samfunnsdel	<p>Vera den føretrekte bustadkommunen i Sogn. Som vertskommunen for flyktningar skal me vera inkluderande og arbeida aktivt for at flyktningane vert likeverdige sambygdingar med andre tilflyttarar og fastbuande.</p>

Folketall og migrasjon 31	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	Det vil framleis være behov for mellombels utan- landsk arbeidskraft, men det bør i større grad òg leggjast til rette for å auke tilflyttinga av utanlandske arbeidstakarar på meir permanent basis for å dekke opp behovet for arbeids- kraft.
Folketall og migrasjon 32	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	I tillegg må vi jobbe aktivt med å behalde nyutdanna kandidatar i fylket gjennom tettare kontakt mellom elev/student og arbeidslivet undervegs i utdanninga, til dømes auka bruk av praksis, traineestillingar osv
Folketall og migrasjon 33	S&F strategi tettstadutvikling	Vi vel å konsentrere oss om dei innanlands flyttestraumane, sidan det er desse vi har ambisjonar og moglegheiter til å påverke med denne strategien. Sogn og Fjordane sine flyttetotal fordelt på aldersgrupper (figur 3) syner at omfanget av personar som flyttar, både inn og ut, er klart størst i aldersgruppa mellom 20 og 29 år. Differansen mellom innflytting og utflytting er også størst i denne gruppa.
Folketall og migrasjon 34	S&F strategi tettstadutvikling	Samstundes med at dei mest sentrale kommunane veks mest, ser vi også ei sentralisering internt i kvar einskild kommune.
Folketall og migrasjon 35	S&F strategi tettstadutvikling	Næringane som står sterkt i sentrale strok elles i landet, er kjenneteikna av krav til høg formell kompetanse, medan næringane som står sterkt i Sogn og Fjordane i større grad etterspør yrkesretta utdanningar
Folketall og migrasjon 36	S&F strategi tettstadutvikling	Samstundes er arbeidsmarknaden i Sogn og Fjordane svært stram. Som kjend har Sogn og Fjordane den lågaste arbeidsløysa i landet, og arbeidsgjevarar i fylket rapporterer om problem med å rekruttere arbeidskrafta dei har behov for. Yrkesgruppene det er sterkast mangel på i fylket er helsepersonell, kokkar, ingeniørar, elektrikarar og anleggsmaskinførarar.
Folketall og migrasjon 37	S&F strategi tettstadutvikling	I utforming av strategiar for å betre bustadsattraktivitet bør kommunen difor ha medvit om <i>kven</i> ein har potensial og ønske om å vere attraktiv for, og ta utgangspunkti dei <i>særeigne</i> fortrinna kommunen har.
Folketall og migrasjon 38	Sogndal samfunnsdel	Prioritere reiselivsutvikling som skapar bulyst og aktivitet i heile regionen, særleg i dei tynnast befolka områda i regionen

Folketall og migrasjon 39	Sogndal samfunnsdel	Sogndal er ein unik kommune i Vestland. I fylgje SSB vil Sogndal, som einaste kommune i fylket, ha ei demografisk utvikling som vil gje ein høg del unge innbyggjarar i 2040. Det betyr at me, i motsetnad til mange andre distriktskommunar, må legge til rette for folketalsauke og gode tenester til ei ung målgruppe for å lukkast. Det betyr òg at me vil vere betre rusta til å handtere eldrebølga. Sogndal vil ha ei større gruppe eldre enn i dag, men med ein større del yngre innbyggjarar vil me òg ha tilgang på kompetanse og stå i ein betre økonomisk situasjon.
Folketall og migrasjon 40	Sogndal samfunnsdel	Sterke kompetansemiljø har vore og kjem til å vere ein av grunnsteinane for folketalsauken i kommunen
Folketall og migrasjon 41	Sogndal samfunnsdel	Sørge for gode kommunale tenester for studentane, og lage gode og oppdaterte studentmeldingar
Folketall og migrasjon 42	Vik samfunnsdel	Mangel på eigna bustader er no ein flaskehals og eit hinder for tilflytting.
Folketall og migrasjon 43	Vik samfunnsdel	Kommuneplanen skal leggja til rette for busetting og næringsutvikling i bygdene, og god forvaltning av natur og kulturarv i heile kommunen
Folketall og migrasjon 44	Vik samfunnsdel	Bakgrunnstal om folketalsutvikling tilseier at berre auka tilflytting kan gje auka folketal i kommunen. Det er vurdert å vera størst potensiale i tilflytting frå utlandet. Vik har i 2012 ei relativt stor gruppe busette tilflyttarar frå Polen/Nord-Europa, og ei stor kontaktflate mot potensielle tilflyttar gjennom 5-600 gjestearbeidarar/bærplukkarar. Prosjektet »Velkomen til Vik» og skal ha tidsramme min. 5 år, med forlenging ved behov. Aktuelle partar i prosjektet er Vik Kommune, fylkeskommunen, næringsliv og frivillig sektor. Prosjektet må ha gode og realistiske opplegg for: bustad, arbeid, norskopplæring, integrering og Kommunikasjon med aktuelle målgrupper

Folketall og migrasjon 45	Vik samfunnsdel	Utkantbygdene Fresvik (218 i 2010) og Arnafjorden (164 i 2010) har siste 10 år hatt ein dramatisk nedgang i folketalet. Dette trugar grunnlaget for basistjenester/fellesfunksjonar. For desse bygdene trengst særlege tiltak for å bremsa/snu folketalsutviklinga. Vik Kommune vil samarbeida med bygdelaga og andre lokale krefter for å få til ei god utvikling. Arbeidet skal samordnast i lokale bygdeutviklingsprosjekt, med bygdelaga som prosjekteigar og kommunen som part/medspelar. Bygdeutviklingsprosjekt for Fresvik og Arnafjorden bør starta opp snarast ,og og bør vara minst 3 år. Prioriterte tiltak: · Gjennomgangsbustader for tilflyttarar. · Byggeklare tomter · Gode /tiltalande fellesområde og møteplassar. Det er forutsett at arbeidet vert samordna med prosjekt for tilflytting :»Velkomen til
Folketall og migrasjon 46	Vik samfunnsdel	Hovudmål for plan- og utviklingsarbeidet i Vik kommune er å snu folketalsnedgangen. For planperioden gjeld fylgjande mål: Snu folketalsutviklinga - 2800 innbyggjarar i 2024.
Folketall og migrasjon 47	Vik samfunnsdel	Hovudmål i planen frå 2005 om stabilisering av folketalet vart ikkje nådd.
Folketall og migrasjon 48	Vik samfunnsdel	Målrretta arbeid for rekruttering , tilflytting og omdømebygging.
Folketall og migrasjon 49	Årdal samfunnsdel	Alle som flyttar til kommunen får rett til barnehageplass
Folketall og migrasjon 50	Årdal samfunnsdel	Manko på bustad er truleg mellom dei største utfordringane for å stabilisere og om mogleg auke folketalet. Det er svært få bustader til sals og det er ein svak utleigemarknad. Utviklinga i folkesetnaden vert påverka av flytting inn og ut. Pendling inn til kommunen og gjestearbeidarar fører til tapte skatteinntekter og tapte rammeoverføringar frå Staten. Utvikling av arbeidsplassar er inne i ein svært positiv utvikling. For Årdal som lokalsamfunn, betyr det mykje at flest mogleg nye tilsette blir buande i kommunen og ikkje som pendlarar. Samtidig må Årdal ta høgde for å legge til rette for å busette fleire gjestearbeidarar. Det er difor viktig å skape gode bumiljø og bulyst for dei som alt bur her, samtidig som vi klarar å vere attraktive for nye innbyggjarar. Etablering av fleire og gode møteplassar vil vere sentralt saman med å etablere gode bustadar. Etablering av nye bustadar skal og vere gode klimatiltak, ved bruk av alt Årdal kan by på av fjernvarme, teknologi for drift og energieffektive løysingar. For å utvikle bustadmarknaden må kommunane nytte eige handlingsrom og samarbeide med andre finansielle aktøra

Folketall og migrasjon 51	Årdal samfunnsdel	Barnetalsutviklinga har synt ein tendens nedover i tråd med folketalsutviklinga, men er no i ein fase der det ser ut til å stabilisere seg
Folketall og migrasjon 52	Årdal samfunnsdel	For ei vidare og god utvikling i Årdal, må vi halde på dei som bur her og som kjem til Årdal. Vi må sikre eit breiare tilfang av arbeidsplassar generelt, og særskilt til høgt utdanna kvinner. Det kan vi få til gjennom vidare utvikling og eit positivt omdøme bygd på eigne kvalitetar
Folketall og migrasjon 53	Årdal samfunnsdel	For å få til ei god samfunnsutvikling må Årdal klare å handtere utfordringar knytt til endringar i folkesetnaden, næringsliv knytt til basisnæringar/industri, usikre økonomiske rammer for kommunen, og at det er krevjande å rekruttere og halde på kompetanse i offentleg og privat sekt
Folketall og migrasjon 54	Årdal samfunnsdel	Årdal er eit samfunn som alltid har opplevd omstilling og endring. Frå å vere ei lita landbruksgrend, til storindustri med over 7000 innbyggjarar og utvikling «to små byar», til eit meir differensiert samfunn med stadig behov for effektivisering og tilpassingar. Årdal er påverka av dei store sentraliseringstrendane der ungdom og særskilt kvinner dreg til sentrale strøk, men har likevel klart å stabilisere folketalsutviklinga.

Arbeidsplasser

Nummer	Dokument	Sitat
Hytter og turisme 1	Aurland Arealdel	Det er eit mål å få ein større del av eksisterande bustadmasse inn i aktiv bruk som heilårsbustad
Hytter og turisme 2	Aurland Arealdel	I Aurland kommune er det lagt til rette for bygging av fritidsbustadar i fjellet og i område knytt til fjorden. I området Aurdalen – Østerbø og Reinunga – Vatnahalsen er det eksisterande fritidsbustadar og regulerte område for fritidsbustad. I tillegg er det etablerte fritidsbustader knytt til mange stølar. Fritidsbustadar knytt til sjø ligg i området Hola – Volda. I arealdelen er dei framtidige områda for fritidsbustad vidareført i området Reinunga – Vatnahalsen og Aurdalen – Østerbø. I tillegg er det lagt inn eit større område for framtidig fritidsbustad i fjordsida mellom Bell og Volda. Dette området ligg i potensielt rasfarleg område og er svært bratt. Området er krevjande å bygge ut. Det er lagt inn to mindre område for fritidsbustad i Hellestadbukti og på Øygarden i Ås. På desse områda er planen å etablere fritidsbustadar for utleige. Det er motteke innspel om område for fritidsbustadar i på Østerbø, i Steinbergdalen og i området ved Seltuftvatnet. Desse er ikkje innarbeidd i planen.
Hytter og turisme 3	Aurland Samfunnsdel	2.3 Aurland kommune er eit attraktivt reisemål heile året a. Reiselivsutviklinga skal styrast mot fokus på kvalitetsbevisste gjestar og lengre opphald for kvar gjest b. Reiselivsutviklinga skal baserast på grøen omstilling og berekraft c. Aurland kommune skal arbeide mot å bli eit fossilfritt transportknytepunkt
Hytter og turisme 4	Aurland Samfunnsdel	Aurland er ein reiselivskommune med mange besøkande årleg. Berekraft for dette samfunnet vil vera det å balansera behov for økonomisk soliditet i verksemdene i området, tolegrensa for bruk av den internasjonalt verdsette naturen, og sosial omsyn for innbyggjarane og dei besøkande. Å kutte klimagassutslepp frå transport på sjø og land vil vera ei hovudutfordring. Dessutan å nytta areala effektivt og å ta omsyn til naturmangfaldet for framtida
Hytter og turisme 5	Aurland Samfunnsdel	AURLAND KOMMUNE ER EIT ATTRAKTIVT OG BEREKRAFTIG REISEMÅL HEILE ÅRE

Hytter og turisme 6	Aurland Samfunnsdel	Aurland kommune er kjend som ein reiselivskommune med store verdiar knytt til natur, kultur og landskap. Det spektakulære landskapet tiltrekker seg besøkande frå nært og fjernt
Hytter og turisme 7	Aurland Samfunnsdel	Dei fem bygdene Flåm, Aurlandsvangen, Vassbygdi, Gudvangen og Undredal, er saman med dei mange små grendene populære destinasjonar for tilreisande
Hytter og turisme 8	Aurland Samfunnsdel	<p>Det er ei rekke populære attraksjonar og reisemål i Aurland kommune, og det store talet på besøkande har gjort reiselivsnæringa til ei av dei største næringane i kommunen. Flåm er ei av dei mest besøkte cruisehamnane i Noreg, men grunna vedtak om nullutslepp i verdsarvfjordane er det usikkert korleis utviklinga i trafikk vert framover.</p> <p>Eit berekraftig reiseliv arbeider heilskapleg, med omsyn til lokal verdiskaping, klima- og miljøbelastning og påverknad på innbyggjarar og samfunn. Det er fleire pågåande og vedtekne prosjekt som gjev føringar for reiselivsutviklinga i kommunen, som til dømes Masterplanen til Visit Sognefjord og Vestland fylkeskommune sitt prosjekt Grøn Region. Felles for desse prosjekta og planane er at det er eit fokus på berekraftig, grønt omstilling og lokale kvalitetar.</p> <p>Masterplanen har til dømes eit mål om at Vestland fylke skal gjennom berekraftig reiselivsutvikling vere eit attraktivt val for kvalitetsbevisste gjestar som er gode bidragsytarar til lokal verdiskaping i Vestland. Dette fokuset har me med oss i samfunnsdelen.</p> <p>Me ønskjer eit reiseliv med fokus kvalitet framfor kvantitet, lengre opphald av overnattingsgjester og tydeleg profil knytt berekraft, klima og miljø. Reiselivet skal vere ein pådrivar for bulyst, lokal verdiskaping og heilårs sysselsetting utan at lokale verdiar blir forringa.</p>
Hytter og turisme 9	Aurland Samfunnsdel	Ei anna problemstilling for kommunen er talet på bustadar som vert leigd ut som korttidstutleige.
Hytter og turisme 10	Aurland Samfunnsdel	Reiselivsnæringa har flest sysselsette i kommunen og dersom ein ser vekk frå fornybar energi, står reiselivsnæringa for nesten 50 prosent av verdiskapinga. Det er viktig at alle desse næringane har moglegheita og grunnlaget til å vidareutvikle seg. Også dette er eit heilt sentralt tema i samfunnsplanen.
Hytter og turisme 11	Aurland Samfunnsdel	Føringar for korttidsutleige i arealdelen

Hytter og turisme 12	Aurland Samfunnsdel	I 2021 var me 1766 innbyggjarar i Aurland kommune. Folketalet er venta å framleis ha ein svak vekst fram mot 2040. Ein viktig grunn for at folketalet aukar er nettoinnflyttinga til kommunen. Det er mange som ynskjer å kome til Aurland kommune, og folk kjem ifrå heile verda - i 2021 hadde me innbyggjarar med bakgrunn frå 46 ulike land! Det er sjølvsagt eit mål at innbyggjarane skal bu og leve godt i Aurland. Folketalet er i vekst, og det er mykje som tyder på at Aurland er ein plass der folk ynskjer å vere. Viktige tema i samfunnsdelen vil difor vere korleis Aurland kommune kan vere eit godt vertskap for besøkande, samstundes som trivselen til innbyggjarane vert ivareteke.
Hytter og turisme 13	Aurland Samfunnsdel	Me har natur- og kulturverdiar i verdsarvklasse - eit spektakulært og vakkert naturlandskap, som har gitt grunnlag for særeigne kulturmiljø og kulturtradisjonar. Dette er viktige kvalitetar både for alle dei som kjem ifrå kommunen, og for folk frå heile verda som kjem til kommunen. Kvart år har me rundt ein million besøkande, og me har innbyggjarar med bakgrunn frå heile 46 ulike nasjonalitetar. Då er det ikkje tvil om at me har noko heilt spesielt å by på i Aurland kommune
Hytter og turisme 14	Aurland Samfunnsdel	lokalsamfunn og tenesteutvikling, Næringsutvikling og besøksforvaltning og Samfunnstryggleik og Aurland som eigen kommune. Nærare skildring av desse finn du i planprogrammet. Desse temaa har me arbeida vidare med som satsingsområde i samfunnsdelen:
Hytter og turisme 15	Aurland Samfunnsdel	Reiselivsutviklinga skal styrast mot fokus på kvalitetsbevisste gjestar og lengre opphald for kvar gjest
Hytter og turisme 16	Luster arealdel	Fritidsbustader Sosi-kode 1120 Gjeld fritidsbustader/hytter. Hytter og hyttefolk er viktige for lokalt næringsliv både i bygge- og driftsfasen, og styrkjer grunnlaget for lokale tenester og tilbod
Hytter og turisme 17	Luster arealdel	<p>a. Bærekraftig hyttebygging skal i hovudsak konsentrerast i hyttefelt framfor spreidd utbygging.</p> <p>b. Hyttebygging bør i hovudsak skje utanfor jordbruksareal eller areal der det er konflikt med beiteinteresse</p>

Hytter og turisme 18	Luster arealdel	Luster – ein god stad å besøkje - «gode opplevingar som får besøkande, frå både nære og fjerne område, til å komme og bli» Strategiar: · me skal leggja til rette for at det vert god kvalitet på besøksnæringa i Luster · me skal vera i framkant i utvikling og tilrettelegging av berekraftige kultur- og naturopplevingar · me skal vera attraktiv å besøkje for folk i regionen
Hytter og turisme 19	Luster samfunnsdel	reiselivet har hatt ein jamn auke over lang tid og har syna stor investeringsteneste dei siste åra.
Hytter og turisme 20	Luster samfunnsdel	Nasjonalparkkommune - Nasjonalparkane gir mulegheiter for lokal og nasjonal verdiskaping, men det stiller også ansvar til god forvaltning av verneområda og tilrettelegging for besøkjande. Som Nasjonalparkkommune må Luster kommune bidra til stimulere og legge til rette for god verdiskaping og næringsutvikling, og me har eit ansvar for å tilretteleggje for ein heilheitleg god kundereise innanfor kommunen grense
Hytter og turisme 21	Luster samfunnsdel	Reiseliv: Luster kommune er svært godt tilrettelagt for opplevingsbasert reiseliv. Kommunen har verdas lengste navigerbare fjord med særst gode høve for padling. Heile 3 nasjonalparkar strekk seg innfor kommunegrensa og det er god tilkomst til høgjellet grunna dei mange vegane etter kraftutbygginga. Ein stor utfordring for næringa framover blir å klare å legge til rette for at utviklinga går i ein meir berekraftig retning med meir kortreiste, lenge-verande turistar, og utvida sesonglengde. Dette bør kommunen legge vekt på dette gjennom samarbeidet innan regionen
Hytter og turisme 22	Luster samfunnsdel	Aktivt reiseliv heile året med hovudfokus på kortreiste besøkjande med lang oppholdstid (sic) Samarbeide aktivt med lokalt reiseliv og regionen for å auke sesonglengden til reiselivsnæringa
Hytter og turisme 23	Luster samfunnsdel	Kommunen må jobbe for at innbyggjarar og besøkjande har gode høve for å drive med idrett og friluftsliv.
Hytter og turisme 24	Luster samfunnsdel	Prioritere å nå marknader for reiselivet som gjev lite CO2-utslepp pr. gjest og tilretteleggje spesielt for gjester som blir i regionen over lengre tid
Hytter og turisme 25	Luster samfunnsdel	Reiselivet er ei stor næring i Luster, utvikling av reiselivet framover må ha eit berekraftperspektiv.

<p>Hytter og turisme 26</p>	<p>Luster samfunnsdel</p>	<p>Samordna lokale reiselivsaktørar og utvikling i samsvar med den regionale satsinga</p> <p>Økonomiplan: Ikkje innarbeida Aktivt reiseliv heile året med hovudfokus på kortreiste besøkjande med lang oppholdstid (sic)</p> <p>Økonomiplan: Ikkje innarbeida Godt tilrettelagt for friluftsliv i tilknytning til bre, fjell, dal, kulturlandskap og fjorden, både for lokale og besøkjande</p> <p>Økonomiplan: Ikkje innarbeida Status som versdsarv - og nasjonalparkkommune vert nytta til å formidla og vidareutvikla ein berekraftig verdiskaping</p>
<p>Hytter og turisme 27</p>	<p>Luster samfunnsdel</p>	<p>Hyttebygging skal i all hovudsak konsentrerast i hyttefelt framfor spreidd utbygging. Hyttebygging skalsjåast i eit næringsutviklingsperspektiv, der høg standard, godarealutnytting og der byggjeaktivitet, kan støtte oppunder annan aktivitet. Eksempel på dette er Heggmyrane og Turtagrø</p>
<p>Hytter og turisme 28</p>	<p>Lærdal samfunnsdel</p>	<p>Lærdal er gjennom Innovasjon Norge merka som berekraftig reisemål. Lærdal har vore pilotkommune for dette prosjektet, som krev at reiselivet byggjer oppunder miljømessig-, sosial- og økonomisk berekraft.</p> <p>Reiselivsbransjen har dei siste åra hatt ei fin utvikling både i omsetnad og auke i tal tilsette. Det er framleis utfordringar med redusert attraktivitet på dei lokale attraksjonane, spesielt Villakssenteret/Kunstsenteret. Med etableringa av Visit Sognefjord har ein fått på plass ny regional organisering, men lokalt kan det vera ei utfordring å få til gode samordningar og koordinering mellom aktørane.</p>
<p>Hytter og turisme 29</p>	<p>Lærdal samfunnsdel</p>	<p>Auke verdiskaping basert på natur- og kulturarven.</p>

<p>Hytter og turisme 30</p>	<p>Lærdal samfunnsdel</p>	<p>Lærdal Næringsutvikling har og vore aktiv pådrivar av eit Tettstadutviklingsprosjekt. Det er ynskeleg å sjå tettstad-/sentrumsutvikling i samheng med kommuneplanen, spesielt sidan Attraktive Lærdal er ein av verdiane som skal leggja føringar for samfunnsplanlegginga. Nokre tiltak som har vore tema i høve utvikling av sentrum er for eksempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Etablere eigen bussparkeringsplass i sentrum. · Utvikle rådhusparken til å bli meir attraktiv og meir brukt både av innbyggjarar og gjennomreisande. · Utvikle uteområdet kring Kulturhus/Kunstsenter/Villakssenter. I denne samanhengen må det og vurderast verdisetting på naturvernområde for Fjøreknappen. Er denne framleis gjeldande, når ikkje Fjøreknappen lenger er raudlista? · Utvikling av næringsarealet/bustadarealet mellom gamle Lerum og Kulturhuset. · Levande lokale, både i «nye-sentrum» og Gamle Lærdalsøyri. · Betre tilrettelegging for besøkande – meir benkar og bord, betre skilting, betre toalettforhold
<p>Hytter og turisme 31</p>	<p>Lærdal samfunnsdel</p>	<p>MÅL: Vekst i Reiselivsnæringa, spesielt arbeide for vinterdestinasjonen Lærdal STRATEGIAR: · Leggje til rette for samordning, gode fellesskapsløysingar og positive relasjonar mellom reiselivsaktørane. · Vidareutvikle Kongevegprosjektet med fokus på infrastruktur og logistikk, gode trygge gang- og sykkelvegsløysingar mellom partia på Kongevegen, utvikle overnattingsmoglegheiter og mattilbod. · Sikre heilårsopne kafear i sentrum. · Sikre god drift og utvikling av Villakssenter og kunstformidling. · Sikre ledig overnattingskapasitet heile året. · Vidareutvikle Nasjonal Turistveg Aurlandsfjellet, etablere attraksjonar også på Lærdalssida. Sikre vinteropen veg til «Bjørnehiet»</p>

Hytter og turisme 32	Lærdal samfunnsdel	Oppretthalda ei lokal og berekraftig forvaltning av hjortevilt og villaksen
Hytter og turisme 33	Nasjonale forventninger	Regjeringa legg vekt på at det blir lagt til rette for at innbyggjarar, fritidsbustadeigarar, organisasjonar og institusjonar, frivillig sektor og næringslivet kan delta i planprosessane
Hytter og turisme 34	Sogndal samfunnsdel	a. Ta initiativ til etablering av eit nettverk som har som mål å få status som nasjonalt klyngeprogram (NCE) med fokus på koplinga mellom forskning, utvikling og forvaltning av reiselivsnæringa som berekraftig nærings- og samfunnsutviklar b. Bidra til at reiselivet sin status som distriktsnæring og distriktpolitisk verkemiddel vert styrka i departement og på fylkesnivå c. Styrke samarbeidet i Sogn på reisemålsutvikling gjennom dei verkemidla som kommunane eig i lag d. Ta initiativ til gode og relevante fellesprosjekt mellom kommunen, Visit Sognefjord, Sogn Næring, Distriktsenteret, Vestlandsforskning og HVL for å auke kunnskapen og forståinga for kva som skapar meirverdi for lokalsamfunnet e. Vere ein profesjonell og aktiv bestillar av utviklings- og infrastrukturtiltak som legg grunnlag for at aktørane i reiselivsnæringa får rom til å utvikle seg vidare f. Sørge for at reiselivsnæringa vert utvikla i alle delar av kommunen, med særlege og målretta satsingar der reiselivet kan bidra til å oppretthalde tenestetilboda og naudsynt infrastruktur
Hytter og turisme 35	Sogndal samfunnsdel	Ha som prinsipp at bustader brukt som hytter ikkje skal omdisponerast til fritidsbustadføre mål Utfartsområde 8. Sikre god stadutvikling og følgje prinsipp for gode bumiljø òg i utfartsområda 9. Konsentrere bygging av hytter til utfartsområde 10. Som hovudregel regulere hytter som bustader eller utleiegeiningar, og unngå bruk av fritidsbustadføre målet
Hytter og turisme 36	Sogndal samfunnsdel	Prioritere reiselivsutvikling som skapar bulyst og aktivitet i heile regionen, særleg i dei tynnast befolka områda i regionen

<p>Hytter og turisme 37</p>	<p>Sogndal ex Balestrand arealdel</p>	<p>Det er etterspurnad etter hyttetomter i kommunen. Dette både til utleigeføremål og som private hytter. For utleiehytter er det avgjerande at hyttene ligg nær fjorden for at det skal vere akseptabel økonomi for eigar. Det er slik ein vurderer det viktig å prioritere eventuell bruk av sjønære område til slik næringsretta verksemd. I plansamanheng er det aktuelt å gje slike område eit næringsføremål i staden for byggeområde for fritidsbustader. Det er då mogeleg å ha reglar i føresengene (sic) om at einingane ikkje skal kunne delast i frå og seljast som private hytter.</p>
<p>Hytter og turisme 38</p>	<p>Sogndal ex Balestrand arealdel</p>	<p>Planområdet ligg på Hanevik innom Kallestad. Er eit nytt område for utleiehytter. Storleik ca 14 da.</p>
<p>Hytter og turisme 39</p>	<p>Vik samfunnsdel</p>	<p>3.2.6 Fritids -og turistformål. SOSI-kode 1170</p> <p>Formålet omfattar campingplassar, utleiehytter, hotell/overnattingsbedrifter og liknande.</p> <p>Status. Behovsvurdering. Reiseliv er peika ut som satsingsområde. Planen skal leggja til rette for utvikling av reiselivsbedriftene. Område avsett til fritids- og turistformål i ny plan</p>
<p>Hytter og turisme 40</p>	<p>Vik samfunnsdel</p>	<p>Hyttebygging skal i hovudsak skje som fortetting/utbygging av eksisterande område, evt. i nye regulerte felt.</p> <p>· Ny hyttebygging i høgfjellet skal avgrensast til moderat fortetting av eks. utbygde område i Skjelingen og Fosse/Hestavollen , av omsyn til m.a. drikkevatn, villrein og friluftsliv.</p>
<p>Hytter og turisme 41</p>	<p>Vik samfunnsdel</p>	<p>Hytter og hyttefolk er viktige for lokalt næringsliv både i bygge- og driftsfasen, og styrkjer grunnlaget for lokale tenester og tilbod. Samfunnsdelen , kap.7.3: «Det skal leggjast til rette for vidare bygging av private hytter/fritidshus, med mål å auka talet på hytter i planperioden, frå ca 400 til 500»</p>

Hytter og turisme 42	Vik samfunnsdel	<p>· Vik sitt store potensiale som reisemål skal utviklast .</p> <p>Reiseliv skal i planperioden utviklast til ei større næring i Vik, med målsetting 70.000 gjestedøger og ein stor del heilårsturisme i 2024. · Reiselivsnæringa i Vik skal utviklast etter prinsippa for geoturisme: Næringa skal byggja på lokale ressursar og forutsetningar, og tena lokalsamfunna. · Satsing på festivalar, arrangement og sportsturisme skal gjera Vik attraktivt som reisemål. · Småskala reiselivsbygg i form av utleiehytter med heilårsstandard skal prioriterast for kommunale bidrag, saman med kompetansebygging i næringa. · Det skal leggjast til rette for vidare bygging av private hytter/fritidshus, med mål å auka talet på hytter i planperioden, frå ca 400 til 500. · Det oppstarta prosjektet for utvikling av Vik som reisemål skal førast vidare. Det skal lagast ein eigen strategisk plan for reisemålutvikling, etter Innovasjon Norge sin mal, med næringa sine eigne organisasjonar som prosjekteigar og Vik Kommune som part. I planarbeidet skal konsekvensar for Vik av utbygginga i Voss Fjellandsby vurderast nærare. · Status som verdsarvkommune skal brukast aktivt i arbeidet med å utvikla kommunen som reisemål. · Tiltak for auka lokal verdiskaping rundt bubilturisme skal greiast ut</p>
Hytter og turisme 43	Vik samfunnsdel	<p>Statsing på reiseliv og hyttefolk. Dobling av talet på gjestedøger og 100 nye hytter i planperioden</p>
Hytter og turisme 44	Årdal samfunnsdel	<p>Arbeider gjennom strategisk reiselivsplan for auka besøk, verdiskaping og betre vern</p>
Hytter og turisme 45	Årdal samfunnsdel	<p>Kommunen har mange gamle reguleringsplanar. Ein stor del av byggesaker i hytteområde vert i dag handtert som dispensasjonssaker. Dette grunna i at retningslinene ikkje er tilpassa dagens behov og lokalsamfunnet sine ynskjer om mellom anna fortetting, storleik på hytter m.m</p>
Hytter og turisme 46	Årdal samfunnsdel	<p>Samarbeide tett med eigarane av Tindevegen mellom Fardalen og Turtagrø for å sikre gode løysingar for å handtere trafikkvekst, og samtidig styrke opplevingsverdiane knytt til vege.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marknadsfører den restaurerte vege mellom Sletterust, 1000 m og 400 m, som ein av dei mest spektakulære sykkelvegane i lande
Hytter og turisme 47	Årdal samfunnsdel	<p>Utviklar gode tilbod på reiselivsutdanning saman med bedrifter</p>
Hytter og turisme 48	Årdal samfunnsdel	<p>Utvikle Årdalstangen med vekt på utvikling av strandsona som eit attraktivt miljø for reiseliv og friluftsliv knytt til sjø og båtliv, for å styrke reiselivet og bukvalitetane</p>

Næring

Nummer	Dokument	Sitat
Næring 1	Aurland Arealdel	Det er liten tilgangen til regulert og byggeklart næringsareal i kommunen
Næring 2	Aurland Arealdel	Aurland kommune ynskjer å sikre eksisterande næringsliv inkludert landbruk og legge til rette for nye verksemder bl.a. ved å tilby konkurransedyktige rammevilkår og lokaliseringføremonar som rimeleg kraft.
Næring 3	Aurland samfunnsdel	<p>2.1 Aurland kommune har eit allsidig, grønt og framtidsretta næringsliv</p> <p>a. Kommunen skal leggje til rette for eit meir framtidsretta næringsliv</p> <p>b. Kommunen skal leggje til rette for framvekst av grønne og berekraftige bedrifter</p> <p>c. Kommunen skal legge til rette for eit robust og samarbeidsdyktig næringsliv</p>
Næring 4	Aurland samfunnsdel	<p>Attraktivt og inkluderande lokalsamfunn</p> <p>- Framtidsretta tilrettelegging for næringsliv og besøksforvaltning</p> <p>- Ein førebudd og trygg kommune</p>
Næring 5	Aurland samfunnsdel	AURLAND KOMMUNE HAR EIT ALLSIDIG, GRØNT OG FRAMTIDSRETTA NÆRINGS LIV
Næring 6	Aurland samfunnsdel	AURLAND KOMMUNE HAR EIT GRØNT NÆRINGS LIV MED LOKAL VERDISKAPING OG EIN GOD FORVALTNING AV DEN UNIKE NATUR- OG KULTURARVEN
Næring 7	Aurland samfunnsdel	Det er eit spirande næringsliv i kommunen, og det er eit stort utviklingspotensiale for dei som ynskjer å starte opp nye verksemder. Kommunen ligg som eit naturleg knutepunkt midt i fylket, mellom Sogn og Hardanger, med gode kommunikasjonsårer og rimeleg, fossilfri kraft. Desse kvalitetane er grobotn for heile kommunesamfunnet, og må dyrkast vidare inn i framtida.

Næring 8	Aurland samfunnsdel	Me har mange ulike næringar i kommunen. Det har vore gruvedrift i Nærøydalen sidan 1956 og her er den største førekomsten av anortositt i Europa. Det ligg ressursar her for fleire hundre år framover. Samstundes har kommunen liten tilgang på grus og massar frå fast fjell. Kraftutbygginga i Aurland starta i 1969 og prosjektet var gigantisk i verdssamanheng. Kommunen har i dag fem kraftverk og er ein av dei største kraftkommunane i Norge. Fornybar energi står for den største verdiskapinga i kommunen. Landbruk er ei viktig næring i kommunen og kommunen er kjent for geitostproduksjonen sin. Sogn Jord- og Hagebruksskule, som har ei landsline i økologisk landbruk, er per i dag den einaste 100 % økologiske landbruksskulen i landet. ⁶ Det er flest bedrifter i kommunen innanfor jordbruk. Mens sekundærnæringar, helse- og sosialtenester, undervisning, offentleg administrasjon og personleg tenesteyting også er blant dei viktigaste næringane i kommunen. Reiselivsnæringa har flest sysselsette i kommunen og dersom ein ser vekk frå fornybar energi, står reiselivsnæringa for nesten 50 prosent av verdiskapinga. Det er viktig at alle desse næringane har moglegheita og grunnlaget til å vidareutvikle seg. Også dette er eit heilt sentralt tema i samfunnsplanen.
Næring 9	Aurland samfunnsdel	Næringsutvikling og besøksforvaltning Framtidsretta tilrettelegging for næringsliv og besøksforvaltning
Næring 10	Aurland samfunnsdel	Omstrukturere og utnytte bygga me har til næring, legge til rette for kontorfellesskap og grunderhub <ul style="list-style-type: none"> • Styrke eksisterande næringsareal med omsyn til klimagassutslepp og naturmangfald • Leggje til rette for framvekst av grønne og berekraftige bedrifter • Reiselivsutviklinga skal styrast mot fokus på kvalitetsbevisste gjestar og lengre opphald for kvar gjest • Tilleggsnæringar skal sikre og styrke landbruksformåla og eit klimasmart landbruk
Næring 11	Luster arealdel	Luster – ein god stad for å driva bedrift – «aktiv næringspolitikk for etablering og utvikling av næring» Strategiar: · me skal tilby gode rammevilkår for etablering og vidareutvikling av verksemder · me skal vera aktive for vidareutvikling av landbruket · me skal leggja til rette for ein infrastruktur som gjev gode vilkår for verksemder og for busetnad i kommunen
Næring 12	Luster arealdel	Tilgjengeleg regulert næringsareal i Gaupne og Hafslø b. Tilgjengeleg næringsareal i andre bygder ved behov

Næring 13	Luster samfunnsdel	aktiv i arbeidet med å utvikla gode lokalsamfunn for innbyggjarane. Her er dialog og samarbeid på tvers av næringsliv, frivillige organisasjonar og kommunen sentralt.
Næring 14	Luster samfunnsdel	Aktiviteten innan industriverksemdene har hatt jamn vekst og sysselsett like mange som bygg- og anleggssektoren.
Næring 15	Luster samfunnsdel	Reiselivet har hatt ein jamn auke over lang tid og har syna stor investeringsteneste dei siste åra.
Næring 16	Luster samfunnsdel	Heimekontor og kontorfellesskap i flotte omgjevingar
Næring 17	Luster samfunnsdel	Klimaomstilling med co2 avgift og endra forbruksmønster kan slå negativt ut på reiseliv og handelsnæring om ikkje ein klarar å finne berekraftige løysningar. Samtidig kan det ligge mulegheiter og konkurransefordelar i å vere frampå i omstillinga
Næring 18	Luster samfunnsdel	Luster har som mål å vidareutvikla samarbeidet og jobbe for å skape ein robust region med fokus på bulyst og innovasjon for positiv nærings- og samfunnsutvikling. Samarbeid gjer regionen større.
Næring 19	Luster samfunnsdel	Næringsstrukturen er også utsett for auka risiko. Landbruk er grunnlaget for busetnaden i grendene, men sektoren er svært sårbar for både direkte fysiske, og indirekte verknader av klimaendringane.
Næring 20	Luster samfunnsdel	Reiseliv: Luster kommune er svært godt tilrettelagt for opplevingsbasert reiseliv. Kommunen har verdas lengste navigerbare fjord med særst gode høve for padling. Heile 3 nasjonalparkar strekk seg innafor kommunegrensa og det er god tilkomst til høgfjellet grunna dei mange vegane etter kraftutbygginga. Ein stor utfordring for næringa framover blir å klare å legge til rette for at utviklinga går i ein meir berekraftig retning med meir kortreiste, lenge-verande turistar, og utvida sesonglengde. Dette bør kommunen legge vekt på dette gjennom samarbeidet innan regionen
Næring 21	Luster samfunnsdel	Jobbe for å halde oppe tal bærdirkarar
Næring 22	Luster samfunnsdel	Jobbe for å tilrettelegge betre for grundarar td. gjennom å bistå med nettverk, rettleiing og bygg.
Næring 23	Luster samfunnsdel	Luster kommune legg til rette for berekraftig utvikling og nyskapning innan næringslivet og støttar opp om dei eksiterande verksemdene. Luster har et godt utbyggs breibandstilbod og det er fleire møteplassar i kommunen der folk kan arbeide digitalt
Næring 24	Luster samfunnsdel	Næringslivet tek miljøutfordringane på alvor og deltek i klimaomstillinga

Næring 25	Luster samfunnsdel	Reiselivet er ei stor næring i Luster, utvikling av reiselivet framover må ha eit berekraftperspektiv.
Næring 26	Lærdal samfunnsdel	ha vekst i næringslivet. Veksten skal skje i eksisterande verksemdar og i nye arbeidsplassar. Det skal vera minst 1.200 arbeidsplassar innan utgangen av 2024. Me skal bidra med minst 5 nye bedrifter knytt til Det Grøne skiftet innan 2024.
Næring 27	Lærdal samfunnsdel	<p>I Lærdal kommune er arbeidsplassane i hovudsak tufta på landbruk, helse, reiseliv, bygg- og anleggsbransjen og logistikk/transportnæringar. Spesielt innanfor landbruk og helse har kommunen sterke kunnskapsmiljø, men og innan bygg- og anleggsbransjen.</p> <p>Lærdal kommune er ein kraftkommune som har inntekter frå vasskraft. Kraftnæringa er viktig for næringsutvikling, verdiskaping og sysselsetting i kommunen, både indirekte og direkte. Kommunen har inntekter frå kraftproduksjon, både som eigar av kraftverk og som vertskommune for kraftverk gjennom konsesjonsavgifter og skattar. Lærdal har dei siste åra vore blant dei 30 kommunane i landet som produserer mest kraft i året. Fleire gardar og eigedomar har i dag store inntekter knytt til vasskraftverk. Om lag 20 personar har sysselsetjing innan drift og vedlikehald av vasskraftverk, og det er eit sterkt fagkompetansmiljø innan fagfeltet i kommunen. Lokalt næringsliv har indirekte sysselsetjing gjennom levering av varar og tenestar til kraftnæringa.</p> <p>Lærdal kommune har saman med næringslivet i Lærdal etablert eit eige selskap for å arbeida med næringsutvikling. Lærdal Næringsutvikling (LNU) er eigd 65,9 % av Lærdal kommune og 34,1 % av Lærdal Næringsssamskipnad på vegne av næringslivet i Lærdal.</p>
Næring 28	Lærdal samfunnsdel	<p>Sysselsettinga i den offentlege sektoren er knytt opp mot Lærdal kommune og Lærdal sjukehus. Lærdal har 50 % av tenesteytinga knytt til offentleg sektor. Ei utfordring har vore at kommunen har måtte kutte i årsverk for å få økonomien i balanse.</p> <p>Sysselsettinga i privat sektor var fram til 2012 sterkt prega av kraftig nedgang innan tenesteytande bransje, med nedlegginga av Opplysninga 1881. Det var i tillegg ein gradvis nedgang i landbruket, og spesielt i det tradisjonelle landbruket. Siste åra syner ein vekst innan begge desse næringsområda.</p>

Næring 29	Lærdal samfunnsdel	<p>Omstillingsarbeidet har kome fram til to programområde som kommunen skal arbeide vidare med innan næringslivet: Vekst i Lærdal og Attraktive Lærdal. Hovudmåla som er sett er følgjande: - Det natur- og kulturbaserte ressursgrunnlaget skal vera sentralt i alt arbeid med nærings- og samfunnsutvikling, og nyttast som fundament for ei breiare satsing på Grøn næringsutvikling. - Lærdal skal vera leiande på vekst i etablert næringsliv og med knoppskyting innan næringar der kommunen har sterke tradisjonar og naturlege fortrinn. - Lærdal skal til ein kvar tid ha tilgjengelege, varierte bustadalternativ og byggjeklare tomter. - Lærdal skal vera eit inkluderande og mangfaldig lokalsamfunn, der alle skal trivast og vera trygge. I tillegg er det sett undermål og prioriterte prosjekt i framtidsplan. Det vert vist til handlingsdelen innan Næringsliv for meir informasjon om mål og strategiar. Lærdal Næringsutvikling har vore delaktive i arbeidet med å utarbeida ny visjon for Lærdal. Ein ynskjer å utvikla Grøne Lærdal der berekraftig vekst og ein moderne, miljøretta næringsutvikling står i fokus. Lærdal kommune ynskjer å vera langt framme på kompetansemiljø innan Grøn Næringsutvikling.</p>
-----------	--------------------	--

<p>Næring 30</p>	<p>Lærdal samfunnsdel</p>	<p>MÅL:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det natur- og kulturbaserte ressursgrunnlaget skal vera sentralt i alt arbeid med nærings- og samfunnsutvikling, og brukast som fundament for ei breiare satsing på Grøn næringsutvikling. • Lærdal skal vera leiande på vekst i etablert næringsliv og med knoppskyting innan næringar der kommunen har sterke fortrinn - Det skal vera minst 1200 arbeidsplassar i Lærdal innan utgangen av 2024. - Me skal bidra med minst 5 nye bedrifter knytt til Det Grøne skiftet. STRATEGIAR: • Utvikle verdikjeder basert på naturgjevne råvarer. • Lokal verdiskaping framfor eksport av råvarer. • Materialisere Det Grøne skiftet og sirkulær økonomi. • Utvikle arbeidsplassar, kunnskap og kompetanse knytt til ny grøn industri. • Etablere nye grønne arbeidsplassar.
<p>Næring 31</p>	<p>Lærdal samfunnsdel</p>	<p>MÅL: • Det skal leggjast til rette for vekst innan Landbruksnæringa med fokus på berekraftige og miljøvenlege produksjonsmetodar og utvikling.</p>

Næring 32	Lærdal samfunnsdel	<p>MÅL: Vekst i Reiselivsnæringa, spesielt arbeide for vinterdestinasjonen Lærdal STRATEGIAR: • Leggje til rette for samordning, gode fellesskapsløysingar og positive relasjonar mellom reiselivsaktørane.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vidareutvikle Kongevegprosjektet med fokus på infrastruktur og logistikk, gode trygge gang- og sykkelvegløysingar mellom partia på Kongevegen, utvikle overnattingsmoglegheiter og mattilbod. • Sikre heilårsopne kafear i sentrum. • Sikre god drift og utvikling av Villakssenter og kunstformidling. • Sikre ledig overnattingskapasitet heile året. • Vidareutvikle Nasjonal Turistveg Aurlandsfjellet, etablere attraksjonar også på Lærdalssida. Sikre vinteropen veg til «Bjørnehiet». <p>Føringar for vidare arbeid med arealdelen: • Sette av tilstrekkeleg med bustadtomter, og leggje til rette for ulike bustadalternativ. Ha ferdig regulerte bustadtomter til ein kvar tid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sette av tilstrekkeleg med næringsareal. Ha ferdig regulert næringsareal til ein kvar tid. • Leggje til rette for sentrum- og tettstadutvikling for å gjera Lærdal meir attraktiv som bustadkommune og for etablering av næringsverksemd.
Næring 33	Lærdal samfunnsdel	Auke verdiskaping basert på natur- og kulturarven.
Næring 34	Lærdal samfunnsdel	<p>Reiselivsbransjen har dei siste åra hatt ei fin utvikling både i omsetnad og auke i tal tilsette. Det er framleis utfordringar med redusert attraktivitet på dei lokale attraksjonane, spesielt Villakssenteret/Kunstsenteret. Med etableringa av Visit Sognefjord har ein fått på plass ny regional organisering, men lokalt kan det vera ei utfordring å få til gode samordningar og koordinering mellom aktørar</p>

Næring 35	Lærdal samfunnsdel	For å snu folketalsutviklinga i Lærdal, lyt ein ha fokus på å skape nye arbeidsstader og gjere seg attraktiv på bustadmarknaden. Tilrettelegging for nye næringar for å skape fleire arbeidsstader vil vera viktig å fokusere på i planlegginga framover. Håbakken er eit område med stort potensiale for utvikling. Balansen mellom næringsareal og jordbruk er ei utfordring. Lærdal er ein jordbrukskommune, med mykje næring knytt til matproduksjon. Jordvernet handlar om å ikkje omregulere dyrka eller dyrkbar jord. Ofte representerer dyrka mark også dei lettast tilgjengelege, flate og nærast utbyggingsklare områda for bustad og næring
Næring 36	Lærdal samfunnsdel	Grøn Primærnæring – handlar om å gjera jordbruket meir klimavenleg, både gjennom reduksjon av klimagassar, betre utnytting av dyrkbar jord, betre teknologi osv.
Næring 37	Lærdal samfunnsdel	Det natur- og kulturbasert ressursgrunnlaget skal vera sentralt i alt arbeid med nærings- og samfunnsutvikling, og brukast som fundament for ei breiare satsing på grøn næringsutvikling. Lærdal skal vera leiande på vekst i etablert næringsliv og med knoppskyting innan næringar der kommunen har sterke tradisjonar og naturlege fortrinn. Gjennomføre Det Grøne skiftet gjennom kontinuerleg og målretta arbeid i samfunnsplanlegging og –utvikling, med fokus på at vekst og utvikling skal skje på ein berekraftig, miljøvenleg, moderne og innovativ måte.
Næring 38	Lærdal samfunnsdel	Landbrukskontoret i Lærdal er del av Felles Landbrukskor (sic) ÅLA (Årdal, Lærdal og Aurland). Topografien i kommunen er varierende. Det er eit trangt hovuddalføre med store høg fjellsplatå og fjellvidder. I dalane er det gode lokalklimatiske forhold til å driva med jordbruksproduksjon. Fjellsidene og fjellviddene har fantastiske beiteforhold til beitedyr. Det ligg soleis godt til rette for å produsera mat i desse tre kommunane.
Næring 39	Lærdal samfunnsdel	Lærdal har eit godt klima og lange tradisjonar innan landbruk. Lite nedbør, tidleg vår og godt jordsmonn gjer dalføret i Lærdal svært godt eigna til dyrking av morellar, bær, grønsaker og poteter. Landbruksnæringa er aktiv og syner stor evne til utvikling og nyskaping. Lærdal Grønt er ei samanslåing av frukt- og grøntprodusentane i Lærdal som held til på Grandane, der dei og driv butikken Felleskjøpet. Dei utviklar stadig nye produkt og er nyskapande og aktive for å opparbeida seg ny kompetanse.

Næring 40	Lærdal samfunnsdel	Lærdal skal vera leiande på vekst i etablert næringsliv og med knoppskyting innan næringar der kommunen har sterke tradisjonar og naturlege fortrinn.
Næring 41	Lærdal samfunnsdel	Nye lønnsame arbeidsplassar er det viktigaste målet for omstillingsarbeidet. Lærdal har sett seg eit litt «hårete» mål på totalt 190 nye lønnsame arbeidsplassar innan 2020
Næring 42	Nasjonale forventningar	Eit berekraftig velferdssamfunn er avhengig av at det blir skapt verdiar og arbeidsplassar i heile landet. Gode rammevilkår for eit mangfaldig og konkurransedyktig næringsliv er heilt sentralt. Planlegging er eit avgjerande verkemiddel for å leggje til rette for vekst i lokal næringsaktivitet og arbeidsplassar. Fylkeskommunane og kommunane stimulerer til omstilling, vekst og nye arbeidsplassar ved å gi langsiktige og føreseielege rammer for arealbruk mellom anna til næringsverksemd, stimulere til innovasjon og medverke til arbeidskraft med relevant kompetanse. Regjeringa legg vekt på at det blir lagt til rette for vekst i sysselsetjing og produksjon i grønt og berekraftig næringsliv.
Næring 43	Nasjonale forventningar	Fylkeskommunane og kommunane legg til rette for verdiskaping og næringsutvikling i alle delar av landet og mobiliserer og utviklar bedrifter og næringsmiljø til å hevde seg nasjonalt og internasjonalt
Næring 44	Nasjonale forventningar	Fylkeskommunane og kommunane set av tilstrekkeleg areal til ønskt vekst i oppdretts- og havbruksnæringa gjennom oppdaterte planar, som også sikrar miljøomsyn og andre samfunnsinteresser. Strategiar for utvikling av havbruk utanfor kysten inngår i planane. <ul style="list-style-type: none"> • Fylkeskommunane og kommunane legg til rette for meir verdiskaping og nye grøne næringar innanfor jord- og skogbruk.

Næring 45	Nasjonale forventninger	Fylkeskommunar og kommunar har eit viktig ansvar for å mobilisere for ein felles innsats for omstilling, vekst og utvikling. Innbyggjarar, næringsaktørar, kommunar, kunnskapsmiljø, institusjonar og organisasjonar er viktige medspelarar i dette. Langsiktige og føreseielege rammer for arealbruk på tvers av kommunegrenser er ein føresetnad for at potensialet for vekst og utvikling i regionen blir utnytta. Regjeringa er oppteken av gode rammevilkår for gründerar og små og mellomstore bedrifter, slik at det blir lettare og tryggare å skape nye arbeidsplassar. Gjennom planlegginga legg fylkeskommunane til rette for rammevilkår som er viktige for næringslivet, som tilstrekkeleg areal, transport, forskning, utdanning og kompetanse. Regjeringa vil leggje til rette for å auke verdiskaping og innovasjon basert på regionale og lokale ressursar i heile landet. Det er derfor viktig at fylkeskommunane og kommunane legg til rette for at næringsaktørar, interesseorganisasjonar og sektormyndigheiter deltek aktivt i planprosessane, og at dei legg til rette for å auke samarbeidet mellom næringsliv og kunnskapsmiljø på område der regionen har fortrinn. Metoden «Smart spesialisering» og samarbeid med bedrifter og forskingsinstitusjonar kan leggjast til grunn for dette arbeidet.
Næring 46	Nasjonale forventninger	Samtidig kan tilgang til meir varierte bustadtypar vere avgjerande for at folk og bedrifter enkelt kan etablere seg og bli verande i ein kommune eller arbeidsmarknadsregion.
Næring 47	Nasjonale forventninger	Tilgang til mobilnett og breiband med høg kapasitet er eit nasjonalt mål og eit viktig rammevilkår for næringsliv og arbeidsliv i heile landet. Den vidare utbygginga av IKT-infrastrukturen må sjåast i samanheng med arealplanlegging, busetjing, næringsutvikling og bruk av ulike digitale løysinga
Næring 48	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	Den mest plasskrevjande næringa er landbruket, den nasjonale jordvernstrategien set mål for kor mykje landbruksjord som kan omdisponerast per år. Regional plan for innovasjon og næringsutvikling ser jordvernstrategien som ein sentral indikator for jordvern
Næring 49	S&F strategi tettstadutvikling	Næringane som står sterkt i sentrale strok elles i landet, er kjenneteikna av krav til høg formell kompetanse, medan næringane som står sterkt i Sogn og Fjordane i større grad etterspør yrkesretta utdanningar
Næring 50	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	Verdiskaping og nye grøne arbeids- plassar i heile fylke

Næring 51	Sogndal samfunnsdel	<p>a. Ta initiativ til etablering av eit nettverk som har som mål å få status som nasjonalt klyngeprogram (NCE) med fokus på koplinga mellom forskning, utvikling og forvaltning av reiselivsnæringa som berekraftig nærings- og samfunnsutviklar b. Bidra til at reiselivet sin status som distriktsnæring og distriktpolitisk verkemiddel vert styrka i departement og på fylkesnivå c. Styrke samarbeidet i Sogn på reisemålsutvikling gjennom dei verkemidla som kommunane eig i lag d. Ta initiativ til gode og relevante fellesprosjekt mellom kommunen, Visit Sognefjord, Sogn Næring, Distriktsenteret, Vestlandsforskning og HVL for å auke kunnskapen og forståinga for kva som skapar meirverdi for lokalsamfunnet e. Vere ein profesjonell og aktiv bestillar av utviklings- og infrastrukturtiltak som legg grunnlag for at aktørane i reiselivsnæringa får rom til å utvikle seg vidare f. Sørge for at reiselivsnæringa vert utvikla i alle delar av kommunen, med særlege og målretta satsingar der reiselivet kan bidra til å oppretthalde tenestetilboda og naudsynt infrastruktur</p>
Næring 52	Sogndal samfunnsdel	<p>a. Nytte landbrukspolitikken og -forvaltninga til å stimulere til auka produksjon og høgare utnytting av produktivt areal, og for å unngå nedbygging av attraktivt produksjonsareal b. Lære av korleis Lærdal har jobba med produktutvikling og innovasjon i landbruket c. Nytte fagлага og landbrukssamvirka til å drive fram gode og relevante utviklingsprosjekt for næringa, og dra veksjar på regionale og nasjonale satsingar d. Ta initiativ til og bidra til å få etablert ei foredlingsklynge med regionale ambisjonar som byggjer på dei sterke foredlingsmiljøa og - kompetansen som finst hjå Balholm, Lærum, Nortura og fleire e. Fase inn mest mogleg bruk av lokalt produserte og foredla mat- og drikkeprodukt i eigne innkjøp</p>
Næring 53	Sogndal samfunnsdel	<p>Sogndal kommune skal satse på dei områda som gir oss best moglegheiter for å oppnå samfunnsmåla våre. Satsingsområda må derfor møte utviklingstrekka våre, og samtidig vere dei som gir størst ringverknader. Moglegheitene våre ligg i å ha gode oppveksttilhøve, attraktive tettstader og å legge til rette for fysisk aktivitet. Me må òg styrke etablerte posisjonar som regionsenter og kompetansebygd. Sogndal kommune har derfor valt desse satsingsområda: Best på oppvekst Skapt for aktiv livsstil Kompetansemiljø i eliteserien Fruktbare tettstader Utviklingslokomotiv i Sogn</p>

Næring 54	Sogndal samfunnsdel	<p>Sogndal kommune skal arbeide aktivt med nærings- og samfunnsutvikling, og søke den beste kunnskapen nasjonalt og internasjonalt. Innbyggjarane, næringslivet, frivilligheita og dei andre skapande kreftene i kommunen er den viktigaste drivkrafta for dette. I utviklingsarbeidet løfter me fram natur- og kulturkvalitetane våre i ein berekraftig balanse mellom bruk og vern. Sogndal kommune skal vere ein tilretteleggar som gjev gode krefter dei beste rammene for å realisere ei god arbeidsplassutvikling, folketalsutvikling og skaparkraft i heile kommunen.</p>
Næring 55	Sogndal samfunnsdel	Sørge for gode koplingar mellom arbeidslivet og studietilboda, og vere ein pådrivar for samskapingsprosjekt
Næring 56	Sogndal samfunnsdel	Vere pådrivar for næringsutvikling som framhevar særpreget til tettstaden
Næring 57	Vik samfunnsdel	Kommuneplanen skal leggja til rette for busetting og næringsutvikling i bygdene, og god forvaltning av natur og kulturarv i heile kommunen
Næring 58	Vik samfunnsdel	<p>Samarbeid mellom næringslivet og Vik kommune om næringsutvikling er formalisert i Vik Næringsforum . Vik Kommune har frå hausten 2011 tilsett næringssjef i heil stilling, for å styrka arbeidet med næringsutvikling. Utarbeiding av strategisk næringsplan er ei prioritert oppgåve. Kraftfondet får årleg tilført konsesjonsavgifter på ca 6mill kr . Midlane skal brukast til næringsutvikling.</p> <p>Utfordringar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Folk i Vik kommune har tilgang til ein relativt avgrensa arbeidsmarknad i dagpendlaravstand. Dette gjeld særleg Arnafjorden og Fresvik. Balestrand-Leikanger-Sogndal ligg innafor akseptabel dagpendlaravstand frå sentrale deler av kommunen • Rekruttering av arbeidskraft med rett kompetanse er ei stor utfordring både for offentlege og private verksemder. • Konkurransetsette bedrifter har ei stor utfordring i usikker og lang veg til marknader. • Med gjeldande rammevilkår må det ventast vidare nedgang i sysselsetting i tradisjonelle landbruksnæringar . • Mangel på gjennomgangsbustader er eit hinder for rekruttering både i utkantane og sentrum. • Fibernett for breiband er berre tilgjengeleg i deler av sentrumsområdet. • Deler av kommunen manglar mobildekning.

Næring 59	Vik samfunnsdel	<p>Arbeid med næringsutvikling og bygdeutvikling skal ha som hovudmål å få til vekst i folketal og busetting i Vik kommune. Dette skal gjerast ved :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eit organisert og forpliktande samarbeid om næringsutvikling mellom næringslivet, kommunen og offentlege verksemder . • Aktiv kommunal tilrettelegging for utvikling og nyetablering med areal , teknisk infrastruktur og rådgjeving/næringsstøtte. • Arbeid for utvida bu- og arbeidsområde med betre kommunikasjonar. • Satsing på Vangsnes som utbyggingsområde for bustader og næring. • Samordna og langsiktig arbeid for å utvikla Vik kommune som reisemål. • Målretta arbeid for rekruttering , tilflytting og omdømebygging.
Næring 60	Vik samfunnsdel	<p>7.2 Hovudnæringar. Mål og tiltak Landbruk/primærnæring 1. VK skal bidra til å halda oppe sysselsetting og verdiskaping i landbruket med aktiv og kompetent rådgjevingsteneste og formidling av statlege og kommunale tilskot. 2. Den registrerte nedgangen i tradisjonelle næringar (mjølk, kjøtt) skal møtast med satsing på bær, skogbruk , økologisk drift, meir lokal foredling og reiseliv. 3. Vik kommune skal bidra til at landbruket sine produksjonsressursar vert ivaretekne med jordvern og innskjerping av bu- og driveplikt.</p>
Næring 61	Vik samfunnsdel	<p>Tenestenæringar. 1. Det skal tidleg i planperioden startast eit utgreiingsarbeid med sikte på å etablera næringshage i Vik. 2. Vik kommune vil bidra til å halda oppe og vidareutvikla det sterke kompetanse- og rådgjevarmiljøet i Vik innan IT, økonomi, byggeteknikk og arkitektur.</p>

Næring 62	Vik samfunnsdel	<p>Planstrategi 2012 peikar ut 10 fokusområde for planrevisjonen. 4 av dei vert omtalte i dette kapittelet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prosjekt for tilflytting, innvandring og integrering. • Bygdeutvikling og bulyst • Tettstadfornyng • Reisemålsutvikling
Næring 63	Vik samfunnsdel	<p>7.3.1 Prosjekt for tilflytting, innvandring og integrering: «Velkomen til Vik»</p> <p>Bakgrunnstal om folketalsutvikling tilseier at berre auka tilflytting kan gje auka folketal i kommunen. Det er vurdert å vera størst potensiale i tilflytting frå utlandet. Vik har i 2012 ei relativt stor gruppe busette tilflyttarar frå Polen/Nord-Europa, og ei stor kontaktflate mot potensielle tilflyttar gjennom 5-600 gjestearbeidarar/bærplukkarar.</p> <p>Prosjektet »Velkomen til Vik» og skal ha tidsramme min. 5 år, med forlenging ved behov. Aktuelle partar i prosjektet er Vik Kommune, fylkeskommunen, næringsliv og frivillig sektor. Prosjektet må ha gode og realistiske opplegg for:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bustad • Arbeid. • norskopplæring • integrering. • Kommunikasjon med aktuelle målgrupper

Næring 64	Vik samfunnsdel	<p>7.3.2 Bygdeutvikling og bulyst. Utkantbygdene Fresvik (218 i 2010) og Arnafjorden (164 i 2010) har siste 10 år hatt ein dramatisk nedgang i folketalet. Dette trugar grunnlaget for basistjenester/fellesfunksjonar. For desse bygdene trengst særlege tiltak for å bremsa/snu folketaletsutviklinga. Vik Kommune vil samarbeida med bygdelaga og andre lokale krefter for å få til ei god utvikling. Arbeidet skal samordnast i lokale bygdeutviklingsprosjekt, med bygdelaga som prosjekteigar og kommunen som part/medspelar. Bygdeutviklingsprosjekt for Fresvik og Arnafjorden bør starta opp snarast ,og og (sic) bør vara minst 3 år. Prioriterte tiltak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjennomgangsbustader for tilflyttarar. • Byggeklare tomter • Gode /tiltalande fellesområde og møteplassar. Det er forutsett at arbeidet vert samordna med prosjekt for tilflytting :»Velkomen til Vik»
-----------	-----------------	---

Næring 65	Vik samfunnsdel	<ul style="list-style-type: none"> • Vik sitt store potensiale som reisemål skal utviklast . Reiseliv skal i planperioden utviklast til ei større næring i Vik, med målsetting 70.000 gjestedøger og ein stor del heilårsturisme i 2024. • Reiselivsnæringa i Vik skal utviklast etter prinsippa for geoturisme: Næringa skal byggja på lokale ressursar og forutsetningar, og tena lokalsamfunna. • Satsing på festivalar, arrangement og sportsturisme skal gjera Vik attraktivt som reisemål. • Småskala reiselivsanlegg i form av utleiehytter med heilårsstandard skal prioriterast for kommunale bidrag, saman med kompetansebygging i næringa. • Det skal leggjast til rette for vidare bygging av private hytter/fritidshus, med mål å auka talet på hytter i planperioden, frå ca 400 til 500. • Det oppstarta prosjektet for utvikling av Vik som reisemål skal førast vidare. Det skal lagast ein eigen strategisk plan for reisemålutvikling, etter Innovasjon Norge sin mal, med næringa sine eigne organisasjonar som prosjekteigar og Vik Kommune som part. I planarbeidet skal konsekvensar for Vik av utbygginga i Voss Fjellandsby vurderast nærare. • Status som verdsarvkomune skal brukast aktivt i arbeidet med å utvikla kommunen som reisemål. • Tiltak for auka lokal verdiskaping rundt bubilturisme skal greiast ut
Næring 66	Vik samfunnsdel	Eit organisert og forpliktande samarbeid om næringsutvikling mellom Vik Kommune , næringsliv og offentlege verksemder skal medverka til gode vilkår for eksisterande og nye arbeidsplassar.
Næring 67	Vik samfunnsdel	utbygging av høgkapasitets-breiband i heile kommunen er avgjerande for næringsutvikling og eit utvida bu- og arbeidsområ
Næring 68	Vik samfunnsdel	Vik har låg arbeidsløyse og høg yrkesdeltaking, men ein avgrensa arbeidsmarknad. Rekruttering av arbeidstakarar med rett kompetanse er ei stor utfordring både for offentlege og private verksemder. Det må ventast vidare nedgang i sysselsetting i tradisjonell landbruksnæring.
Næring 69	Årdal samfunnsdel	For å få til ei god samfunnsutvikling må Årdal klare å handtere utfordringar knytt til endringar i folkesetnaden, næringsliv knytt til basisnæringar/industri, usikre økonomiske rammer for kommunen, og at det er krevjande å rekruttere og halde på kompetanse i offentleg og privat sekt

Næring 70	Årdal samfunnsdel	Stimulerer til dyrking av dyrkbar mark som ligg brakk eller er grodd att
Næring 71	Årdal samfunnsdel	<p>Årdal er ein kommune prega av at industriell produksjon som bærebjelken for verdiskaping og busetjing. Dette er i sakte endring med meir knoppskyting og fleire kultur- og turistbaserte etableringar på veg. Som ein del av det grønne skifte vil Årdal og kunne utvikle seg som ei av fleire industriklynger for framtidsretta næringsutvikling basert på mellom anna det sterke fokuset på digitalisering, automatisering og robotisering i tillegg til sirkularitets- og berekraftssynergjar. Årdal og Årdal Teknologipark er i ein unik posisjon knytt til kompetanse, samarbeid og innovasjon.</p> <p>Årdal er eit spesielt samfunn med høg arbeidsdeltaking og lite arbeidsløyse. Dette utfordrar kommunen og næringslivet ved at det er vanskeleg å skaffe vikarar og nye arbeidstakarar frå fastbuande i Årdal. Det er og planar i einskildbedrifter som tilseier at Årdal kan få ein ny stor vekst i tal arbeidsplassar. Dette vil vere krevjande, særleg om ein stor del av desse ikkje skal bu i kommunen men være basert på pendling inn til kommunen, og på utanlandsk arbeidskraft. For kommunen er det ei utfordring om stadig større del av arbeidsstokken kjem utanfrå, av di dei då ikkje betalar skatt til kommunen, og i mindre grad blir ein del av det pulserande og sosiale livet i bygdene.</p>
Næring 72	Årdal Samfunnsplan 2022-2032	Årdal er rangert som ein av Norges mest sårbare næringskommune. Gjennom prosjektet Statlege arbeidsplassar har kommunen tatt tak i dette og har ein ambisjon om å etablere 100 statlege arbeidsplassar innan 2026. I tillegg til å endre samfunnet si sårbarheit, vil det og kunne bidra til å redusere den skeive kjønnsbalansen i kommunen.
Næring 73	Årdal Samfunnsplan 2022-2033	Årdal har dei siste åra arbeidd målretta med satsing på kompetanse og innovasjon med utarbeiding av ein kompetansestrategi. I realiseringa av strategien er det fokus på samarbeidsarenaer mellom næringsliv og utdanning og satsinga har materialisert seg gjennom etablering av Teknologiparken.
Næring 74	Årdal Samfunnsplan 2022-2034	I tillegg til arbeidsplassar knytt til industri og teknologiar vert det og det arbeidd med reiselivsprosjekt i opplevingsaksen mellom Sognefjorden og Utladalen.

Næring 75	Årdal Samfunnsplan 2022-2035	<p>Pendlinga inn til Årdal er høg grunna at Årdal har mange arbeidsplassar og er ein del av ein felles arbeidsmarknaden i Sogn. Industrien vil kunne bli meir attraktiv for kvinner i framtida, etter kvart som krav til operatørar i industrien endrar seg til avanserte teknologibedrifter. Vi forventar ein relativt stabil næringsstrukturen med vekst i industrien, truleg også auke i sysselsettinga. Satsinga til Hydro og NorSun er svært viktig for Årdal, då det får positive verknader for alle underleverandørane i Årdal. Nye industriprosjekt vil koma til Årdal og satsinga i Årdal Teknologipark vil begynne å gi effekt alt i 2022.</p>
Næring 76	Årdal Samfunnsplan 2022-2036	<p>Delmål 1: Næringsutvikling og verdiskaping skal bidra til å nå berekraftsmåla</p> <ul style="list-style-type: none"> • Legg til rette for at eksisterande næringsliv som reiseliv, handel, tenesteyting og industri utviklar seg • Stimulerer til utviklingsmiljø som kan styrke arbeidet med grøn teknologi og sirkulærøkonomi • Årleg auke tal arbeidsplassar basert på grøn teknologi • Etablere ein felles industripark eigd av det offentlege og privat næringsliv • Utviklar teknologiparken til eit aktivt innovasjons- og læringsmiljø • Bidreg til å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderande og bærekraftig (sic) industrialisering og innovasjon. • Bidreg til eit bærekraftig forbruks- og produksjonsmønster. • Samarbeider for grøn vekst gjennom deling av kunnskap, ressursar og erfaringar.
Næring 77	Årdal Samfunnsplan 2022-2037	<p>Delmål 2: Eit mangfaldig næringsliv som er mindre sårbart og meir attraktivt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Legg tilhøva til rette for eit lønnsamt og variert næringsliv som gjev trygge arbeidsplassar • Utviklar eit godt samarbeid mellom næringsliv og skule og mellom næringsliv og kommune • Arbeider for ein variert næringsstruktur og vesentleg auke i statlege arbeidsplassar • Legg tilhøva til rette for at ideelle aktører innan helse- og omsorgssektoren finn det attraktivt å etablere seg

<p>Næring 78</p>	<p>Årdal Samfunnsplan 2022-2038</p>	<p>Delmål 3: Næringsutviklinga skal styrke Årdal som lokalsamfunn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utviklar kommunen sine reiskap for å drive næringsutvikling og evne til å gjennomføre einskildprosjekt innafor heile bredda av samfunnsutvikling, der dette er tenleg. • Arbeider aktivt for låge tal gjestearbeidarar og personar som pendlar inn til kommunen • Tek i bruk ny teknologi og kunnskap om miljø i utvikling av heile lokalsamfunnet • Bygg samfunnet ved å utnytte eigne særtrekk • Aktivt nyttar samarbeidet i Sogn som regionen og andre naturlege regionar • Spissar næringsssatsinga mot område der kommunen har særlege fortrinn • Har fokus på dei positive kjenneteikna og styrkane til kommune og næringsliv • Koplar saman forpliktinga som nasjonalparkkommune med aktiv næringsutvikling • Etablerer eit tydelegare samarbeid for felles statistikk og analysar på tvers av forvaltninga • Har tett kontakt med dei som tek utdanning og satsar på attraktive arbeidsplassar for dei • Nyttar kompetansesentre som aktive verktøy for å realisere desentrale undervisningstilbod
<p>Næring 79</p>	<p>Årdal Samfunnsplan 2022-2039</p>	<p>Delmål 4: Kommunen har høg attraktivitet for næringsliv og busetting</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbeider aktivt for å få fram nye verdikjeder og forretningsmodellar innan undervisningssektoren, som kan bidra til å sikre rett og nok kompetanse • Nyttar opplæringskontor og kompetansemiljø som verktøy for å sikre tilgang på rett kompetanse
<p>Næring 80</p>	<p>Årdal Samfunnsplan 2022-2040</p>	<p>Delmål 5: Årdal har naudsynt tilgang til næringsareal og viktig infrastruktur Dette når me ved at me:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjer ei kartlegging av potensielt næringsareal og bygningsmasse • Samarbeider for å sikre tilgang til energi til ulike deler av bygda der industrien treng den • Nyttar Årdal teknologipark AS i samarbeid med Hydro til å etablere ein samla industripark

Næring 81	Årdal samfunnsdel	Årdal er eit samfunn som alltid har opplevd omstilling og endring. Frå å vere ei lita landbruksgrend, til storindustri med over 7000 innbyggjarar og utvikling «to små byar», til eit meir differensiert samfunn med stadig behov for effektivisering og tilpassingar. Årdal er påverka av dei store sentraliseringstrendane der ungdom og særskilt kvinner dreg til sentrale strøk, men har likevel klart å stabilisere folketalsutviklinga.
-----------	-------------------	---

Særs viktig

Nummer	Dokument	Sitat
Særs viktig 1	Aurland Samfunnsdel	Avgrensingane knytt til naturfare gjer det vanskeleg å leggje ut nye store næringsområde, men det er likevel mogleg å satse på ny næring på ein framtidsretta måte, til dømes ved å legge til rette for grunderhub og kontorfellesskap slik at det er mogleg å bu i Aurland og arbeide andre plassar
Særs viktig 2	Aurland Samfunnsdel	Omstrukturere og utnytte bygga me har til næring, legge til rette for kontorfellesskap og grunderhub
Særs viktig 3	Luster samfunnsdel	Heimekontor og kontorfellesskap i flotte omgjevande
Særs viktig 4	Luster samfunnsdel	Kontorfellesskap og heimekontorløysingar kan bidra til at folk kan bu i Luster samtidig som dei jobbar andre stader.
Særs viktig 5	Luster samfunnsdel	Luster vil delta i satsning på auka tilflytting og rekruttering slik at ein kan sikra og styrka fagmiljø og sysselsetjing i regionen
Særs viktig 6	Luster samfunnsdel	Utviklinga innan data og internett vil fortsette å gje nye mulegheiter for kommunikasjon og samhandling. Utfordringar knytt til kommunen sin sentralitet og geografiske storleik blir kanskje av mindre betydning framover, om einklarar å tilretteleggje godt med digitale løysningar.
Særs viktig 7	Luster samfunnsdel	Nesten 35 prosent av dei sysselsette innbyggjarane i Luster arbeidar i ein annan kommune. Klart flest pendlar til Sogndal der det er eit høgt tal av kompetansearbeidsplassar.
Særs viktig 8	Luster samfunnsdel	Luster skal vere ein attraktiv stad å bu for folk som arbeider i regionen Sogn
Særs viktig 9	Luster samfunnsdel	Positiv utvikling av felles arbeidsmarknad i Sogneregionen, særleg innafor offentlege arbeidsplassar
Særs viktig 10	Luster samfunnsdel	Vere med å gje tilbod til innbyggjarar i kommunen som kan nytte møteplassar for digitalt arbeid
Særs viktig 11	Luster samfunnsdel	Redusere kostnader og utslepp frå møteverksemd gjennom å nytte digitale løysningar i større grad
Særs viktig 12	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	Det må bli enklare for innovative bedrifter å utvikle prototypar, teste, simulere og visualisere, slik at idear vert utvikla raskare, betre og med mindre risiko. I prosessen frå ide til marknad er det viktig med relevant forskning som kan bidra til auka kunnskapsgrunnlag.

Særs viktig 13	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	En regional innovasjonsinfrastruktur handlar om gode nettverk, forretningsrelasjonar, lokalisering av fysiske testanlegg, og system der det er lett og naturleg å dele informasjon og kompetanse. Det må bli enklare for innovative bedrifter å utvikle prototypar, teste, simulere og visualisere, slik at idear vert utvikla raskare, betre og med mindre risiko. I prosessen frå ide til marknad er det viktig med relevant forskning som kan bidra til auka kunnskapsgrunnlag. Vi vil legge til rette for informasjonsdeling om kva som skjer innafor aktuelle bransjar, og på tvers av bransjar og nivå – mellom næringsaktørane, offentleg sektor, klynger og forskning- og utdanningsinstitusjonar. Alle må kjenne til kva den infrastrukturen kan levere, og korleis ein tar det i bruk. Vi ønskjer plassere ny infrastruktur strategisk med tanke på naturressursar, eksisterande manglar innan infrastruktur, arealbehov og bransjebehov
Særs viktig 14	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	Sikre verdiskaping, arbeidskraft og arbeidsplassar i heile fylket
Særs viktig 15	Regional plan innovasjon og næringsutvikling	Vi må spesielt prøve ut nye tiltak i distriktpolitikken for å få fleire unge til å busette seg i distrikta. Det krev innsats og innovative tiltak både frå enkeltkommunar, fylket og staten. Eit langsiktig satsing på utflytting av statlege arbeidsplassar må til
Særs viktig 16	S&F strategi tettstadutvikling	Dette kan ha samanheng med betra infrastruktur og kommunikasjon som gjev moglegheiter til å bu ein annan plass enn ein jobbar
Særs viktig 17	S&F strategi tettstadutvikling	Digitalisering må brukast som eit aktivt verkemiddel for å styrkje sentera i Sogn og Fjordane sin regionale, nasjonale og internasjonale posisjon. I alle kommunane bør det utviklast profesjonelle digitale møteplassar som kan nyttast av offentlege og private verksemder. Utbygging av breiband og annan digital kommunikasjon er viktig infrastruktur som gjer at fylket kan ta ein leiande posisjon i moderne datateknologi

Særs viktig 18	S&F strategi tettstadutvikling	Transportøkonomisk institutt synte vidare ein samanheng mellom talet tilgjengelege arbeidsplassar og folketalsutvikling på grunnkrets nivå, og fann ein terskelverdi for kor mange arbeidsplassar som måtte vere tilgjengeleg for å få vekst i folketallet. For Sogn og Fjordane viste studien at om lag 40 prosent av folkesetnaden var busett i område med potensial for folketalsvekst. Ingen andre fylke hadde ein tilsvarande låg prosentdel. Det mest effektive vi kan gjere for å betre veksttilhøva i fylket er følgjeleg å redusere reisetidene innanfor BAS- regionane, og såleis gjere folkesetnaden sin tilgang på arbeidsplassar betre.
Særs viktig 19	S&F strategi tettstadutvikling	Utbygging av god infrastruktur knytt til IKT kan til dels kompensere for ulempene ved eit spreitt bustadmønster i fylket. IKT gjer det til dømes mogleg å ha videokonferansar og heimekontor. Mange bedrifter i Sogn og Fjordane er allereie langt framme når det gjeld å nytte slike IKT-løysingar for å overvinne geografiske avstandar i arbeidssituasjonar. Vidareutvikling av slike løysingar vil vere viktig for fylket også i framtida
Særs viktig 20	Sogndal samfunnsdel	Kompetansemiljø i eliteserien
Særs viktig 21	Sogndal samfunnsdel	Plassere kommunen sine publikumsretta tenester i sentrumskjerna og etablere sambruk og samskaping med andre verksemder for å kunne tilby attraktive tenester for brukaren
Særs viktig 22	Vik samfunnsdel	Mangel på eigna bustader er no ein flaskehals og eit hinder for tilflytting.
Særs viktig 23	Vik samfunnsdel	kommuneplanen skal leggja til rette for busetting og næringsutvikling i bygdene, og god forvaltning av natur og kulturarv i heile kommunen
Særs viktig 24	Vik samfunnsdel	Det skal tidleg i planperioden startast eit utgreiingsarbeid med sikte på å etablere næringshage i Vik
Særs viktig 25	Vik samfunnsdel	Eit organisert og forpliktande samarbeid om næringsutvikling mellom Vik Kommune , næringsliv og offentlege verksemder skal medverka til gode vilkår for eksisterande og nye arbeidsplassar.

Særs viktig 26	Vik samfunnsdel	Folk i Vik kommune har tilgang til ein relativt avgrensa arbeidsmarknad i dagpendlaravstand. Dette gjeld særleg Arnafjorden og Fresvik. Balestrand-Leikanger-Sogndal ligg innfor akseptabel dagpendlaravstand frå sentrale deler av kommunen · Rekruttering av arbeidskraft med rett kompetanse er ei stor utfordring både for offentlege og private verksemder.
Særs viktig 27	Vik samfunnsdel	Hovudmål for plan- og utviklingsarbeidet i Vik kommune er å snu folketalsnedgangen. For planperioden gjeld fylgjande mål: Snu folketalsutviklinga - 2800 innbyggjarar i 2024.
Særs viktig 28	Årdal samfunnsdel	<ul style="list-style-type: none"> • Bidreg til å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderande og bærekraftig (sic) industrialisering og innovasjon. • Bidreg til eit bærekraftig forbruks- og produksjonsmønster. • Samarbeider for grøn vekst gjennom deling av kunnskap, ressursar og erfaring
Særs viktig 29	Årdal samfunnsdel	• Nyttar Årdal teknologipark AS i samarbeid med Hydro til å etablere ein samla industripark
Særs viktig 30	Årdal samfunnsdel	vesentleg auke i statlege arbeidsplassar
Særs viktig 31	Årdal samfunnsdel	Årdal er rangert som ein av Norges mest sårbare næringskommune. Gjennom prosjektet Statlege arbeidsplassar har kommunen tatt tak i dette og har ein ambisjon om å etablere 100 statlege arbeidsplassar innan 2026. I tillegg til å endre samfunnet si sårbarheit, vil det og kunne bidra til å redusere den skeive kjønnsbalansen i kommunen.

Tilpassingsdyktighet

Nummer	Dokument	Sitat
Tilpassningsdyktighet 1	Aurland Samfunnsdel	AURLAND KOMMUNE ER EIN TILPASSINGSDYKTIG OG FØREBUDD KOMMUNE
Tilpassningsdyktighet 2	Aurland Samfunnsdel	<p>Dette krev at kommunen må kunne tilpasse seg dei endringane som skjer i verdssamfunnet. Med endringar fylgjar både utfordringar og moglegheiter. Attraktiviteten til Aurland avhenger på mange måtar av korleis kommunen møter utfordringane og utnyttar moglegheitene. Visjonen krev at Aurland kommune må vere tilpassingsdyktig og fleksibel, både som organisasjon og som samfunn</p>
Tilpassningsdyktighet 3	Aurland Samfunnsdel	<p>Klimatilpassing medfører at ein søker å forstå konsekvensane av at klimaet endrar seg og å setta i verk tiltak for å hindra eller redusera skade, og å nytta moglegheiter som endringane kan føra med seg</p>
Tilpassningsdyktighet 4	Aurland Samfunnsdel	<p>Kommunen må også vere førebudd på klimaendringane, ved mellom anna å skaffe seg oversikt over konsekvensane og setta i verk tiltak for å motverka ulemper og hindra eller redusere skade. Dessutan kva område ein får nye moglegheiter som endringane kan føra med seg. Med dette som utgangspunkt, kan ein omstille og sikra samfunnet og auka berekraft.</p>
Tilpassningsdyktighet 5	Aurland Samfunnsdel	<p>lokalsamfunn og tenesteutvikling, Næringsutvikling og besøksforvaltning og Samfunnstryggleik og Aurland som eigen kommune. Nærare skildring av desse finn du i planprogrammet. Desse temaa har me arbeida vidare med som satsingsområde i samfunnsdelen:</p>
Tilpassningsdyktighet 6	Luster samfunnsdel	<p>aktiv i arbeidet med å utvikla gode lokalsamfunn for innbyggjarane. Her er dialog og samarbeid på tvers av næringsliv, frivillige organisasjonar og kommunen sentralt.</p>
Tilpassningsdyktighet 7	Luster samfunnsdel	<p>Innvandring - Ein betydelegdel av folketalsveksten deisiste åra skuldast tilfl ytting avarbeidsinnvandrar ogfl yktingar. Dette rikjerkommunen med arbeidskraftog ny kultur. Samtidig er detviktig at dei som kjem får nyttapotensialet sitt og følar seg såtilfreds her at dei ynskjer å bliverande. Då krevst det goderutinar for oppfølging og godtsamarbeid mellom kommune,frivillig organisasjonsliv ognæringslivet.</p>

Vedlegg 1 av 1

Tilpasningsdyktighet 8	Luster samfunnsdel	Klimaomstilling med co2 avgift og endra forbruksmønster kan slå negativt ut på reiseliv og handelsnæring om ikkje ein klarar å finne berekraftige løysningar. Samtidig kan det ligge mulegheiter og konkurransefordelar i å vere frampå i omstillinga
Tilpasningsdyktighet 9	Luster samfunnsdel	Framover blir det spesielt viktig å finne løysingar som rustar kommunen for endringar i befolkninga si alderssamansetjing
Tilpasningsdyktighet 10	Luster samfunnsdel	Sentralisering fører til nedgang i innbyggjartal i mange distriktskommunar. Luster har hatt folketalsauke dei siste åra, men det er ikkje sjølvstøtt at det vil halde fram. Skal folketalet halde seg på dagens nivå og aller helst vekse, må ein halde fram utviklingsorientert arbeid og gjere det attraktivt å bu og drive verdiskaping i kommunen.
Tilpasningsdyktighet 11	Lærdal samfunnsdel	Grøne Lærdal i vekst Det natur- og kulturbasert ressursgrunnlaget skal vera sentralt i alt arbeid med nærings- og samfunnsutvikling, og brukast som fundament for ei breiare satsing på grøn næringsutvikling. Lærdal skal vera leiande på vekst i etablert næringsliv og med knoppskyting innan næringar der kommunen har sterke tradisjonar og naturlege fortrinn. Gjennomføre Det Grøne skiftet gjennom kontinuerleg og målretta arbeid i samfunnsplanlegging og –utvikling, med fokus på at vekst og utvikling skal skje på ein berekraftig, miljøvenleg, moderne og innovativ måte.
Tilpasningsdyktighet 12	Lærdal samfunnsdel	Klimatilpassing er difor ein viktig del av kommunen sitt arbeid med samfunnsstryggleik
Tilpasningsdyktighet 13	Sogndal samfunnsdel	Tilpasse beredskapen i kommunen til den auka faren for natur- og personskaade som følgjer av klimaendringa
Tilpasningsdyktighet 14	Årdal samfunnsdel	Det er i sakte endring med meir knoppskyting og fleire kultur- og turistbaserte etableringar på veg. Som ein del av det grønne skifte vil Årdal og kunne utvikle seg som ei av fleire industriklynger for framtidssretta næringsutvikling basert på mellom anna det sterke fokuset på digitalisering, automatisering og robotisering i tillegg til sirkularitets- og berekraftssynergjar
Tilpasningsdyktighet 15	Årdal samfunnsdel	Tilpassar organiseringa etter endra behov, utfordringar og tilgjengelege ressursar.

Tilpasningsdyktighet 16	Årdal samfunnsdel	Årdal er eit samfunn som alltid har opplevd omstilling og endring. Frå å vere ei lita landbruksgrend, til storindustri med over 7000 innbyggjarar og utvikling «to små byar», til eit meir differensiert samfunn med stadig behov for effektivisering og tilpassingar. Årdal er påverka av dei store sentraliseringstrendane der ungdom og særskilt kvinner dreg til sentrale strøk, men har likevel klart å stabilisere folketalsutviklinga.
----------------------------	-------------------	---

Tjenester og tilbud

Nummer	Dokument	Sitat
Tjenester og tilbud 1	Aurland Samfunnsdel	Det er mellom anna viktig å nytte digitalisering og ny teknologi for å oppretthalde gode tenester
Tjenester og tilbud 2	Aurland Samfunnsdel	lokalsamfunn og tenesteutvikling, Næringsutvikling og besøksforvaltning og Samfunnstryggleik og Aurland som eigen kommune. Nærare skildring av desse finn du i planprogrammet. Desse temaa har me arbeida vidare med som satsingsområde i samfunnsdelen:
Tjenester og tilbud 3	Luster samfunnsdel	aktiv i arbeidet med å utvikla gode lokalsamfunn for innbyggjarane. Her er dialog og samarbeid på tvers av næringsliv, frivillige organisasjonar og kommunen sentralt.
Tjenester og tilbud 4	Luster samfunnsdel	Det har vert stort fokus på den vakre naturen i fjellet rundt i kommunen,
Tjenester og tilbud 5	Luster samfunnsdel	Fly-, båt- og busstilbod må styrkast og prisast slik bruken aukar. Eit betre kollektivtilbod er viktig med omsyn til klimaomstillinga.
Tjenester og tilbud 6	Luster samfunnsdel	sørge for at eldre lever gode liv med tilgang til naudsynte helsetenester.
Tjenester og tilbud 7	Luster samfunnsdel	kommunen må jobbe for at innbyggjarar og besøkjande har gode høve for å drive med idrett og friluftsliv.
Tjenester og tilbud 8	Luster samfunnsdel	gjere det attraktivt å vere elbilist i Luster gjennom å tilretteleggje for god ladeinfrastruktur og elbilfordelar
Tjenester og tilbud 9	Luster samfunnsdel	Jobbe for å få utbetra kollektivtilbodet slik at det blir eit reelt alternativ å pendle med buss
Tjenester og tilbud 10	Lærdal samfunnsdel	<p>MÅL: Tenestene skal vera i samsvar med lover og forskrifter og med god nok kvalitet. STRATEGIAR: · Skape ein kultur for openheit, læring og innovasjon, og leggje til rette for nyskaping og digital tenesteproduksjon i organisasjonen.</p> <ul style="list-style-type: none"> · Samarbeide godt på tvers av sektorar i organisasjonen, samordne tenestar og kontinuerleg evaluere organisasjonen. · Sikre rekruttering av personar med høg kompetanse og/eller god arbeidserfaring og viktige kvalitetar. Leggje til rette for at nyttilsette har tilgang på gjennomgangsbustadar i kommunen, slik at mangel på plass å bu ikkje skal vera til hinder for å søkja på ledige stillingar i kommunen. · Prioritere kompetanseutvikling for tilsette. · Vere i dialog med brukarane, vurdere behov og kartlegge brukaren sine egne ressursar. · Satse på tidleg oppdaging og tidleg innsats.

Vedlegg 1 av 1

Tjenester og tilbud 11	Lærdal samfunnsdel	Kommunen skal levere tenester til eit stadig meir differensiert samfunn med store aldersspenn og mange ulike kulturar representert.
Tjenester og tilbud 12	Lærdal samfunnsdel	Under Helse- og Omsorgssektoren i kommunen finn ein mange av tenestetilboda til kommunen, både innan førebygging, behandling, omsorg, akuttbehandling, tannhelse osv. som er svært viktige tenestar for innbyggjarane.
Tjenester og tilbud 13	Sogndal samfunnsdel	Koordinerte og tilgjengelege helse- og oppveksttenester for barn og unge
Tjenester og tilbud 14	Sogndal samfunnsdel	Legge til rette for sambruk av offentlege bygg og uteområde
Tjenester og tilbud 15	Sogndal samfunnsdel	<p>Sogndal kommune skal satse på dei områda som gir oss best moglegheiter for å oppnå samfunnsmåla våre. Satsingsområda må derfor møte utviklingstrekk våre, og samtidig vere dei som gir størst ringverknader. Moglegheitene våre ligg i å ha gode oppveksttilhøve, attraktive tettstader og å legge til rette for fysisk aktivitet. Me må òg styrke etablerte posisjonar som regionsenter og kompetansebygd. Sogndal kommune har derfor valt desse satsingsområda:</p> <p>Best på oppvekst</p> <p>Skapt for aktiv livsstil</p> <p>Kompetansemiljø i eliteserien</p> <p>Fruktbare tettstader</p> <p>Utviklingslokomotiv i Sogn</p>
Tjenester og tilbud 16	Sogndal samfunnsdel	Sørge for gode kommunale tenester for studentane, og lage gode og oppdaterte studentmeldingar
Tjenester og tilbud 17	Sogndal samfunnsdel	Vidareutvikle biblioteket som lågterskel møteplass for kunnskap, debatt og kulturopplevingar for alle
Tjenester og tilbud 18	Vik samfunnsdel	utbygging av høgkapasitets-breiband i heile kommunen er avgjerande for næringsutvikling og eit utvida bu- og arbeidsområ

Vedlegg 1 av 1

Tjenester og tilbud 19	Vik samfunnsdel	Vik Kommune har i utgangspunktet god økonomi, og kan vera ein viktig motor i lokalsamfunnet, avhengig av økonomisk handlingsrom. Dette handlingsrommet er lite i første del av planperioden, på grunn av Terra-saka. Frå ca 2017 vil Kommunen disponera 20 - 25 mill. kr ekstra for året til nye tiltak. Venta folketalsutvikling tilseier at tenestene kan drivast på eit forsvarleg nivå utan vesentleg auka kostnader i planperioden. Det vil i planperioden verta behov for eit større løft i vedlikehald og oppgradering av offentlege og allmennyttige areal, bygg og anlegg
Tjenester og tilbud 20	Årdal samfunnsdel	Delmål 1: Årdal har eit fungerande kollektivtilbod på dag og kveldstid, året rundt Dette når me ved at me: <ul style="list-style-type: none"> • Arbeider aktivt for å få til gode interne kollektivløysingar • Bidrar til å få på plass gode og mest mogleg fleksible kollektivtilbod med buss og båt, internt og til frå regionane rundt. • Driv aktiv informasjon om og motivere til bruk av eksisterande kollektivtilbod • Bidra til å etablere ei hurtigbåtrute mellom Bergen og Årdal, som kan styrke sambandet ut fjorden og bidra til mindre privatbilkøyring • Bidreg saman med dei andre kommunane i Sogn for å få tilstrekkeleg tal avgangar med fly til/frå Oslo og Bergen. • Greier ut moglege økonomiske grep for å få born og unge til å nytte kollektivtransport meir
Tjenester og tilbud 21	Årdal samfunnsdel	alle som flyttar til kommunen får rett til barnehageplass